

I. ÇİFTÇİLİK

G I R İ Ő

Zil'aatin esasını teşkil eden kültür nebatlarına temas etmeden konumuzun incelenmesine gırrı emlyecegız. Anadolu'da yapılan kazılardan Alışar (Yozgat)da "chalkolithik" tabakada. takriben M. Ö. dördüncü bin yıl devresine ait hububat bulunmuştu. Alaca - Höyük'ün eski Br.:ınz çağı yangın katında da kavrulmuş olarak, takriben M. Ö. 2100 yılına ait anbarlar dolusu buğday, burçak ve fiy bulundu. Muhtelif kazılarda meydana çıkarılan orak ve kalıç, basit öğütme taşı gibi aygıtlar, bazı taş kabaklımalardaki resimler zirai istihsal hususunda fikir vermeğe kafidir. Kazılar ilerledikçe Neolithik devre ait hububatın da bulunacağına şüphe edilemez.

Anadolu'da bugün iptidai görülen ziraat usulleri aslında insanlığın yaptığı en önemli hamlelerden biri ve binlerce sene süren gelişmenin neticesidir. Ayrıca Küçük Asya'ya gelip yr.!eşmiş olan Türkler eski medeniyetlerin varisleri oldukları kadar kendileri de Orta Asya'dan oldukça inkişaf etmiş bir medeniyet hamulesi ile gelmişlerdir. Bu sebepten karşımıza çıkacak etnografya malzemesi bizi eski Anadolu veyl Orta Asya geleneği ile karşı karşıya bulundurabilir. Tabii muhitin imkan ve şartlarına intibak, eski tecrübelerden faydalanmayı zarri kılar. Yurt kuruculara eski kavimlerin iltihakı kültür mübadelelerini kolaylaştırır.

Gıda bitkilerini yetiştirme usulü bidayette, eski dünyanın güney doğusunda tatbik edilmiştir. Tanınmış Rus nebat uzmanlarından N. J. Vavilov'un (Bull. Appl. Bot. Plant Breed XVI. 2. Leningrad 1926) araştırmalarına göre kültür bitkilerinin ana yurdu Türkistan, Afganistan v. Küçük Asya yaylalarıdır. Mezopotamya ve Mısır kültür bitkileri için esas men-

olmayıp ancak tali merkezlerdir. Sabanla ziraatten önce ve beraber ir çapa zeriyaı devri vardır. Kültür cereyanları Batı Asya'dan Avrupa'ya doğrudan doğruya veya Afrika yolu ile bilvasıta olmuştur. Campinien devrinde başak resimlerinin gösterilmiş olması ve Fransa'da Azilien tabakasında "Piette" de hububatın bulunması bunu teyideder. Mühlhofer ve E.Mayer gibi alimler neolithikden önce Avrupa'da arpa'nın yetiştirildiğini kabul etmektedirler. Bu suretle hububat, muhtelif yollardan ve muhtelif şekilde Avrupa'ya do udan gelmiştir.

Arpa (*Hordeum ativum*): Buğdayla birlikte insanın yetiştirdiği ilk hububat nevidir. Hatta arpa buğdaydan da eskidir. Schieman arpanın ana yurdunu Trans - Kafkasya'da arar. Arpa "An2u"da M. Ö. 4500 ve Mezopotamya'da El Ubeyd'de 4000 senelerine doğru bulunur. Aynı yerde "emmer" ve buğdaya da rastlanmıştır. Adı geçen merkezden hububat doğu Çin'e ve güneyde Mezopotamya ve Mısır'a ve Balkanlar yolu ile Alplardaki göl sakinlerine yayılmıştır.

Arpanın muhtelif çeşitleri vardır: *Hordeum spontaneum* (ayabani arpa). *Hordeum distichum* (Anau I. de bulunmuştur). *Hordeum polystichum*. *Hordeum hexastichum*.

Arpa birçok dillerde müşterektir:

Türk *arpa* (*Hordeum sativum*)

Mongol *arba*; Arvwa ('Gerste, Hafer')

Mançu *arla* "Schwarze gerste".

Maca, *arpa* (Türkçeden geçmiştir. Budenz

Ny. K. X. 77)

Ermeni *gari* "Gerste"

Grek *xri* - (x) *keri*.

Afgan *Orbuşah*.

Abd. *Gersta*

Ba3k *gari* (bilhassa bu kelimeye istinaden Baskların Kafkasya'ya uğradıklarına hükümlenmektedir).

Gürcü *k'eri*

Mingril, Abhaz *a-har* "Gerste, Hafer" A. Nehring, Studien zur Indogermanischen Kultur und Urheimat 1936.

Buğday:

Kaplıca (*Triticum spelta*) İndogerman kavimlerinde bronz çağından itibaren malumdur. Kızılca tuğday (*Triticum monococcum*-Einkorn) Mısır'da ve Sami aleminde yoksa da Troya'da, Mc1.caristan'da, Bosna'da, Göl sakinlerinde (az miktarda) ve "band keramik" muhitinde bulunmaktaöir. *Emmer* buğdayı (*Triticum dicoccom* - Schrank) Mısır'ın neolithik katlarında, Bc1.bil'd!, Suriye'de, Anadolu'da, Bosna'da, İsviçre'de, Belçika ve Danimarka'da yetiştirilmiştir. En çok yaygın buğday cinsi (*Triticum vulgare*)dir. Kuzey Avrupa'da Kızılca buyday eskiden yoktur. Schieman'a göre bunun ana yurdu Küçük Asya ve Kafkasya'dır. Buna mukabil *Emmer* buğdayı Schieman'a

göre ilk defa Asya'da yetiştirilmiştir. Buğdayın eski vatanı Asyadır. Anau'da (M. Ö. 4500) senelerim: ait "Triticum vulgare) cinsi bulunmuştur. Her iki cins buğdayı Küçük Asya'ya "brachyl•ephale ırk., getirmiş ve buradan yayılmıştır. (Alfons Nehring).

Buğdayla ilgili sözler:

Kore *pori* "Gestre" mana değişikliği dik-kate değer.

Fin,1 *puuro* "Brei, Grütze".

Güney Arap *bur, borrh, barr,* kalsik Arap *burr* "Weizen".

Greit: *puros* "Weizenkorn, Weizen".

Litvanca *purai* "Winterweizen".

Eski Pers *pure* "Trespe".

Sanı:krit *pir* "Art Getreide".

Türkçedeki *Buğday*, Mongolcada *buguday*, *bu-da*, Mongur *Budi* "froment" sözünün yukarıdaki kelimelerin (r) yerine (z) tahavvülü ile bir varyanti olup olmadığı ayrıca tetkike değer. Macarcaya *buğday*, *buza* şeklinde geçmiş- tir. Kazan lehçesinde de *buzay* telaffuz olunur.

Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi münasebetiyle yayınlanan "Türk Ziraat Tarihi- ne Bir Bakış. Devlet Basımevi, İstanbul 1938" adlı ese,de rahmetli üstad İhsan Sungu ve Ragıp Ziya Madenin himmetleri ve Ziraat Vekili Faik Kurtoğlu'nun muzaheretleri ile çok önemli bilgiler bir araya getirilmiştir. Bu kitapta Türkiye'den çıkan ve yayılan nebatlar baş- lıklı yazıyı, daha önce söylediklerimizi teyid eder mahiyette olduğu için aynen istinsah edi- yoruz:

Buğday: Berosionun, Yabani buğdayı (Fru- mentum agreste) Mezopotamya'da, Dicle ile Fırat arasında bulduğunu, G. Syncelli, Chronogr adlı eserin 28. üncü sahifesinde kaydeder. Olivier, Fıratın sağ kenarında, Anau'un şimali garbisinde "buğday, arpa ve çavdarı" bir ara- da gördüğünü; (Voyages dans l'Empire Otto- man) adlı eserinin 1807 de çıkmış olan III. cil- dinin 460 ıncı sahifesinde yazar. Avrupa ve Rusya'nın birçok buğdayları Türkiye'den alınmıştır. Biyolojik ve morfolojik bakımdan hususiyetl r arzeden değerli Anadolu buğday- ları, *Fuzaryu* denilen tufeyli hastalığa karşı fevkalade umkavimdir.

Kılçıksız buğdayların çok şekilli popola- syonlarının coğrafi merkezi, bilhassa merkezi ve şarki Anadolu'dur.

Amerika'nın Türkiye Buğdayı da Türki- ye'den alınmadır. Sovyet alimlerinden Jukovski ise, dah,t muahher olan "Zirai Türkiye" başlık- lı eserinde bilumum hububat neveleri gibi, buğ- daya da hudaıı nabit halde Anadolu ve Asya

toprakları nda tesadüf eylediğini ifade eder. Prof. Piccard ve Melikan gibi yüksek bilgin- lerin "Kozmik Şualar" hakkındaki nazariyeleri ve Vooley'in ise, Mezopotamya'nın vaktiyle sular altında olduğuna dair iddia ve izahları, Prof. Jukovski'nin sözlerini daha ihticaca salih kılmaktı, yani buğday için ilk vatan olarak Orta *Asy.*, ve Anadolu topraklarının kabulünü icabettirmektedir. Zaten bu cihet, Ankara Zi- raat Enstitüsü Profesörlerinden Kristiyanzen tarafında da teyid edilmiş ve Ankara civarın- da ve Orta Anadolu'da, muhtelif mahallerde, hudaıı r.abit hububat neveleri tesbit olunmuş- tur. Diğer taraftan, sert buğdayların üç tipi, Anadolu'dan Rusya'ya geçtiği alimler tarafın- dan tesbit edilmiştir.

iki sıralı arpa: Menşenin Kızıl Deniz ile Kafkasya ve Hazar Denizi arasında uzanan böl- geler dahilinde olduğunu, C. A. Meyer - Ver- zeichniss. adlı kitabının 26. sahifesinde kayde- diyor. Türkistan'da yapılan hafriyatta, Milat- tan 3000 yıl öncesine ait tabakalarda arpaya tesadüf edilmiştir. Anadolu arpalarının küt- levi seleksiyon neticesinde, zirai diğer vasıf- ları gayetle yüksektir. Çünkü bunlar; kurağa dayanıklı, sapları sert, taneleri kolaylıkla dö- külmeyen, beyaz, büyük, nişasta ve şibih zülal maddesiace o kadar değişmez bir tabiatte, yük- sek vasıfları haiz, ve seleksiyon noktasından birinci derecede gelmektedir. Diğer taraftan Anadolu'nun çıplak taneli arpaları, verimlilik ve soğuğa dayanma bakımlarından, bütün diğer memleketlerin çıplak taneli arpalarından daha yüksek vasıflar göstermişlerdir.

Çavdar: Çavdar ziraati, şarktan gelmedir. Şarktan <la Saruma ve Hazar ovalarından Trak- ya'ya geçmiştir. Çavdarın gen merkezi, Ana- doludur. Rus alimlerinden H. İ. Vavilof'a gö- re: şimdi ziraat yapılan çavdarın cediti, Sen- car'dağlarındaki buğday tarlalarına, İranın Hemedan vilayetinde cenubi garbi Asya'da, ya- bani halde bulunmaktadır. Yine aynı alime na- zaran, bugünkü ziraat yapılmakta olan çavdar, Önasya ve Asya'da bugün bile mevcuttur. L. Ross, çavdarın yabaniisini Anadolu'da bulduğu- nu, 1850 tarihli Flora, Bot. Zeitung mecmuası- nın 250 ınci sahifesinde kaydeder.

Yulaf ziraatinin pek eskidenberi ziraati ya - pılan *Gernik* ve *kaplıca* ziraatleri ile bağlantı olduğum şüphemiz yoktur. Bu hadisede, biz yabani cinslerden temiz kültürlerin çıkış sey- rini görmekteyiz.

Kaplıca: Anadolu'dan çıkmadır. Olivier bunu, Voy. Dans l'Empire Ottomane adlı eseri- nin 3 üncü cildini:ı 460 ıncı sahifesinde kay- deder. 5ah. 15 - 16.

Darı: Altaylarda ve Kafkasya'nın cenu- bunda hıdayı nabit olarak bulunduğunu: Le-

debour, Fi. ross. adlı eserinin 4. cildinin 469. sahifesinde kaydeder.

Darı, bütün Avrupa, Uzak Doğu ve Afrika'ya yayılmıştır. Tarihi devirlerde Karadeniz bölgesi (Pont) kavimlerinde büyük rol oynar. Vatanı Orta Asya'dır. Vovilov, Buhara „e Çin Türkistanı olarak tasrih eder. Çünkü **M. Ö.** 2800 senelerinde mevcudiyeti tesbit edilmiştir. Darının "Panicum miliaceum- Rispem Hirse" cinsi Avrupa'da Neolithik devirde Galiçya, Bosna ve Batı İsviçre'de bulunmaktadır. Darının bir cinsi de "Setaria italica-Kolben hirse"dir. Yabanasine "Setaria viridis" adı verilir.

Darı ile ilgili sözler Türkçede ve Hind Avrupa dillerinde müşterektir:

Çağatay *tariğ* "millet" Osmanlı *darı*. Tat. *taragan* "die Hirse" R. O. **XIV.** 241

Çuvaş *tire* "sowings, corn, grain".

Mongol *iariyan* "id/Buryat *taria* Ny. K. **XIII.** 242.

Mançu *tari-* "to plough and sow".

Kore *tirida* "to break up land" Ramsted S. İ. K. E. 268.

Macar *dara* Türkçeden iare söz. Budenz Ny. **K. X.** 80.

Türkçede *tarımak* "to sow" manasına gelir. tarla "saat feld".

Eski Hind *durva*, Hollanda *tarwe* "weizen" mana değişikliği.

İngilizce *tare* "unkraut".

Grek Thess. *daratos*, Delph *darata* "Brot".

Litvanca *sora* "Hirse".

Türkçede Divanü Lugat -it-Türk *ewintane*. Teleut ebin=tane, çekirdek I.77-20, 84-5. Bu söz yine Hind-Avrupa dilleri ile üste- rektir:

Eski Hind *yava-* "Getreide, Gerste, Hirse".

Awesta *yava* "Getreide". Yeni Farisi *yav* "Gerste".

Osset *yau* "Hirse".

Awesta *yevin* "Getreide feld". Nehring: Sudien zur Indogermanischen Kultur und Urheimat s. 153.

Bu mukayeseler Türk kavimlerinin ziraat kültüründe pek eski bir geleneğe sahip olduklarını göstermeğe kafidir. Bugün kullanılan ziraat terimlerin hepsi üzerinde tahlilî bir mukayese yapılsa kültürümüzü teşkil eden unsurlar meydana çıkardı. Bunlardan bir kısmının çok eski Anadolu kelimeleri olmaları da mümkündür. Eski diller sahasındaki araştırmalar henüz kafi derecede gelişmediği ve ölü dillerden kalan malzeme de kıt ve mevcutların izahında muhtelif **güçlükler** olduğu için buna teşebbüs

erkendir. Gayemiz çiftçiliğin kelime ve kısımlarına ait resimlerle kadrosunu çizmekten ve bu sahada yol açıcılık vazifesini görmekten ibarettir.

Hububat neveleri Türkçede pek eski olduğuna göre ziraat aletlerinin de buna uyması gerekir. Gerçekten de bu böyledir:

Saban: (Osmanlı, Kırım, Kun, Kır-gız, Karayım, Divanü Lugat-üt-Türk I.402) sapan. Azeri (Radlof. IV; 402) "DerPflug, charrue".

Bu kelimenin Mezopotamya, Sumer dilinde yazılışı **APiN** aynı manaya gelmektedir. Hititler de aynı ideogramı kabul etmişlerdir. Bakınız: Delaporte.

Apin "der Pflug" kelimesi başına daima (giş=ağaç) determinatifi gelir. Bu, sabanın ağaçtan yapıldığına delalet eder.

Ormak kökünden *orak*: *or-* (Tuba, Şor, Lebet, Kirgiz, Karakirgiz, Baraba, Teleut, Uygur, Çağatay, Karayım) hemen bütün Türk lehcelerinde 1 - Mahen, ernten, 2 - Schneiden manalarına gelir. Radlof. Divan I. 145,3. ve yine Radlofda I. 1647: *urmak* şeklinde geçer.

Mongol: *olça* "to carve" Kore: *arosi* jagida "to carve, to cut".

Macarca *aratni* "hasat yapmak". mahen, ernten. Türkçeden geçme. **M. Bernhard. R. O. VII.** 253.

Sumercede ur "ernten". Deimel Ş. L. rogr.

Hind - Avrupada dillerinde de müşterek bir kültür kelime olsa gerek:

Ahd. *aran, arn* "Ernte",/Got. *asnis./Ags. earnian* "ernten". Walde 45.

Türkçe bu kökten: *orak, orgak* (Çağatay, Osmanlı) "die Siechel". Radlof I. ro48.

En mühim ziraat kelimelerinden (zer) manasına gelen *ekmek* kendisi de çok eski *ekmek* (Divan I.62. I) Radlof I. 674. Osmanlı, Çağatay, Sart, Azeri, Uygur) "sa.hen, pflanzen", Kirgiz lehcesi aynı manada. *ikmek* (Kazan, Tobol, Başkurt), 1 - Das Getreide, 2 - Das gebackene Brot.

Çuvaş *ak-* "sa.hen", *aga* "the plough". Paasonen.

Kore *ekta* (: *ege, egin*) "to drag along", Ramsted S. İ. K. E. 53.

Macar *ekelni* (vetni-tohum saçmak) *ekelö* "ekinci". Türkçeden.

Macar *eke* "saban-plough".

Sumerce *ek-lu, ek-kil* "Feld (bebautes), Feldmark. Ş. L. 265.

Hattili aka "anpflanzen", Scholtz. Sumerische. **MVG.** 33.

Türkler Anadolu'ya veya umumiyetle gerbe ulaştıkları zaman, eskidenberi ziraat kültürüne sahip oldukları için esaslı kelimele- ri beraber getirmişlerdir. Bunları başka halk- lardan almak lüzumunu duymamışlardır.

Türkçenin en eski dil kaynağının, dağınık be)geler hariç, Macarcaya Milad tarihinden itibaren geçen iare Türkçe kelimeler olduğu malumdur. Bunların mühim bir kısmı Bulgar Türklerine ait olmakla beraber, Peçenek, Kuman ve sair kabilelerden de kültür sözleri" geçmiştir. Türklerin ötedenberi ziraate aşına olduklarının isbatı zımnında bunlardan bazı örnekler vermeği faydalı bulduk:

Zoltan Gombocz'ın "Die Bulgarisch-Ti.:rkischen Lehnwörter in der Ungarischen Sprache. Helsinki 1912" adlı eserinde çiftçilikle ilgili sözler:

Macarca *arat-* "ernten". Türkçe *ora-*, *or-* "ernten, schneiden, mahen".

Macarca *i.rok* "Graben". Türkçe *ark*, *arg* "Furche, graben, rinne, kleiner bach".

Macarca *arpa* "Greste" Türkçe *arpa*.

Macarca *artany* "verschnittener eber". Türkçe. Şor lehcesi *arlan* "castrit".

Macarca *barom* "vieh". Türkçe, Orhon *barım* "le bien, die Habe".

Macarca *beko* "fessel, fusseisen". Türkçe Kun lehcesinde *bukağı*, *bugagu*, *bugav*.

Macarca *bor* "wein". Türkçe *bor* "vinum".

Macarca *bors* "pfeffer". Türkçe *burç*, *boroç*.

Macarca *borsa* "erbse". Türkçe *burçak*.

Macarca *buza* "weizen". Türkçe *buğday*.

Macarca *csepö* "werg" Türkçe. Kazan lehcesi *çübek* "werg".

Macarca *csiger* "lauer, nachwein, tresterwein". Türkçe *çakır*, *çagır* "brantwein".

Macarca *dara* "1 - Gries, Grütze, 2 - Die schlosse, graupe". Türkçe *darı* "die hirse, *tarğ* aynı manada".

Macarca *eke* "pflug". Türkçe Çuvaş leh- cesi *aga* "pflug-saban" *ekmek* "ackern, sa.en" kökünden.

Macarca *gyömölcs* "frucht, obst". Türkçe *yemiş*.

Macarca *karo* "pfahl, pflock". Türkçe *kacık*.

Macarca *keuder* "hanf, Cannabis sativa". Türkçe *kendh*.

Macarca *kepe* "eine hand-voll, garbe". Türkçe Çuvaş lehcesi *kuba* "haufen". Kazan *kiben* "schober, fehmen".

Macarca *kabak* "kürbisflasche". Türkçe *kabak*.

Macarca *komló* "hopfen". Türkçe Çuvaş lehcesi *hamla*, Başkırt *kuma/ak*.

Macarca *ökör* "ochs, rind, stier". Türkçe *öküz*. Çuvaşça *vıgır*.

Macarca *sajt* "kase". Türkçe Karayım leh- cesi *çıgıt* "peynir-kase".

Macarca *szor* "wannen, worfeln, streuen". Türkçe *savurmak*.

Macarca *tar/o* "acker". Türkçe *tarla*. Eski Türkçe *tarlag*.

Macarca *teker* "drehen, winden". Türkçe *tekerlemek*.

Macarca *tengely* "die achse". Türkçe *dingil*.

Macarca *tifo* "hanfbreche, schwinge". Türkçe Çuvaş lehcesi *tılg* Kazan *talı* "hanf brechen".

Macarca *torma* "armoracia radix". Türkçe

Kazan *torma* "rettig".

Aynı karşılıkları hayvan yetiştirme ve idari ve dini terimlerde de göstermek mümkün - dür.

Sekizinci asırdan kalan Orhon yazıtları daha ziyade siyasi bir metin olduğu için fazla ziraate ait kelime beklenemezdi. Buna rağmen Türklerin, Ti.irklüğe adını veren bu zümresinde de, onların yüksek derecede hayvan yetiştirici- likle beraber ziraate de vakıf olduklarına dela- let eden kelimeler vardır. Vilh. Thomsen'in: Iriscrptions de l'Orkhon, Helsingfors 1896 ve Hüseyin Namık Orkun'un Eski Türk Yazıt- ları 1941 adlı eserlerinde:

Orhon *bagni*, buğday, darı, arpa gibi şey- lerden yapılan içki. Bak. Kaşge-i I. 434.

Orhon *akinlig*, ekinlik, ekin.

Orhon *isigti*, darı (?).

Orhon *tarig*, ekin.

Orhon *tar/ag*, tarla.

Gök Türklerden sonra gelen Uygur Tür- klerinin ise çok medeni seviyede oldukları ve ır- va iska suretiyle çiftçilik yaptıkları, sarayları olduğu, müteharrik harflerle kitap bastık- ları malumdur. Aynı kültürü İslam devrinde yaşatan ve Uygur lehcesiyle konuşan Türkler de zamanımıza birçok dil vesikası bırakmışlar- du. Bu kaynaklardan faydalanarak ve Dr. Ca- feroğlu'nun Uygur Sözlüğünü esas alarak çift- çilikle ilgili sözlerden örnek vereceğiz:

Uygur *abra*, *arpa*, arpa.

Uygur *batatu*, pamuk.

Uygur *bor*, şarap. *borlukçi*, bağçıvan. (Ma- carcada *bor*, şarap).

Uygur *buğau*, bezelye nevinden bir sehze.

Uygur *buğday*, buğday.

Uygur *Çuğ*, bağ, bağçe,

Uygur *çüsüm*, dut.
 Uygur abin, *iivin*, tane, tohum.
 Uygur *ükin*, ekin.
 Uygur *iikmek*, tohum ekmek.
 Uygur *idiş*, kap kaçak, avani, çanak çömlek.
 Uygur i, nebatat, ağaç ve neşvü nüma bulunan her şey.
 Uygur *kiibiiz*, pamuk.
 Uygur *kiintir*, kenevir, kendir.
 Uygur *kitmen*, bel, kazma.
 Uygur *küb*, küp.
 Uygur *kürküm*, safran.
 Uygur *kürüç*, kimyon.
 Uygur *küziiç*, testi, kazan.
 Uygur *miing* (aş) hububat yemeği.
 Uygur *mırç*, biber issi ot.
 Uygur *nuqut*, nohut.
 Uygur *ötmik*, ekmek (yenen).
 Uygur *qaban*, tabak, tepsi.
 Uygur *qaula*, sebze.
 Uygur *qawalıg*, ekin adı.
 Uygur *qıra*, tarla, ekin yeri.
 Uygur *qıtıq*, pamuk.
 Uygur *sinsim*, susam.
 Uygur *sogun*, soğan.
 Uygur *yorunçqa*, *yurınca*, *yuruiçga*, yonca.

TÜRKİYE'DE ÇİFTÇİLİK:

Manisa'da:

Manisa'da Kanuni zamanında zengin Saruhan sancağında 41 zeamet 874 timar vardı. Bu zamandan bir asır sonra Manisa'nın zeameti aynı rakamı muhafaza etmişse de, timar sayısı 674 e düşmüştü. Ayriyeten bu sancağın şehzade sancağı olduğu, şehzade ve sultanlara ait birçok hasların bulunduğu da göz önünde bulundurmamız lazımdır. Timar ve zeamet usulünün bozulması mukataaya raptedilmesi ve neticede zirai ve içtimai hayatımızda derin yaralar açması, yurdun diğer kısımlarında nazarı dikkati celbettiği gibi, burada da 17. yüzyılda açıkça görünmekte idi. Timarların bu asırda azalmasının sebebi de bu idi.

Gerek vesikalardan ve gerekse ihraç ettiği malya ve mahsullardan Saruhanda en çok pamuk, susam, kökboya, pirinç, tütün, üzüm, incir, zeytin, armut ve kiraz yetiştiğini anlamaktayız. Meyva ve sebzeler kemale gelir gelmez kadıya haber verilir nerede görüldüğü ve mısıl körüldüğü deftere kaydedilirdi. Bilhassa sinai nebatlar ve hububat için büyük bir dikkat ve alaka gösterilmekte idi. Bu kayıt işin-

den sonra bunların biçilmesine ve dövülmesine kadı tarafından müsaade edilirdi. Bu suretle mukataa mültezimleri ve timarlılar hasad müsaadesiyle beraber işlerinin başlarına giderler, köylü ve çiftçilerin hiyleli iş yapmamalarına nezaret ederlerdi. Fakat biçme müsaadesinden sonra çok zaman mültezimlerin gitmediklerini, dövülen ve savrulan arpa ve buğday-

ların günlerce öşrü alınacak diye bekletildiğini, binnetice bir kısmının da yağmur, rutubet ve sisten çürüyüp kaldığını da esefle biliyoruz".

M. Çağatay Uluçay: Manisa'da Ziraat, Ticaret ve Esnaf Teşkilatı XVII. Asırda. 1942. sah. 40.

Karatepeli'de (Toroslar):

"Karatepeli'de tarlalar, her dağ başında müsait yerlerde dir. Bu tarlalar doğrudan doğruya sahibinin mülküdür. Ekseri tarlalar ormanlar bozularak meydana getirilmiştir. Bu gibi tarlaların ilk senesi adına *karahopur* denir. Karahopurdan sökülüp meydana gelen tarlaların içindeki ağaçlar kökünden çıkarılmayarak toprak seviyesinden elli altmış santim yukarı sakından kesilerek meydana gelir. Bu hopurlar ilk sene köklerinden verdikleri fidanlar Ağustos ayında kesilir. Ağustos ayı içinde veya Eylülde yakılarak imhası cihetine gidilir. Bu ameliyat tarlaya gübre de kazandırmış olur. Her sene *salak* olarak kalmış (istira hat eden) tarlalarda da var yatırmak ve ertesi sene için gübrelemek Karatepelilerin umumi adetlerindedir. Tarlaların hazırlanmasına *tarla etmek* adı verilir. Tarla etmek için ameliyat bahar aylarında olur. Bu tarlalar Kasımda ikinci defa sürülür, istirahatete terk edilir. Üçüncü defa tarlaya (bider-tohum) serpildikten sonra yeniden sürülür.

Tohumdan sonra tarlalarda *çalı sürgü* ve *tapan* kullanmak adet değildir. Tarla sürme işi Karatepelide yalnız *kara sabanla* değil, ekseriyetle kol kazması veya sivri kazma adını taşıyan kazmalarla hazırlanır. Karatepeliler arasında kazma kara sahandan çok iş görmektedir. Zir arazi çift sürmeğe elverişli değildir. Hele Kızıldam köyü sırtla toprak taşımak suretiyle bütün çift vazifesini kazmaya yükletmiş gibidir.

Toprağın içinde tohumun patlamasına *çillenmek*, toprağın üzerine çıkmasına *ılmık*, bu ılımlığın çoğalmasına *çayır* adı verilir.. Kelleden evvel ekinin adına *avurtlak*, kellenin gözükmemesine *çiçek*, sonra *firik* denir. Ekinin yetiştirildiği çağa *biçim* adı verilir. Ekin yetiştirince orakla biçilir. Bir tutam ekin adına *pırnat*, birkaç pırnata birden *deste* denir. Desteler iple bağlanarak sırtla kadınlar tarafından harmana

götürülür. Desteleri burada merkebe yükletmek katiyen yoktur. Merkebe yüklenildiği takdirde çalı ve ağaçlara sürünerek ekin zarar görür.

Karatepelide ekin biçmeğe mahsus iki nevi orak vardır. Biri bıçkı yeri müdevver, diğeri *kosaya* (tırpan) benzeyen, bıçkı yeri düz olan ve sapı diğerinden uzun bulunan *doğru oraktır*. Orak işlerinde kadınlar erkeklerden az çalışır.

Karatepelide harmanlar ekini döğülecek ta:lanın içinde yapılır. Harmanın bir köşesinde ve ağzı cenuba doğru gelmek üzere çitten yapılmış bir *ağıl* hazırlanır. Kadın ve erkek müştereken harman yerini kürek ve kazma ile düzeltirler. Bundan sonra kadınlar su tulukları ile sırtlarında harman yerine su getirerek harman yerini güzelce sularlar, üzerine saman atarak ayakla teperler. Harman yeri kuruduktan sonra sapsarı çitten yapılmış ağılların içinde biriktirirler. Bu ağıllar ekinlerin hayvan tarafından yenilmemesi için hazırlanır. Ekin taşınması bittikten sonra ağıldaki sapsar harman yerine yatırılır, ve *düğün* ile döğülür. Düğünlerde kısrak, merkep, öküz kullanılır. Karatepelide düğünün üzerine binmek ildet gildir. Fakat harman süren adam yorulursa düğünü çeken hayvanın sırtına biner. Karatepelide harmanın savrulacak hale gelmesine *yumuşamak* denir. Harman yumuşadıktan sonra döğülen ekin harmanın ortasına yığılır, ve *tin*as olur. Tinas kendi yaptıkları yabalarla savrulduktan sonra ayrılan ve *güzerden* geçen mahsule *çeç* adı verilir. Çeç yığının ismidir. Mahsul bundan sonra kıl çuvallara doldurulurak sırt veyahut hayvan vasıtası ile eve getirilir, anbarlara dökülür.

Karatepelide menkul ve gayrimenkul olmak üzere iki türlü anbar vardır. Gayrimenkul anbarlar evin içi veya dışına tahtadan yapılmış büyük sandıklardan ibaret olup üstünde buğday dökecek kapağı ve altında Hızım oldukça buğday akıtacak deliği vardır. İkinci tip anbarlar *koğan* adını taşıyan anbarlardır. Bunlar, kutru vasatı 40 - 50 santimden yüz santime kadar olan ağaçların içi oyularak meydana getirilen anbarlardır. Bunların kalın tarafları dip ve daha ince tarafları ağız olarak kullanılır. Harmanda elde edilen saman hararlarla evlerine nakledilerek samanlıklara dökülür. Karatepelide ekin ve saman gömme adeti yoktur. Samanlık ayrıca evine göre, dam altı ve damın bir tarafından ibarettir. Buraya saman ekseriya damın üstündeki delikten dökülür. Saman döküldükten sonra delik toprakla kapatılır. Karatepelide mahsulat buğday, çavdar, ve suyu olan köylerde *mısır darısı* adını alan mısır ile domates, kabak ve patates gibi sebzelerden ibarettir. Buralarda yulaf ekme adeti yoktur".

Ali Rıza Yalçın: Toroslarda Karatepeli Bölgesi. Ankara 1950 sah. 23 - 24.

Edirne ve Trakya'da ziraat (polikültür), çeşitli ekim esasına dayanır. Edirne tarihi (Osman Nuri Peremeci) 1940 sah. 428.

Erzurum:

"Erzurum ve havalisinde ot biçmek için *tırpan* istimal ederler. Bu tırpanın uzun bir sapı vardır ki *nat* tesmiye olunur. Natm ortasında el tutacak ufak bir sap vardır. Buna *elek* diyorlar. Bıçakla uzun sapı birleştiren *halka* vardır. Tırpan bıçağını döğmek için *kekkuç* (çekiç), *örs*, bilemek için *masat* ve *kösüne* istimal ederler.

Tırpanın sapı biraz kısa olur ve ortasında *elcek* bulunmazsa buna *keriindi* diyorlar. Orak ise kısa saplı ve eğri olur.

Kesilen ot *dırmıhla* toplanır. Otu bağlar. Buna *kım* diyorlar. Otu bağlarken bükmek için *elcek* denilen bir alet istimal ederler. Bu alet ağaçtan, yahut boynuzdan yapılır. Dırmıhla toplanan otlar sıra sıra olur. Bu sıralara *horum* diyorlar. İki yahut üç horum bir *bağ* teşkil eder. Otuz bağ da bir *part* tesmiye olunur ki bir arabadır. Partlar bir yere yığıldıktan sonra *tava* diyorlar. Havluya getirilip kapalı yere konulan ot yığınma *merek* denilir.

Çift sürme aleti: Erzurum ve havalisinde demir sapana *kotan* diyorlar. Sapanın kısımlarına verilen isimler de şunlardır: *Enek*, sapanın ekini süren demiri, maç korzivirin kayışlara bağlanacak yer, *malih* kayışlar bağlandıktan sonra çıkmaması için sokulan odun, *kıptı* boyunduruğun ortasında iki tane kazık. *Tapan*: Tohumu ektikten sonra toprağı düzlemek için kullanılan bir alettir. Harman Hacetleri: *Gemdöğün*, *tırmıh*, *yaba* (çatal), *derken* (demir çatal), *kürek*. Ziraat aletlerinin Trabzon, Bayburt ve Erzurum havalisinde pek cüz'i farkla hemen hemen yekdiğerinin aynı olduğu anlaşıyor.

Trabzon, Bayburt ve Erzurum havalisinde iska ve irvaya *suğarma* diyorlar. Su mecrasına Orta Asya'da olduğu gibi, *ark*, bunu idare eden adama *korumcu* yahut *sucu* diyorlar.

Araba: Erzurum ve havalisinde *kağm* ke-limesi işitilmiyor. *Araba* diyorlar. Araba aksamı şunlardır: A. teker(teker): Bu üç kısımdır. 1. *Göbek*, (ortasında köşeli deliği vardır, 2. *Demir* (büyük halka), 3. *Mazı* (bu iki tekerleği birleştirir ve tekerlekle beraber döner.). Bunlar arasında esas kısmını teşkil eder. Tekerlekten fazla çıkıp dışarda bulunan mazı kısmının başma bir çivi vurulur. O çivi *boy/ı* tesmiye olunur. Tekerleğin tahta kısmına *mari* diyorlar. B. *Kol*: Beher kol üzerinde beş delik vardır. Bu deliklere iki kolü birleştiren ve arkılı konulan ağaçlar (ki kulak denilir) konulur. Öküze yakın yerine *aşağıdan* yukarı

amudi olarak bir delik yaparlar ve ona *igne* denilen bir kazık konulur. İğneye ipin ucu takılır. Arabanın ön ve arkasında iğnelere üzerinde *dişkakan* delikler vardır. Tekerleklerin al'ka tarnfında iki kol arasında *gergi* vardır. Orada bir kısma da *yastılı* diyorlar. *Kup'ların* yanında *kezIt,me* ve kolların üzerinde tahtalar vardır. Bu tahtaları kol üzerinde sıkıştırmak için *baskı* konulur. *Kup* üzerindeki deliklere *kazık*, bunların arasına *tar* konulur. Arabanın üst kısmına *üstülük* diyorlar.

C. *Boyunduruk*: Öküzü arabaya koşmak için istimal olunur. Bunun kısımları şunlardır: *Kulak* ve *sami*. Kulak, iki kol arasına boyundurucu sokmak içindir. *Sami ise*, öküzün boyunun iki tarafına konulan çivilerdir".

Abdülkadir: Türk Halk Bilgisine ait maddeler IV. Rapor İst. 1930 sah. 9 - 10.

Alaca Höyük (köylü ağzından):

"Toprak çeşitleri: Kara toprak, beyaz toprak (hasılatı kısa olur), sarı toprak, (danesi iyi, samanı kısa olur), çayır toprağı (danesi kısa, samanı çok olur), çorak (dam üstüne at-tıkları gök toprak), kepir (yağmur kısa olur- sa mahsul vermez). Bahar yağışlı olursa su fazla çıkar yine vermez).

Taş çeşitleri: **Ağ** taş (ak taş, kireç taşı), çil taş (bazalt), sarı taş, kis (kils), çağşak (yapıya gelen yumuşak taş), bıdık (ufak dere taşı).

Yağış: *Tisentü* - ince yağmur tav verir.

Siyen si yen yağın yağmur - rüzgarsız yağmur, bu da tav verir. *Deli yağmur* - ruzgarlı gelir, çabuktan akar gider.

Sulusepkin - karla karışık yağmur.

Gırcı - dolunun ufağı.

Zırmık - az ufak dolu.

Dolu (tolu) - keklik yumurtası kadar olur- sa malı mulu tel f eder, ekini biçer. Beyaz buluttan dolu, kara buluttan rahmet gelir. *Çulu bulut* rahmetsiz buluta denir. Bulut yağmaz, buyruk yağar (Allah emrederse yağar). Rahmetsiz poyraz ekmeinde yem var. Yayla yefode poyraz ekmeğini yiyen çok ama, engin olursa faydası yo!c.

Ekinin düşmanları: *San* - poyraz inen ters arasından terse yakın eser. Dane alacağı zaman *san* düşerse ekinler çalınır, sap verir de, dane vermez. *San* eserse **ekin** çabıtı döner. *Ters* adamın hasmıdır. *Ters (yel)* adamı hastalandırır, *poyraz* eserse ortalık ferah olur.

Don kesmesi: Kışın fazla don olursa güzün ekilen ekinlere zarar verir.

Kırağı: Mayıs'ta kırağı fazla düşerse o da ekine zarar verir. Mayıs 7'de düşmezse iyi olur.

Dolu: Kimine vurur, kimine vurmaz. Dolu pek aç komaz. Dolu ekini bol ekini. *Çalık/ık*, yağmursuzluk gibi aç komaz.

Ekine zararlı otlar: *Putrak*, *hardal*, *çakır diken*, *kangal*, *eşek otu*,... **el** değerse bunlar

ayıklanır. *Ayrık* çok zarar vermez. *A cırnık* huğ - daya acılık verir.

Ekilen buğday çeşitleri: *Üveyk buğdayı - sarı Bursa*: Her toprakta yetişen birinci buğday. İyi kelle altmış yetmiş dane verir.

Kara buğday-üveyk kadar sevimli değildir.

Urus buğdayı - Üveyk gibi danesi kırmızı, üveykten de parlak benizli olur.

Hicaz buğdayı - danesi ve unu beyaz olur.

Yazlık buğday, geç ekilir.

Kılçıksız buğday, kılçığı olmaz.

Ekin ekme zamanı: 13 Birinci teşrin, orta güzün başlangıcıdır. Onbeşinde ekerler onbeşini ekmezler. *Songüzün* onbeşine kadar ekmezler, ondan sonra Mart'a kadar (eski Nisanın onbeşine kadar) yine ekerler. Suyu varsa su ile, rahmet varsa rahmet ile eker. Son güzün onbeşinden sonra ektiler mi bitmez, bahara kalır. Karın kalktığı zaman yeşerir çıkar. Ekti de bitmedi mi buna *gömme* derler.

Karın kalktığı zamanekin sürmesine "*Çiğdem çötü* == yaz çötü derler. Mart'ın onuna kadar buğday ekerler. Kurtaramazsa Mart'ın onundan sonra arpa eker, ondan sonra yulaf, burçak **eker**.

Tohum atma: Önünde peştemal sol **eli** üzerinde bağlı, sağ ile tohumu *ev/eğe* saçar, Sağ eli sol ayağa uygunca tutar. Ayağı yanılırsa tohum noksan düşer.

Dua: Bismillahirrahmanirrahim. Ya Muhammed, ya Adem ata, ya Ali, ya Hızır! Halil İbrahim bereketi ver. Kurdu kuşun kismetini de ver. Ağzı dualı kullara nasibet. Muhan- nete muhtaç etme Ya Rabbi!.

- Kurdu kuşun böğü böcüğün, cümle mahlukatın nasibi ile beraber hayırlısını ihsan eyle Ya Rabbi!. Hazreti Adem atamızın icadıdır bu icad, hayırlı nasibimizi ver Ya Rabbi, ağzı dualı kulların ile beraber yemeklik nasib eyle Ya Rabbi!.

Ekinin büyümesi: Tohum biter, içinden tek zil çıkar (*avunduruk sürerler*) büyümeye başlar. *Çatal* çıkartır sonra yere yatıştır, *pen- çelenir* karın altında. Kar kalktı mı büyür (*gö- çeklenir*, sonra *iğ/enir*, iğ gibi olur. Rastgelirse, soğuk dokunmazsa bir kökte sekiz on da ne sürer. Mayıs'ta *kelle* çıkartmaya başlar, Haziranda çiçek açar, çiçeği döker, dane bağlar, sıkınca sütü çıkar, *lirikleşir*. Temmuzda yetiştir.

Ekinin içine tavuk saklanırsa cılk yumurta gömerik, (nazar değmesin için) iide dalı da dikerik.

Hasat biçerken dua: "Ya Hazreti Adem sen yetiş, ya Hızır sen de yetiş, Halil İbrahim bereketi ver Ya Rabbi".

Tarlayı biçip de nihayetinde kalan bir parça deste başında tırpancılar: "Eken **eker**, biçen

biçer Cennetin kapısını cömertler açar, Peygamber ruhuna, Muhammed'e selavat, sallı ala Muhammed" der tarla sahibinden kuzu, cıgara isterler.

Tırpanlar biçilince deste deste çoğalınca *yığın* ederik. Yığından sonra destenin yerlerini dırmıkla *diş* ederik. O diş de çatal ile yığının ağızlığına bastırırık, eğer ki tırpana gelmiyecek kısa boylu buğdaylar varsa onu da *kaliç* ile tutam tutam yolarık. Onu da deste, yığın ederik.

Mercimek, bıçak, nuhut, fasulya, zeyrek gibi mahsulleri de elimizle tırpansız, ka!ıçsız yolarık.

Harman: Irgatlığı kurta'dıktan sonra ka- raçav kağnımızı kurarık, harmanımızı temizce süpürürük. Öküzlerimizi koşarık, harmanda sü- rerik. Harman yeri yapmak için tarlayı sular- lar, taplaklarlar. Kuruyunca tahta gibi olur.

Tarladan sapı getirince dört beş kağnıdan bi- r *döşek* yaparık. Döğen koşar sürmeye başla- rık. **O** arada yağmur yağacak olursa o döşegi *bilezik* yaparık. Kurudu ktan sonra *dirğen ile* ile saçarık, geri yine döğenimizi koşar sürerik. **O** sap ufanınca büyük *yaba* ile aktarmaya baş- larık. Saman olunca *höbek* yaparık. Küçük ya- bamızı elimize alıp höbeğin başına gelirik. Poyraz eserse savurmada iyi sayılır. *Ters yel* eserse karışık eser, samana zarar verir. Sa- vurma bittikten sonra kadınlara haber ederik, kalburu gözleri alın *çeç* hazır oldu, elenecek derik. Elenen buğdayı *seklem* çuvallara kor, kağnımıza yükletir evimize getiririk. Anbarı olan anbara koyar, evinde kerpiçten, taştan *herkil'i* olan herkile koyar. *Çeç* tükendikten sonra rüzgarın götürmediği iri samanlar, dö- ğende ezilmeden kurtulan kelleler kalırsa onu da *kesmik* derik. O kesmiği yaba ile saçar tek- rar döğeni koşarık. Buğdayını aldıktan sonra kağnımıza büyük *çeten* kor samanı samanlıkla- nmıza taşırık, harmandan kalkarık (kalkarız).

Harmanda er kalkana güz yiğidi denir.

Ağustos on beşinde harman yerde iken rah- met yağarsa herkes harmanı bırakır çifte baş- lar. Harmanda hazır olan buğdayını gözü gör- mez, keyfinden tarlaya koşar. Yıllık buğdayını eker.

Aşar: Aşar zamanında mültezimlerin şer- rinden harmanın üstüne kar yağdığını bilirim. Mültezim bir köy alır. *Savırım* emrini vermez. *Gözlekçi* akşam çeç'i mühürler, o görmeyince ç ç bozulmaz. Bozulursa gelir ceza keser. Mül- tezim sekiz haklağı'da bir haklağı üşür alır, bir köyden ev tutar oraya otururdu. Elli dirhem

soğan eksen ona *hezir* keserdi. Kırdan biçtiğin ot etmez yüz kuruş, o yüz elli kuruş *bezir* ya- zardı. Bu yazmış olduğu hezirlere karşılık buğ- dayını, arpasını, yulafını rençberin kağnısı ile istediği yere taşıtırdı. Höyükte gümüş para zamanı bir sene aşarının kırk altın liraya sa- tıldığını bilirim. Bu hiç demektir. Hükümet bir kazansa mültezim dokuz misli kazanırdı. Hö- yükte şimdi en fazla vergi veren 50 lira verir, eskiden böyle bir ev üç yüz haklağı buğday verirdi. Harmandan şimdi yirmi beş günde, pek fazla olursa bir ayda serbest kalkılıyor. Aşar zamanında iki buçuk ay kalır rahmet yağarsa çürür, buğdaylar harmanda çim olurdu.

Değirmen: Harmandan kalktıktan sonra buğdaylarımızdan başta kadınlar bulgur kay- nadır, yarma döğer, sonra buğday yur (yıkarak), unluk tutar; yıkanan buğdayı kırk kırk beş şinik'lik kağnı çuvalına doldurur, ağızını diker, kağnılara yükler değirmene götürürük. Değir- mende değirmencinin *şinik - çerik'i* ile ölçerek değirmenin sepetine doldurur, orada öğütürük, çuvallarımıza basarık. Değirmenci yirmi şinik- te bir şinik *hak* alır.

Ekin ölçüleri:

Mucur 3 okka,

Şinik 6 okka,

Haklağı 12 okka,

Kile 16 Çorum haklağısı, yahut 32 şinik, *Kile* 8 Amasya haklağısı, yahut 16 Amasya şiniği,

Bir dönüm Tohum ekme bakımından *iki haklağı* itibar edilir.

H. Z. Koşay

Alaca - Höyük 1951

(Anadolu Etnografya ve Folkloruna Dair Malzeme)

Çiftçilik ile ilgili ameliyeler ve aletler hakkında hazırladığımız *Lugatçe* daha tam bir fikir verecektir. Bunlardan mahdut kısmının resimlerini ancak sunmak imkanını bulduk.

LÜGATÇE İÇİN FAYDALANILAN KAYNAKLAR:

A. D. :c: Anadilden Derlemeler. Hamit Zü- beyir -, İshak Refet. 1932.

A. D. I = Anadilden Derlemeler. Hamit Zübeyir Koşay - Orhan Aydın. 1952.

S. D. = Söz Derleme Dergisi Cilt: I - III. 1939 - 1947. Türk Dil Kurumu.

(Diğer iktibaslar sırası. geldikçe metin arasında gösterilecektir).

LÜGATÇE

ÇİFTÇİLİK

I

ABANGES, Tadanın seyrek sürülmüş yeti (*Tavara "Reşadiye - Tokat"*) (*Bak: Saban-gezek*).

ABARA, 1. Buğdayla karışık iri saman (*Kilis "Gaziantep"*) - 2. Çift demirinden nasıl olan çizgi (*Yozgat*) (*Bak: Baran*).

ABERECİ, Sırf buğday yolmasında kullanılan buğdaycılar (*Gaziantep*).

ABRAN, Hayvanların yemlerinden yemeyi payırdıkları iri saman parçaları, kesmik (*Gümüşane*).

ABRAŞ, 1 - Hayvanların kış tarafında görülen lekenin adı (*Kayseri*); 2 - Alaca benekli at, atlarda dudak ve göz kapaklarının etrafında hasıl olan alacalık ve beyazlık, atın tüysüz yerlerinde meydana gelen ve uyuza benziyen bir deri hastalığı.

ABUNLUK, Tarlaların kıyısında önce gübre biriktirilip sonra arpa ekilen yer: Alinin abunluğu şu düzlükte (*Ünye "Ordu"*).

ACARTA V, Sürülecek tarlanın Şubat içindeki tavı (*Elmalı "Antalya"*).

ACENE, Tırpanın sap geçecek deliğini delmeğe yarar çelik aygıt (*Bünyan "Kayseri"*) (*Bak: iğdemiri*).

ACEM, Buğday çeşitlerinden biri (*Kamber köyü "Kayseri"*).

ADANAK, Üç çatallı diğren, anadut (*Sığma "Sarayköy- Deni:li"*).

AFARA, Harman yerindeki hububatın taş ve toprakla karışık kalıntısı (*Mersin "içel", Dört Yol, Osmaniye "Seyhan"; Dombaylı "Sallihli Manisa"; Malatya*).

AFARACI, 1. Harman yerinde kalacak hububatı toplayıp almak için harmanda hizmet eden insan: Helvacı Hüseyin şimdi afaracılıkla geçiniyor (*Tire "İzmir"*) - 2. Harman işçisi (*Malatya*).

AFARLAMAK, 1. Harman bittikten sonra kalan tozlu topraklı, kesmikli taneleri toplamak (*Celibereket "Seyhan"*) - 2. Harman yerini süpürmek (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*).

AFKINLAMAK, Gübrelemek (*Trabzon*).

AĞBAŞ, Hastalıktan içlenmiyen buğday başağı (*Çorum ve dolaylı*) (*Bak: Kavuz*).

AĞBUĞDAY, Yassı ve beyaz bir cins buğday (*Hartlap "Maraş"*).

AĞÇA MERCİMEK, (*Ambar "Ereğli - Konya"*).

AĞLA, Tarlanın etrafına hayvanların geçmemesi için çalı çırpıdan yapılan mania, siyeç (*Bartın ve çevresi, Yakademirciler köyü "Zonguldak"*) (*Bak: Germeç, siyeç*).

AHBIN, Gübre (*Barguzu "Malatya"; Van; Erzincan*) (*Bak: Ahbun, akbun, akbun, albun, ahpin, kemre*).

AHBUN, Gübre (*Karas köyü "Erzurum"; Kars; Elazığ; Trabzon; Reşadiye "Tokat"; Mesudiye, Alucra "Şebinkarahisar - Giresun"; Ger-Jan köyü "Adana"*) (*Bak: Fışkı, abgın, akbun, afkan, ahbun, ahpin, kemre, ahmun*).

AHIR AKTARMASI, Tarlanın ilkbaharda sürülmesi: Tarlada ahır aktarması yapan çiftçiler vardır (*Güdüllü "Ayaş - Ankara"*).

AHMIN, Gübre (*Darende "Diyarbakır"*) (*Bak: Ahbun, akbun*).

AHPIN, 1. Gübre (*Trabzon*)-2. Gübreli tarla (*Kurayiseba "Rize-Çoruh"*) (*Bak: Ahbin, ahpin, akbun*).

AHPUN, Gübre (*Zara "Amasya"; Ordu*).

AHPUNLAMAK, Gübrelemek (*Kazağaç köyü "Gümüşane"; Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"*).

AHPUN, 1. Gübre (*Ficek "Reşadiye - Tokat"; Divrik "Sivas"; Harput "Elazığ"; .Petersik "Yusufeli- Erzurum"; Artvin; Mirangi "Bayazıt ili"; Gümüşane*) (*Bak: Ahpin*) - 2. Gübrelenmiş tarla ziraate elverişli tarla (*Mesudiye "Giresun"*).

AKBAŞ, 1. Tane tutmamış olan çavdar başağı (*Isgöbü köyü "Kayseri"*) - 2. Karnaba- har (*Çulhan, Yenipazar, Aydın; İzmir ve çevresi*). - 3. Bir türlü ekin hastalığı (*Konya; Emirler köyü, "Bala", Hisarlı, "Polatlı - Ahkara"*).

AKBAŞAK, Sonbaharda ekilen kışa dayanıklı ve yumuşakça bir çeşit buğday (*Edirne*).

AKBIN, Fışkılı salma su ile sulanan tarla (*Erzurum*).

AKBUĞDAY, Sonbaharda ekilen, kabuğu beyaz, yumuşak bir çeşit buğday (*Doğubayazıt "Ağrı"; Kayseri; Koyunbaba "Kalecik - Ankara"; Gaziantep*).

AKÇALIBASAN, Bir cins buğday (*Koyunbaba "Kalecik - Ankara"*),

AKDÖRT ETMEK, Aktar dönder etmek, karıştırmak (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik"*).

AKERE, Öküz yemliği (*Gaziantep*).

AKGERNAZ, Bir çeşit beyaz buğday (*Orman köyü "Akseki - Antalya"; Balkı "Ilgın - Konya"*). (Bak: *Akyarnaz, akkermaz*).

AKGERNEZ, (*Balkı "Ilgın - Konya"*) (Bak: *Akgermaz*).

AKGÖTÜREN, Yabanın büyüğü (*Edirne "Muh."*).

AKKERMAZ, Bir çeşit buğday (*Acem köyü "Aksaray - Niğde"*) (Bak: *Akyarnaz*).

AKLAMAK, 1. Toplamak; ayıklamak; ağartmak (*Kadıköy "Denizli"*) - 2. Pamukları fidanlardan ayıklamak (*Sarayköy "Denizli"*).

AKMIN, Gübre (*Çardak, Gökşun, Efsun "Elbistan - Maraş"*). (Bak: *Ahbun, Ahpun*).

AKMIN, Gübre işde "*Elbistan - Maraş"*; *Alaca "Çorum"*) (Bak: *Akbın, akbun*).

AKOS, Sabanın açtığı iz, çizgi (*Nigzivan "Yusufeli - Erzurum"*).

AKPUSA, Bir cins beyaz buğday (*İzmir; Manisa dolayları*).

AKPUSANIK, Küçük taneli, donuk bal-mumu renginde, çok özlü ve diğer buğdaylar- dan makbul sayılan bir çeşit kıraç buğdayı (*Gölmarmara "Akhisar - Manisa"*).

AKSARKAN, Tohumluk bir çeşit buğday (*Genek "Muğla"*).

AKTARMA, 1. Tarlayı sürme, sürülmemiş tarlayı ilk ve ikinci defa sürme (*Zencidere, Pınarbaşı "Kayseri"; Taşağıl "Antalya"; Sinop; Şiran "Gümüşane"; Mut "I çel"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Safranbolu, Bartın "Zonguldak"; İsparta; İsmahartı, Balcah "Çarşamba - Samsun"; Güdül "Ayaş - Ankara"; Kadıköyü "Seyhan"; Simav "Kütahya"; Dağkadı "Karacabey - Bursa"*).

AKTARACAK, Evirgeç (*Samsun; Sivas*) (*Aktaraç*).

AKTOP, Bir cins buğday (*Tokat*).

AKTOPAÇ, Beyaz bir nevi buğday (*Ficek "Reşadiye - Tokat"*).

AKUZ, Baran, saban izi (*Ahlat "Van"; Rize "Çoruh"; Ardahan "Kars"*).

AKYARNAZ, Bir çeşit beyaz yumuşak buğday (*Ereğli, Sille, Konya; Buluklu "Mer-sin"*) (Bak: *Akgermaz, akgernez, akkermaz*).

AKYAZLIK, Kellesi dört sıra üzerine olarakkemalen eren sarı buğday (*Karahisar "Davas. Denizli"*).

ALACATEK, İyice olmiyan ekin (*Ankara*).

ALADARBIZ, Ne tamamıyla yaş ve ne de kuru olan toprak, nemli, az tavlı toprak (*Önsen "Maraş"*).

ALAFLAMAK, Hayvana yem vermek, yemlemek (*Beyşehir "Konya"; Muratlı "Çorlu-Tekirdağ"; Evreşe "Gelibolu-Çanakkale"*).

ALAVIRT, Yarı tavlı yarı kuru toprak (*Kavıncı "Tefenni• Burdur"*).

ALAVZADA, Ekin biçilirken saptan dökülüp ertesi sene kendiliğinden çıkan tane, seyrek ekin (*Bozkır "Konya"*) (Bak: *Alaz J, alaza*).

ALAZA, 1. Aydınlık, şevk, yalım (*Şum- nu "Bulgaristan"*) - 2. Ekin biçilirken saptan dökülüp ertesi sene kendiliğinden çıkan tane, seyrek ekin (*Zencidere "Kayseri"*) (Bak: *Alavzada*).

ALGI, Vergi (*Edirne "Muh."*).

ALKARA, Yaba: Bu alkara çok sağlamdır (*Külfek "Havza - Samsun"*).

ALKARA KILÇIK, Kılçıkları siyah bir çeşit buğday (*Gökçam "Sungurlu - Çorum"; Sorgun "Yozgat"; Vezirköprü "Samsun"; Karaşar "Tokat"*).

ALKARA KILÇIK, Kabuğu karamsı buğday (*Sarimbey "Çorum"; Sinop; Samsun*).

AN, 1. İki tarla arasındaki sınır (*Kütahya; Konya; Bolu; Antalya; Denizli; Içel; Muğla; Aydın; Bilecik; Bursa; Isparta; Samsun; Kırşehir; İzmir; Kayseri; Ankara; Eskişehir; Çanakkale; Kocaeli; Seyhan illeri*).

ANADAT, Harmanlarda sap, deste, demet atmak için kullanılan üç parmaklı aygıt (*Eğri dir "Isparta"; Bozkır "Konya"; Kozluca "Burdur"; Feruz köyü "Giresun"*) (Bak: *Anadut, anadot*).

ANADUT, (*Çorum; Kırşehir; Kayseri; Samsun; Giresun; Maraş; Gaziantep; Niğde; Çanakkale; Kocaeli; Seyhan; Sinop; Bursa; Ankara; Balıkesir; Edirne; Tokat; Çankırı; Sivas; Erzincan illeri*) (Bak: *Anadat, anadot, anavut, anazit, andut*).

ANAMAS, Böğrölce (*Isparta*).

ANANAT, (*Bedeş "Suhut-Alyon"*) (*Bakı Anadut*).

ANANAT, Üç çatalı harman toplamağa mahsus alet (*Emirdağ "AİJion"*).

ANAT, Büyük saman yabası, ananat, anadut (*Konya*).

ANATUT, (*İsgöbe "Kayseri"; Kustamonu*) (Bak: *Anadut*).

ANAVUL, Suyun taksinin yeri (*Niğde ve yöresi*).

ANDAL, Evlek (*Şeyhler ..'Ulubey"; Fut- sa "Ordu"; Bu'ancık, Görele "Giresun"*).

ANĞ, Tarla sınırı (*Bilecik*).

ANG, 1. Tarla hududu (*Yabanabat, Ankara; Çerkeş "Çankırı"; Bizim tarlanın Angı kaybolmuş: Denizli; Cebel; "Isparta") (Bak: An) - 2. Mafsal (Ordu) (Bak: An, en) - 3. Yer damarı, takım; Tarla sınırı (Rumkuş "Karaaisali - Seyhan").*

ANGIÇ, (*Balıkesir*) anıç (*Bursa, inegöl*): Çift arabalarında demet taşımak için arabaların iki tarafına takılan parmaklıklar A.D.

ANIZ, Firez, Ekin biçilince kalan kök (*Niğde ve yöresi*).

ANIZ (angız), 1. Ekin biçildikten sonra tarlalarda kalan kökler (*Saiteli, Kiraman, Ereğli, Akşehir, Karapınar, Karkın "Çumra", Kireli, Göcer, Hatip, Konya; Mersin köyleri "I çel"; Dadya, Ula "Muğla"; Çıtak "Çal", Çömleksaz, Acıpayam, Denizli; Abanaz, Bolvadin, Afyon; Moramul "Amasya"; Osmancık "Çorum"; Sinop; Samsun*) 2. Sonbaharda tarla bozumu (*Muğla*).

ANIZ BİÇMEK, Tarla kenarlarındaki hendek, ark ve yol gibi boşluk yerlerdeki otları biçmek, yolmak (*Çankırı*).

ANNİK, Tarla hududu (*Kızailar "Kon-Ja") (Bak: Anğ*).

ANNİK, Tarlalar arasındaki sınır (*Biga "Çanakkale"; Hereke "Kocaeli"; Pazarcık "Gaziantep"; Yaman köyü "Mudanya - Bur-*

sa"; Kaynarca, Osmaneli "Bilecik"; Silivri "Ist."; Bahçe "Seyhan"; Edirne; Pehlivan "Kırklareli") (Bak: An).

APSUT, (*Kültepe- Kayseri*), *ispit (Sandıklı), espit (Bolu, Kırşehir)*: Tatar arabasında tekerlek parmaklıklarının takılmış olduğu kavis. Kağnıda ise değirmi tekerin ağaç kısmı. Ilgaz köyleri çam ağacından yaparlar. Yüksekliği manda için otuz pergel, kan:1. sığır için on sekiz pergel olur. *Apsut* parçaları: *dalak, göbek, teker gözü*.

APUŞAK, Tarla kenarlarına dikilen çatal ağaçlar (*Kuzulak "Iskilip - Çorum"*).

ARAOS, Nadas edilmemiş tarla (*Kuru-çay "Erzincan"*).

ARASA, Hububat ve meyva gibi şeylerin satıldığı yer (*Diyarbakır; Malatya*).

ARIŞ, 1. Çift atlı veya öküzlü araba oku, kağnı oku (*Uzunköprü, Hamitli köyü "Edirne,; Ilgın, Argıthanı "Konya"; Çorum; Balıkesir; Amasya; Gelibolu "Çanakkale" Mahmudiye "Giresun"; Cebelibereket "Seyhan"; Şile Beykoz "Ist."; Bursa; İzmir "Muh."; Sinop; Samsun*) - 2. Düven oku (*Karacabey "Bursa"*).

ARGAÇLI, Verimli, sık ve kuvvetli (mahsul) (*Kenger "Manisa"*).

ARGUS, Saban izi (*Kemah "Erzincan"*) (*Bak: Baran*).

ARKIT, 1. Düğenle boyunduruğu birbirine bağlayan ok (*Tepeli köyü "Konya"*) - 2. Semerin ağaçları (*Silifke "Içel"*) - 3. Yayla atılan okun ucuna takılan ağırlık (*Dörtöl "Seyhan"*) (*Bak: Tekişken*).

AROS, Nadas edilmemiş tarla, hozan tarla (*Armudan "Iıç - Erzincan"*).

ARPA, Hububat çeşidi. Senesi olursa arpa taşın üstünde de biter. Senesi olursa, gün dönümünde (Rumi Haziran g) rahmet yağarsa demektir.

ARŞ, r. Araba oku (*Deresag köyü "Mudurnu - Bolu"*) (*Bak: Arış*), 2. Kiriş, tel (*Isparta*).

ARUNA, Kulaklı saban (*Artvin "Çoruh"*).

ASABA, Tarlanın yüzü: Tohum asabada kalmış (*Antalya*).

AŞAN, Harman yerinde sap ve başakları devretme, samanı altüst etme, çevirme, karıştırma (*Van*).

AŞAM, Harman mahallinde açılıp saçılmış ekin sapları (*Van*).

AŞLAMA, Anadut yapmak için eklenen çatal (*Çorum*).

AŞLIK, Kaynatılmadan öğütülen buğday, yarma (*Niğde*).

ATKI, Samanı arabaya yüklemeye yarayan ve yabanın üç büyüklüğünde bir ziraat

aygıtı (*Avşar*).

AVDANLIK, İş takımı (*Karaman "Kon-Ja"*).

F: 2

AVARLIK, Sebze ekilen tarla veya bahçe (*Hatunsaray "Konya"*) (*Avardı*).

AVG UÇ, Hayvanlara yedirilen yulafa benzer bir çeşit yem (*Dodurga "Bozüyük -Bilecik"*).

AVLAĞI, Tarlanın muhafazası için yapılan çit, tahtaperde (*Araç*).

AYAĞINI ALMAK, Ekin biçmeği sona erdirmek, bitirmek, sonunu almak: Ekinin ayağını aldım (*Zencidere "Kayseri"*).

AYAKÇAK, AYAKÇALIK Ekin biçerken ayağa bağlamak için kullanılan ot demeti. (*Ankara*).

AYAKLANMAK, Toprağın üzerinde ekinin görünmesi (*Adana*).

AYALAMA, 1. Evlerin üzerinden kar atmak için büyük tahta kürek; harmanda buğdayla karışık samanı yığmak için kullanılan kürütkü, sıyırğı *'Himmetdede "Kayseri"; Karaca viran "Bolu"; Silifke "1çel"; Sirkeli, Ravlı "Çubuk", Güdül, Keşanuz, Başköy "Ankara"; Feruz "Giresun"*) (*Bak: Kazavu, sıyırğı*) - 2 Harman döğüldükten sonra tınaz yapılırken altta kalan kısım ki samanı az, ta-

nesi çok olur *Balçıkbaşar "Afyon"; Boyaca köyü "Malatya") (Bak: Alama).*

AYALAMAK (C. A.) ,Ekilmiş tarlayı düzlemek sürgülemek. A. D.

AYIRDIM, Suyun taksim yeri (*Niğde ve yöresi*).

AYKIRILAMA, Tarlayı birinci sürülüşün izlerini amuden kateder şekilde sürme (*Gelibolu "Çanakkale") (Bak: Aykırı doykuru).*

AZAP, 1. Erkek hizmetçi, yanaşma, uşak, ırgat (*Kayseri; Ankara; Sivas; Kırşehir; Çorum; Yozgat; Niğde; Samsun; Amasya; Ordu; Zonguldak; Maraş; Gaziantep; Mardin; Seyhan; Çanakkale illeri*) - 2. Güçlü, kuvvetli (*Dereköy "Kırklareli")*.

AZI, Kağnıda yastığa geçiril iş iki adet meşe değneği - el.

BACICI, Tahsildar (*Bayburt "Gümüşane"; Yozgat*).

BADA, Saman yığılan yer (*Trabzon; Artvin "Mub." "Çoruh") (Bak: Merek).*

BADAS, 1. Harmanda zahire kalktıktan sonra yerinde kalan toz toprakla karışık hububat (Harmanda temizlenecek biraz badas kaldı: *Alpı, Eskişehir; Dengere "Tefenni"; Yazı köyü "Burdur"; Aziziye; Karaman; Zı-varık; Konya; Köşker "Kırşehir"; Uzunca-burç "Içel"; Ali köyü; Kayı; Yakaemir; is-lam köyü "İsparta"; Niğde; Muğla; Kızılca-ören "Kütahya"; Narlıdere; Tavas; Denizli.) (Bak: Çepel) - 2. Kir, pislik, talaş: Badaslı adam, badaslı üzüm ve zahire (*Niğde*).*

BADASTAN, Döğende sürülmüş ekin (*Ankara*).

BAGAN, Mısırın muhafazasına mahsus tahtadan, havadar ambar. L. 25. (*Terme*).

BAĞLAM, Deste, demet (*Sarıoba köyü, Şabanözü "Polatlı - Ankara"; Taşrakarasan "Konya")*.

BAHNA, 1. Hayvan yemliği: Bu balına yüksek yapılmış *Aşağıdana köyü, Safranbolu, Zonguldak) (Bak: Babana) - 2. Odunluk (Safranbolu, Zonguldak).*

BAKA, Dik (Çift demiri hakkmda) (*Genezin "Anavos - Kırşehir") (Bak: Soya).*

BALLIK, Zayıf buğday (*Alız*).

BARAN, (A. C. Çift demirinin sıra sıra görülen izi A. D.

BARI, 1. Duvar, bahçe duvarı, tarla etrafındaki örgü; - 2. Sık fundalık (*Seydişehir*). A. D.

BARSAK, Ekinlerin başak çıkarma zamanı: Bu sene barsak çok geç oldu (*Güdü "Ayaş - Ankara")*.

BASBAŞI, Gözerin üstüne gelen tohumluk büyük buğday (*Ankara*).

BASLI BUĞDAY, Saman ve toprak karışık buğday (*İçel*).

BASMA, Kalıp haline getirilmemiş tezek (*Tortum "Erzurum")*.

BASTIRIK, 1. Yağ yapılan veya saklanan yer (*Sille, Tömek köyü "Konya"; Kırşehir*) - 2. Hapishane (*Urla "izmir"; ist.*) - 3. Örtü (*Konya*) - 4. Tulum üzerine konulan ağır taş (*ist.*) - 5. Mısır veya mısır yapraklarından yapılmış yığın (*Köşker "Kırşehir")*.

BASTIRMA, Kışın hayvanlara yedirmek üzere biriktirilen yapraklı dallar (*Çorum*).

BAŞAK ETMEK, Mahsul kalktıktan sonra döküntüleri toplamak (*Erzincan; Adana*).

BAŞAKLAMA, Mahsul kalktıktan sonra tarlada dökülüp kalan başaklar toplama (*E-dirne; Yapıntı "Mut - Içel")*.

BAŞBAŞ, 1. Bulgur ve benzerlerinin kalburlandığı zaman kalbur üstünde kalan en iri kısmı (*Diyanbakır*).

BAŞINI SÜZMEK, Ekinlerin başak verme hali (*Gözene "Malatya")*.

BEDELKILIÇ, Saban veya düğen okunu boyunduruğa rapteden ağaç (*Bozkır "Kon-ya")*

BEGE ve **BAGA**, Hayvan yemliği (*Köy "Çıldır - Kars")*.

BEKAR, Rençber, tarla işçisi (*Bursa; Kütahya; Kocaeli*).

BEKİ, Tarlanın duvarı, muhafaza duvarı. A. D.

BEKLİK TAŞI, (C. A. Tarla hudut taşı. A. D.

BELDENAT, 1. Ekin demetlerini arabaya yükletmek için kullanılan üç çatallı diğren (*Yedniğin köyü "Ilgın - Konya") (Bak: Beldanat) - 2. Büyük orak (O. A.)*.

BENDEK, Malı olmıyan rençber, ortakçı (*Epçe "Develi", Fıraktın, Hamurcu "Kayseri")*.

BERÇİN, Bostan, tarla (*Maraş ve çevresi*).

BEŞERLEME, r. Tarlada biçilen ekinlerin desteklenerek bir araya toplanması (*Alucra "Giresun") - 2. Bir çeşit at yürüyüşü (zıttı rahvan) (Boyabat "Sinop")*.

BETNİ, Tarla belleyecek alet (A. D.) (*Çankır*).

BEYAR, İki üç sene ekilmemiş tarla (*Van*).

BILAK, Saban okunun ucuna takılan hal-ka biçimindeki kayış, çeki kayışı (*Kığı "Bin-göl")*

BIDIK, Ufak dere taşı (*Alacaböyük*).

BIRAKINTI, Ekilmeden bırakılan tarla (A. D.) (*Şarkışla*).

BİÇEK, r. tarlaları sulamak için saat ve keşikle su salımı (*Boyasın "Aydın"*) - 2. Biçer bağlar makinesi (*İlgin "Konya"*).

BİÇENEK, Köy merası, otlığı (*Van, Taşlıçay "Diyadin - Ağrı"*).

BİDER, Tohum (*Kayseri; Yozgat; Sivass; Isparta; Balıkesir; Seyhan; İçel; Muş illeri*).

BİDERCİ, Para karşılığında tarlalara tohum serpen kimse (*Gaziantep*).

BİDER ÇAPIDI, Buğday ekilirken buğdayların içine konduğu özel bez (*Karalar aşireti "Adana"*).

BİDER PEŞTEMALİ, Buğday ekilirken tohumluk buğdayların içine konduğu özel peştemal (*Karalar aşireti "Adana"*).

BİÇİM, (C. D.) Hasat zamanı (A. D.).

BİLAK, r. Meyilli: Bizim tarla az bilakcana (*Cebelibereket "Seyhan"*) - 2. Saban okunun ucundaki halka (*Kiği "Erzincan"*).

BİLEZİK, Bilezik şeklinde harmana konan sap (*Zencirdere "Kayseri"*).

BİLEZİK, Harmanda daire şeklinde dizilmiş buğday desteleri (*Adana*).

BİTGEBESİ, Bitlenmek üzere bulunan hububatın hali (*Denizli*).

BİMİZ, Bir toprak cinsi (*Kayseri*).

BİTİN, Hiç sürülmemiş tarla, kıraç (*Paşayığıt köyü "Keşan - Edirne" (Bitinlik)*).

BİZDİLİK, Ağaç zirvesi: Ağacın bizdiliğine kuş konmuş bak! (*Yalarput "Malatya"*).

BİZMİLE, Nodul (*Yenipazar "Aydın"*).

BOCAR, Ormandan açılan tarla (*İst. "Muh."*).

BOÖARTLAK, Ekinin kelle vermeğe yakın halı: Ekin boğartlak haline gelmiş (*Mahmutseydi "Alanya - Antalya"*).

BOÖUMA KALKMAK, Ekin topraktan yukarı sürüp yükselmek: Yazının buğdayları bütün boğuma kalkmış (*Gözene köyü - "Malatya"*).

BOĞURTLAK, r. Ekinlerin başak çıkarma zamanı (*Koyulhisar, Şebinkarahisar "Giresun"; Adana*) (*Bak: Boğurdak, a*) - 2. Kılkuş cinsinden bir ördek (*Isparta*) (*Bak: Bortak*) - 3. Hançere (*Neşehir "Niğde"; Lapseki "Çanakkale"*) (*Bak: Boğurdak*).

BOKSAK, Harman dövülürken hayvanların pisliğini içine alıp dışarıya atmak için kullanılan içi oyuk tahta kap (*Burç "Burdur"; Uluborlu, Aliköy "Isparta"*) (*Bak: Boksak/ık*).

BOKSALIK, Harman dövülürken hayvanların pisliğini içine alıp dışarıya atmak için kullanılan içi oyuk tahta kap (*Dede köyü "Çal - Denizli"*) (*Bak: Boksak*).

BOMBAR, Hububat kurdu (*Menemen "İzmir"*) (*Bak: Bambul*).

BOSDİLİ, Altı aylık oğlak (*Maksutlu "Çorum"*).

BOSTAN GÜZELİ, Kırılarda biten bitki. Yemeği de yapılır (*Bala "Ankara"*).

BOR, Ekilmemiş tarla, sökülmemiş toprak, ekine yaramayan yer (A. D.) (*Maraş, Karahisar, Pınarbaşı*).

BOYUNDURUK Öküzünün boynuna binen aygıt (*Çorum v. s.*) *boyunduluk (Kültepe - Kayseri)*.

BOTLACI, 1. Gebe deve (*Anamur "İçel"; Bozkır "Konya"*) - 2. Gebe manda (*Doğanbeyli "Seyhan"*).

BOYLA KAZIĞI, Saban kulaklarının girdiği ağaç (*Görece "İzmir"*).

BOZ, r. Bir deve cinsi (C. A.); - 2. Gen, kıraç tarla (*Kayseri*).

BOZ, Sürülmemiş, otlu bırakılmış tarla (A.) (*Bak: Bozan*).

BOZBAŞAK, Güzün ekilen kısa ve boz renkli bir çeşit buğday (*Edirne*).

BOZTEFTİK, Yufkası ince açılan bir çeşit buğday (*Kırıklı "Karaisalı - Seyhan"*).

BOZYAKALI, Rençber (*Halfeti "Urfa"*).

BOZUK, Ekini alınmış tarla (*Teke*) (A. D.).

BOZUMTUK, Beyaza çalar renk, taze buğday rengi (*Lapseki "Çanakkale"*).

BÖZ, 1. Toprağı kireçli tarla (*Kırşehir*) - 2. (Zf.), Bu sefer, bu kerre (*Ankara; Bilecik*).

BUÖDA Y NEVİLERİ: *Arı buğday, çapraz, ulak, kabak, çalibasan, köse buğday, çomak (kılçiksız), sünter, akyarnaz - ak buğday, çıradan (kılçıklı), deve dişi, kızıl yazlık (kılçiksız), kunduru - şahman (kılçiksız) A. D.*

BUĞLE, Sahanlarda kulağı sabana bağlıyan ağaç: Buğlesiz saban, lülesiz çeşmeye benzer (*Tire "İzmir"*).

BULUT VURGUNU, Vaktinden evvel sararmış ekin (Ş. *Karaağaç "Isparta"*).

BURANYA, Tarla sürgüsü, tırmık (*Galataköy "Gelibolu - Çanakkale"*).

BURUNLATMA, Saban demirinin ucunu yaptırma (*Çankırı*) (*Bak: Zotlama, yolama*).

BUYLU, Kağnı arabasında eksenin - mazunun başına tekerin çıkmaması için geçirilen ağaç çivi. *Buylu çivisi (Kültepe-Kayseri) (Bak: Kağnı. L. 19)*

BÜNE, Mandaların yattığı su birikintisi, gölcük (*Eskişehir*).

BÜYLÜ, Sahanlara takılan ince ağaç (*İnegöl "Bursa"*).

BÜTÜNLÜK, *Gendeme* dahi denir. Dibekte çok döğülen buğday (*Kurşunlu-Çankırı*).

BÜZLEMEK, Nodulla dürtmek: Öküzleri büzle de çabuk gidelim! (*Şehşaban "İncesu - Kayseri"*).

CAĞART, Tarla evleklerine suyu çıkartmak için onune yapılan toprak yığını, set (*Karahöyük (?)*; *ispir "Erzurum"*) (*Bak: Büğek*).

CAKKIL, Ahırlar.da hayvanlara su dağıtmak için kullanılan bir cihaz (*Erzurum*).

CALAZ, 1. Hububat sapı (*Ağrakos "Suşehri - Sivas"*; *Şebinkarahisar "Giresun"*; *Sarayözü "Ezine - Çanakkale"*; *Eskişehir; Trabzon; Tokat; Çorum; Hasandede "Keskin - Ankara"*) - 2. Mısırın dış kabuğu (*Ve- zirköprü "Samsun"*) - 3. Cılız ekin ve ot (*Ulaş "Sivas"*).

CALAZ, Mısır sapı (*Zigala, Ezine, Elte, Girap "Amasya"*).

CANCAL, Deste, demet (*Sarıkamış "Kars"*).

CANGALAK, Dağ üstündeki tarla (*Yeniköy "Osmaniye - Seyhan"*). (*Cankala*).

CARCAR Çarhlı döğen L. 6. (*Doğu Anadolu*).

CARİF, Sabanın oku ile boyunduruğu birbirine bağlayan ağaç, yahut kayıştan bükülmüş halka (*Bostanlar "Bahçe - Seyhan"*).

CAVAN, Urgan, kalın ip (*Yellice "Pof - Kars"*; *Diyarbakır; Urfa*) (*Bak: Caban, cavana*).

CECÜM, Harmanda aktarılacak hale gelmiş hububat sapı (*Ünür "Çankırı"*).

CEÇ, Samandan ayrılmış buğday yığını (*Elbistan "Maraş; Kozan "Seyhan"*).

CEÇ GÖRMEK, Buğday yığını ölçmek (*Avanos "Kırşehir"*).

CEĞEN, Hayvanlara yedirilmek üzere doğranmış mısır sapı (*Kars*).

CEĞERT ve **CEGET**, 1. Sokaktan ayrılan küçük yol (*Malatya; Kastamonu; Sivas*) *Bak: Ceket*) - 2. Çimlenmiş hububat tanesi (*Erzincan*) (*Bak: Ceğert*).

CEMEK, 1. Öğendirenin alt ucunda bulunan küçük yassı demir (*Dikenli "Çankırı"; Samsun; Dişli "Yozgat"; Erbaa, Fiçek "Reşadiye", Tokat; Muhara, Şebinkarahisar "Giresun"; Boyabat, Sinop; Ordu; Efsus "Elbistan", Maraş; Niğde; Ulaş, Sivas; Mucur, Kırşehir; Kelkit Bayburt "Gümüştane"; Sungurlu "Çorum"; Armudan "Kuruçay - Erzincan"; Aleşkirt "Ağrı"; Kargalı "Polatlı - Ankara"; Erzurum; Alışar "Merzifon - Amasya") (*Bak: Çemek, çike/, çikel, çekel, çe-miş, çengel, çenkel, çerkel*) - 2. (*Merzifon**

*"Amasya"; Erzurum; Kargalı"; Polatlı - Ankara"; Erbaa "Tokat,.; Şebinkarahisar "Giresun"; Aleşkirt "Ağrı") (*Bak: Kazgıç, çel, çekkel, çikel, eğiş*) - 2. Dikici keskesi (*Niksar "Tokat"*).*

CEBEREK, Pullukların önündeki küçük tekerlekler (*Kars*).

CENDEK, Çiftçilerin öküz dehlediği ucunda sivri demir bulunan değnek (*Sivas*).

CEPEL, Ayıklanmamış çöplü, topraklı hububat (*Domanıç "Kütahya"*) (*Bak: Çepel*).

CEREDE El çapası (*Güney Anadolu*).

CERCER, 1. Düvene oku bağlayan enleme konulmuş ağaç (*Gaziantep*) (*Bak: Al-kt ağacı*) - 2. Düven (*Maraş*) (*Bak: Car-car, 2*).

CEVİRME, Orakların en büyük nevi (*Gaziantep*).

CIĞI, Tane ve saman karışık yığın halindeki harman (*Mucur "Kırşehir"*) (*Bak: Som*).

CIĞLAMAK, Ekinler hep birden başak vermek (*Avanos "Kırşehir"*).

CILKI, 1. Harmanda saman ile taneyi ayırmak için her ikisi arasına uzatılan ağaç (*Bolvadin "Afyon"*) - 2. Beygir sürüsü (*Bak: Yılkı*).

CIZZIK, 1. Saban veya tekerlek izi, çiz-gisi (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) - 2. yağ eritilen tavaya, yağ bulaşığını aldirmek için içerisine konan birkaç kaşık yemek ve birkaç parça ekmek (*Yapıntı "Mut-İçel"*).

CİBİK DARISI, Cin mısırı, beyaz taneli küçük mısır (*Marmaris "Muğla"*).

CİET, Güzlük ekinlerin yeşillenme çağı (*Zığana köyü "Turul- Gümüştane"*) (*Bak: Ciyet*).

CİMİZ, 1. Yapışkan (*Çakallı "Seyhan"*) - 2. Yaşlığını daima muhafaza eden sulak tarla (*Izgın "Elbistan"; Bozhüyük "Göksun"; Önsen "Maraş"*).

CİMİZ, Suyu azalmıyan tarla (*Kayseri*).

CİNAR, Büyük gözlü kalbur, gözer (*Elmalı "Kızılcahamam - Ankara"*) (*Bak: Gözer*).

CİVGAR, Yedeğe koşulan öküz çifti (*Kireli "Beyşehir- Konya"*).

CİZGİ, Hasat zamanı tarlada sapı toplamak için kullanılan tırmık (*Türkbeyli "Mengen - Bolu"*).

COCUL DARI, Kuş yemi (*Şıtlar "Ulubey - Ordu"*).

CODA, Yazın biçilip yığılan ot yığını (*Finike "Antalya"*).

COĞ, Saman tertibatı, (*Kayseri*).

COĞART, Sonbaharda ekilen tarla (*ispil' "Erzurum"*).

CORUM, Bolluk: Bu yıl cohüm var (*Ayvatalı "Sivrihisar - Eskişehir"*).

COMBAK, 1. Şaplarıyle birlikte birkaç tanesi bir araya bağlanmış mısır hevengi (*Sinop*) - 2. Su birikintisi (*Akköy "Söğüt - Bilecik"*).

CON, Çavdar (*Erzincan*).

CUCUKLAMAK, Tohum çimlenmek, filizlenmek (*Edirne; Vize "Kırklareli"; Kütahya*).

CUCUL, Gayet ufak bir cins darı (*Ulubey "Ordu"*).

CUĞUL, Ekilecek tarlanın ortasına yığılan taş (*Tanrivermiş "Çorum"*).

CUMRU, Fakir rençper (*Trabzon*) (*Bak: Çömrü*).

CUMBAR, Bir tarlanın ekim bölümlerini ayıran yüksek toprak, an (*Izgın "Elbistan - Maraş"*).

CUVUL, Mısır demeti (*Çarşamba "Sam-sun"; Sinop; Gavraz "Bolaman - Ordu"*) (*Bak: Cuğul, çuğul*).

ÇADAR, Mısır demeti (*Ordu ili*).

ÇADU, Mısır (*Trabzon*).

ÇAĞ, Kağında ince uzun değnek olup üzerine konulan eşyanın düşmemesini sağlar.

ÇAKIRLI, Yerini beğenmemiş, bozuk buğday (*Boyabat "Sinop"*).

ÇAĞŞAK, Yapıya gelen yumuşak taş (*Alacahöyük*).

ÇAKUM, Yığın (*Alanya "Antalya"*).

ÇALARMAK, Ekin başak bağlamak (*Sunusa "Erbaa - Tokat"; Kurşunlu "Çankırı"*).

ÇALIBASAN, İri ve sert taneli uzun saplı ve kılçıklı bir cins buğday (*Artuva, Reşadiye "Tokat"; Kallat "Çankırı"; Gülabi "Yozgat"; Hafik "Sivas"; Üçem "Bala - Ankara"; Yariş "Emet - "Kütahya"*) (*Bak: Kunduru, örümce*).

ÇALI BASMAZ, Kara kılçıklı buğday (*Kirte köyü "Bayburt - Gümüşane"*) (*Bak: Örümce*).

ÇALI KAP, Diken v .s. iyi tutmak için kullanılan iki çatalı bir çeşit diyren (*Sivas*).

ÇALGI, Ilgın adı verilen bitkiden yapılan harman süpürgesi (*Kurşunlu - Çankırı*) L. 14.

ÇALIKLIK, Fazla yağmur veya sıcak tesiriyle hububat tanelerinin cılız kalması (*Alacahöyük, Konya, Edirne*). S. D. 297.

ÇALGIN, Sarı, ham, hastalıklı meyv (*Maraş*). Cılız kalmış hububat (*Şavşat "Çorum"*). *Bak: Yelöğü*).

ÇALKAMAK, Tohum atıldıktan sonra; tarlayı bir kere daha sürüp sürgülemek (*Alayunt "Kütahya"; Atlıhisar "Şuhut - Afyon"*).

ÇALKAĞI, ÇALKAĞ, Hışva, temizleyici büyük ve seyrek sarat. Kalburun en seyregi (*Güney Anadolu*) A. D. 63.

ÇALKIÇ, Harman süpürgesi (*Belenkeşl "Mersin-İçel"*).

ÇALUŞ, Yardımcı olarak arabaya koşulan manda veya öküz (*Sırçalı "Safranbolu - Zonguldak"*) (*Bak: Çingar, çoruş, şıvgar, to ruş*).

ÇAMA, 1. Toplu, çok *Üçkuyu, "ishaklı - Afyon"* - 2. Demet, deste, tutam (*Dombaylı "Salihli - Manisa"; Cihanbeyli, Konya: Üçkuyu "Bolvadin Afyon"*). - 3. Tahmin (*Kars dolayı*) (*Bak: Çamalamak*).

ÇAMAK, 1. Kılçiksız buğday (*Ereği. "Konya"*) - 2. Kendini beğenen (*İçel*).

ÇAMÇA, Ağaçtan yapılmış su kabı, maş-raba (*Kenger "Kula - Manisa"; Berendi "Ereğli - Konya"*) (*Bak: Çamçak, çomça*).

ÇAM BUĞDAYI, Ufak taneli ve kılçıklı kırmızımtırak bir çeşit buğday (*Dere köyü, Sulusaray "Artuva - Tokat"*).

ÇAMURLA, Arabalarda okun dingil hizasında durması için altına konan destek (*Berk "Bolu"*).

ÇAPIT, r. Çiftçilerin işe giderken ayaklarına sardıkları aba parçası (*Tekirdağ "Muh."*) - 2. Kalın ve kabuklu kök (*Cumayarı "Zonguldak"*) (*Bak: Çil*).

ÇARPIM YAPMAK, Buğday ve sair hububat döğen yapılmazdan önce desteleri taş ve tokmakla ezip bir miktar yiyecek tedarik etmek. (*A. D.*).

ÇATAL, Ekin toplamaya mahsus bir aygıt olup sağ ayağına bağlar, hem tırpan çalar, hem de deste yapar (*Niğde*) (L. 8.).

ÇATITMA, Boyunduruğa konan mesnet (*Kayseri*).

ÇAVAMAK, Buğday veya arpa gibi ekinler başak çıkarmaksızın yükselmek (*Urfa*).

ÇAYRAK, 1. Sazlık ve çayırkıktan açılan tarla: (Benim tarlam çayrakda olduğu için kuraklıktan korkmam) (*Azaplı köyü "Kadirli - Seyhan"; Gümüşane*) - 2. Pınarlı: (Bir yük çayrak kestim (*Narludere "Bolvadin-Af. yon"*)).

ÇECE, r. Ova köylerinde çalışmaya inen amele (*Piraziz "Gfresun"*) 2. Seyyar satıcı, çerçi (*Hisarger "Giresun"*).

ÇEÇ, Samandan ayrılmış buğday, arpa öbeği, yığını (*Konya; Denizli; Ankara; Iz- 'Iir; Afyon; Seyhan; içe]; Niğde; Urfa; r; tyseri; Antalya; Kirşehir; İsparta; Burdur; 'jivas; Çorum; Gaziantep; Amasya; Bursa; Tokat; Yozgat; Oı-du; Giresun; Kastamonu; Trabzon; Erzincan; Tunceli; Gümüştane il- leri*).

ÇEK, 1. Hallaç tokmağı (*Siicilliü "Yal- vaç - Isparta"; Çoran köyü "Amasya"*) - 2. I- larmanda sap yığınlarını yıkmak için kullanılan uzun saplı çengel (*Argıthani "Konya"; Veni pazar "Gölpazarı - Bilecik"*) (*Bak: Çeki, 3*).

ÇEKDİRİK, Harmanlarda saman toplama için kullanılan tahta sürgü, sıyrığı (*Bursa*).

ÇEKERT, Yeşermiş güz ekini (*Bay- burt "Gümüştane"*) (*Bak: Göcek*).

ÇEKMEN, r. Tırmık (*Kargalı "Polatlı - Ankara"*).

ÇELİK, x. Eski altı okkalık bir hububat ölçüğü (*Giresun; Salkuma "Kayseri"*) - 2. Kendisinden tahta çıkarılmak üzere hazırlan- 'lış kütük (*Giresun köyleri*) - 3. Pencere kanatlarını tutturmak için tahtadan yapılan

mandal (*Adana "Seyhan"*) - 4. Ziynet altın- larına yapılan kulp (*Kastamonu*) - 5. Boyun- duruğun oka bağlandığı yer (*Hölakal "Sam- sun (Muh.)"*).

ÇELMİK, 1. İri saman (*Sandıklı "Af- yon"*; Çal "Denizli") - 2. (*Sandıklı "Afyon"*; Yusufçu "Bayındır - İzmir"; Denizli) (*Bak: Kesmik, kesmük*).

ÇEL TÜK, (*Alucra, Şebinkarahisar "Gi- resun"*) (*Bak: Çelmik r, kesmük*).

ÇEMEK, (*Çankırı*), çekel (*Bolu, Teke, Edirne*), çengel (*Ankara*), cemek (*Yozgat, Maraş, Kırşehir*), mecek (*Hacıbektaş*), çift öğendiyesinin nodulsuz tarafına sabanı kazı- mak için takılan demir. (*A. D.*)

ÇENNEK, (*İlgaz*), çeykel (*Isparta, Bur- sa*), çengel (*Çivril*) = cemek.

ÇENET, Düğenin bir kanadı. Badem gibi iki filkalı nebatların bir filkası. (*A. D. 71*).

ÇEPİLEMEK, Tarlayı küçük kazma ile kazıp toprağı kabartmak (*İst.*).

ÇERESME, Pulluk bıçağı (*Umurca "Ka- vaklı - Edirne*).

ÇERİK, r. Eski dört okkalık bir hububat ölçüğü (*Çorum; Şebinkarahisar "Giresun"*) - 2. Yüz dirhem (*Osmancık "Çorum"*) - 3. Elli dirhem (*Mecitözü "Çorum"*) - 4. Yirmi dört okkalık bir hububat ölçüsü, İstanbul ki- lesi (*Niğde; Erzincan ve çevresi*) - 5. Alt- mış okkalık hububat ölçüsü (*Park "Alucra - Gümüşane"*) - 6. Bir şiniklik ölçük (*Gümü- şane*) - 7. Tuzlanıp kurutulmuş et (*Şebinka- rahisar "Giresun"*).

ÇERMİK, Döğen altında ezilmeyen har- man artığı (*Niğde*) (*A. D.*).

ÇEŞ, Harman savrulduktan sonra kalan tane yığını (*Sileri, Acıpayam "Denizli"*).

ÇEŞ, 1. Hububat yığını (*Ismail köyü, Sil- le, Konya; Eğret, Sandıklı "Afyon"; incir köyü "Fethiye"; Yalvaç "Isparta"*).

ÇETEN, Saman taşımak için kağnılara yerleştirilen özel sepet (*Çorum*).

ÇETEN, 1. Saman taşımak için kağnılara konulan büyük çit (*Genezin "Avanos" - Kır- şehir"; Sivas; Alaca "Çorum; Tokat; Bafra "Samsun"; Erzincan; Kalecik "Ankara"; Dörtiyol, Adana; Kayseri; Çeçme "İzmir"; Dişli "Sorgun - Yozgat"; Niğde; Erzurum*) (*Bak: Çiten*) - 2. Üstü allı yeşilli kilimle ör- tülül gelin kağnisı (*Karabekir "Yahşihan - An- kara"*) (*Bak: Don*) - 3. Çamaşır sepeti (*Gerze "Sinop"*) - 4. Buzağı veya kuzu ağılı (*Balcalı "Çarşamba - Samsun"; Çeşen Kas- tamonu"; Karahoca "Haymana - Ankara"; Ge- rede "Bolu"; Argıthani "Konya"*) (*Bak: Ka- su, çetene, 4*) - 5. Çitten yapılmış ambar (*Eskişehir*) - 6. İnce dallardan yapılan sa- man sepeti (*Sinop; Samsun*) - 7. Kamıştan çit, duvar (*Ismail "Çumra - Konya"*).

ÇETEN!, Arabanın üzerine konulan ve saman taşımakta kullanılan ağaç parçaların- dan örülmüş bir çeşit sepet (*Ficek "Reşadiye- Tokat"*).

ÇEVRENTİ, Hububatın cılızı (*Topçular "Eyüp - İst."*).

ÇEVÜRME, Etrafı çalı veya ağaçla çev- rilmiş arazi (*Elazığ*).

ÇEYKEL, 1. Ovenderenin ucunda bulu- nan çamur sıyıрмаğa yarıyan üç köşeli demir, cemek (*Atabey, Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Bayat "Aziziye - Afyon"; Bergama "iz- mir"; Tekirdağ "Muh."; Kemalpaşa "İzmir"; Bahadırlı "Bayramiç" - Çanakkale"*) (*Bak: Çegel, çekel*).

ÇİĞİT, Pamuk tohumu (*Yenice "Ma- raş"*).

ÇİĞİŞTAĞI, Ucu halkalı nodul (*Urfa*) (*Bak: Çakşağı*).

ÇIKIM, 1. Bir evlek, bir ekimlik yer (*Seydim köyü "Çorum"*) - 2. Bölük, parça (*Balıkesir ve çevresi*) - 3. Tarla kazılırken evlek aralarına açılan yol (*Edirne; Şebinka- rahisar "Giresun"; Ağrakos "Suşehri - Sivas"; Devrekani "Kastamonu"; Amasya; Kalivya "Malkara - Tekirdağ (Muh.)"; Ulucak "Me- nemen - İzmir" Vize "Kırklareli"*) (*B. k: Ağzlık, 3*) - 4. Ürün (*Bartın "Zonguldak"*) - 5. Yolunacak ekinin bir baştan öbür başa kadar olan kısmı (*Kayseri*) - 6. Ekini biçer- ken tarlada yapılan iş bölümü (*Zencidere "I sgölü - Kayseri"*).

ÇIKIŞTAĞI, Nodul (*Kilis "Gaziantep"*).

ÇIKLAMAK, Toprağa atılan hububat ta- neleri intaşa başlamak (*Yozgat*).

ÇIRMAR, 1. Sebze ekmek için bahçeden ayrılan bir kısım, evlek (*İst. (?) ; Malatya*) - 2. Küçük akar su (*Kemaliye "Erzincan"*).

ÇIRPIZ, 1. Yeni ekin, göcek (*Konya; Elazığ; Tekirdağ*) - 2. Ağaç filizi (*Harput "Elazığ"*).

ÇITIRMAN, Mısır, buğday, arpa gibi hububatın biçildikten sonra kurumak için mahrut biçiminde yapılan demetleri (*Kara- maslı "Çarşamba - Samsun"; Ordu; Kürtün "Torul- Gümüşane"*) (*Bak: Dokurcun, çırak- man*).

ÇİÇEK, Başağın ilk çıkma zamanı (*Ada- na*).

ÇİĞDEM ÇÖTÜ, Yaz çötü (*Alacahö- yük*).

ÇİL, r. Topraktan zayıfça biten ekin (*Moramul "Amasya"*) - 2. Islatılmış tütün tohumu (*Mardar "Samsun"*) - 3. Yatak (*Er- zurum dolayı*) - 4. Sepet yapılan saz (*Erzu- rum*).

ÇİNAĞAR, Buğday elemek için kulla- nılan yuvarlak gözlü büyük kalbur (*Genezin "Avanos"; Kırşehir; Ahırlı "Ankara"*),

ÇİNEBAŞI, İri gözlü kalburdan geçen buğday taneleriyle taş toprak karışık olarak harmanda kalan küçük yığın, kesmik (*Şab:ın-özü "Polatlı - Ankara"*). (Bak: Kesmik).

ÇİPER, Çit, avlağı (*Zara "Amasya"*).

ÇİRÇEL, Öğendire nodulu (*Bozcaada "Çanakkale"*).

ÇİRK, r. Gübre (*Seyitgazi "Eskişehir"*; *Ayaş, Çubuk, Kızılcahamam, Haymana "Ankara"*) - 2. Gübre şırası (*Karaman "Kon-ya"*).

ÇİŞTEN, 1. Şımarık, yaramaz (*Mut "İçel"*; *Seyhan*) (Bak: *Çişden*) - 2. Saman, kömür v. s. taşımak için kağınların üstüne konulan ve dallardan örülen sepet (*O. A.*)

ÇİT, Harmanda döğülen samanı samanlığa taşımağa mahsus söğüt veya gerimşegi'den örülmüş ve kağnyaya oturtulmuş nesne (*Kurşunlu - Çankırı*) (L. 17).

ÇİYAN ARPA, Kellesi iki sıra üzerine çıkan ve çiyana benzeyen bir çeşit arpa (*Karahisar "Tavas - Denizli"*).

ÇİY TARLA, Sürülmemiş tarla (*Balıkesir*) (A. D.).

ÇİYİL, Küçük taneli nohut (*Kaplanlı "Hadım - Konya"*).

ÇİZEK, 1. Sabanın okuna takılan, top- rağı kesmeğe yarıyan bıçak (*Fatsa "Ordu"*) - 2. Toprağı devirmeye yarıyan pulluk kula- ğı (*Sinop*) - 3. Çizgi (*Ankara*) - 4. Yazı satırı (*Devri köyü "Bucakdere - Isparta"*).

ÇOLAR, Üç dört çift öküzle çekilen yük (*Çerkeş "Çankırı"*) (Bak: *Çorana*).

ÇOLUŞ, Yokuşlarda bir çift öküze ikinci bir çifti ekleme (Çoluş koşmayınca yokuşu çıkartamadım: *Ovasaray "Çorum"*; Bugü; çoluş olmasaydı arabamı getiremiyecektim (*Yazıhamit "Taşköprü - Kastamonu"*) (Bak *Çingar, toruş*).

ÇONTU, Çiftçi yamağı; kuyu temizle- yicisi (*Konya*) (A. D. 82).

ÇOP, Bir ölçek (*Kayseri*).

ÇORAK, Dam üstüne attıkları gök top- rak; serpantin (*Alacahöyük*).

ÇORUŞ, Öküze yedek olarak bir çift veya tek hayvan ilave etme (*Sinop, • Sam- sun*).

ÇOTRA, tıkr, potuş: çamdan su kabı.

ÇÖMEK, r. Sabanın toprağını kaz a- ğa yarıyan üvendire ucundaki demir, cemek (*Uzunkavak köyü "Taşköprü-Kastamonu"*) - 2. Kulübe (*Pınaz "Fethiye-Muğla"*) - 3. (*Sungurlu "Çorum"*) (Bak: *Çövmek, çöğ- mek*).

ÇÖMER, Tarladaki ufak taş yığmla,ı (*Kayseri*).

ÇÖRTE, Oluklu pınar "*O yamaçta bir kaç çörte var"* (*Araç "Kastamonu"*).

ÇÖRÜNTÜ, Buğday, arpa elentisi (*Bur- sa*).

ÇÖTE, Orak ile ekin yolarken kullanı- lan eğri değenek (*Kırca "Bolvadin-Afyon"*; *Akşehir, Akçalar "Seydişehir-Konya"*; *Barla "Eğridir"*; *Aliköy "Isparta"*; *Kızı/hisar na- hiyesi "Kayseri"*; *Köprücek "Emet-Kütah- ya"*) - 2. Ağaçlardan meyva koparmak için dalları eğmeğe yarıyan ucu çengelli değnek (*Karaoğlanlı "Manisa"*; *Konya*) (Bak: *Ke- vük*) - 3. Harmanlarda hububat temizlenir- ken kalbur veya gözer altına konulan ağaç (*Şükriye "Ceyhan- Seyhan"*) - 4. Çatallı çapa, (*Güdüll "Ayaş"*; *Keşanuz "Ankara"*; *Ka- pultu "Safranbolu"*; *Bulak "Zonguldak"*; *Çankırı*). - 5. Baston (*Bise "Akşehir"*; *Yeğren "Beyşehir-Konya"*) - 6. Fidan di- kerken kullanılan ucu sivri küçük kazık (*Çankırı*) - 7. Fasulye sırgı, herek (*Nik- sar "Tokat"*). - 8. Fındık toplanan sepet (*Ordu*) - 9. Çiçek köklerini kabartmak için kullanılan küçük çatallı çapa (*Eskipazar "Çerkeş-Çankırı"*).

ÇÖTEL, Taze buğday başaklarının ateş- 'e ütölmüşü (*Güdüll "Ayaş-Ankara"*).

ÇÖVELEK, Köyde otu!Up da ekind- likle uğraşmayan kimse (*Pertek "Elazığ"*).

ÇÖVÜR, Mısır sapı (!matlı "*Görelle-Gi- esun"*).

ÇÖZMEKLİK, Hayvan gübrelerinin bi- iktiği yer (*Telme "Şiran-Gümüşane"*).

ÇUĞ, r. Demet halinde bulunan buğday .apları yığını (*Bursa köyleri; Ereğli "Zon- :uldak"*) - 2. Kaya (*Üçem köyü "Bala-An- 'rara"*) - 3. Dağ tepelerinde biriken kar, çığ (*Adana*).

ÇUĞUL, Üç beş ekin demetinin baş aşaa- ı konulmuş şekli (*Gerze, Sinop, Samsun*).

ÇULLU BULUT, Rahmetsiz yüksek bu- lut (*Alacahöyük*).

ÇUVAL, Yün ipinden veya kendirden yapılmış ekin kabı. Kıldan yapılanına *harar* derler. (*Kurşunlu-Çankırı*) (L. 18).

ÇÜNTÜK, Döğülmemiş iri tane (*Ada- na "Seyhan"*).

ÇÜREK, Harmanda sapların büsbütün dökülerek saman olması (*Karaisalı "Sey- han"*).

ÇÜT HALKASI, Çüt koşumu teferrü- atından, *Halka* da denir. Meşinden yapılmış olup *kayışı* oka bağlar (*Kültepe-Kayseri*) (L. 3).

ÇÜT SÜRME, Tohum atarak ekin ek- me. Hızırlyasın onuna kadar ekin ekili-r. Kasımın onsekizinden sonra ekilen *gömme*, daha evvel harmandan kalkar kalkmaz ekilen *güzlük* ve ilkbaharda ekilene *yazlık* denir. Orta Anadolu da *güzlük* iyi olur. Kıraç yer-

Jerde rahmet kesildiğinde yazlık iyi olmaz. (Çankırı) (L. x).

DAMAÇKA, Boyunduruğun alt kısmındaki ağaç (Kangırlı köyü "Lapseki-Çanak-kale") (Bak: Damaksı).

DAMAKSI, Boyundu: uğnn alt kısmı (Satılmış "Eskişehir"; Berk köyü "Bolu") (Bak: Damaçka, sakak).

DANDURMA, Kışın ekilen ekin (Ka- zağa:; "Şiran-Gümüştane")

DARAS, Tarlanın ekilme zamanı (Reşadiye, Nıksar "Tokat") (Bak: Darbız).

DARAZLAMA, Toprağı iki defa sürme (incirli "Bilecik").

DARGAN, Çavdar (Ahlat "Bitlis").

DARTMA, Eni uzunluğundan fazla bir cins kürek olup tarlalara derince ark açmaya ya- rar (Niğde) (A. D.).

DARUS, Toprağın tavında olması, kış ortasında havala, i müsait giderek tarlanın ekilebilecek halde yumuşak bulunması (Koyulhisar "Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"; Pazar "Tokat").

DAVLUM, 1. Başkası ekmesin diye tarlanın etrafını , çevirme (Gelib:>lu "Çanakka- le") - 2. Tohum saçmak üzere toprak üze- rinde yapılan bölmeler (Tohum davluma az geldi. (Bulayır "Çanakka- le"; Edirne) - 3. Ta, la sürülmiye başlanırken fulluk veya sa- banla ilk açılan çizgi (Tekirdağ).

DAVRA, Saban kılıcını sıkın çivi (Sel- ki köyü "Beyşehir-Konya").

DAYAK, kağrı durduğu zaman yük hayvanın boynuna binmesin için dikilir. Bu da- yak zincirle kağrı okuna bağlıdır. Kağrı yü- rürken sürünüp gider. (Kurşunlu-Çankırı)

DAYAKLEK, Tohum atma zamanı reñ- berlere ya- dım etme (Kaş "Antalya").

DABRE, Hayvanların saman, yonca gibi yedikleri ot (Van ve dolayı).

DEDEGÜLÜÇ, Sahanlarda eğegi oka bağlayan çivi, boyunduruğun ucundaki deli- ğe geçirilen ağaç (Sille "Beyşehir"; Argıt- hanı "Ilgın-Konya"; Kırca "Bolvadin-Af- yon") (Bl'.k: Develi, dedekılıcı, dedekılık, dedekil).

DEDEKİL, (Bak: Kocabaş demiri).

DEDEKİLİCİ, (Sorkuncak "Eğirdir- Isparta") (Bak: Dedegülüç, dedekil, dede- lriñziği, dedevli).

DEDEVELLE, Saban okunun ucuna ge- çil- ilen kazık (Muğla-Konya).

DELGEÇİR, 1. İçlik, içe giyilen pamuk- lu (Balıkesir) (Bak: Dermen) - 2. Oku de- lerek ökçeye geçirmek suretiyle yapılan sa- ban (Aliköy "Isparta").

DELİCE, Buğday vesair ekin azman: (Bak: kırırırık) (Malat,,a-Kayseri) (A. D.)

DEMDES, 1. Dümdüz ve geniş satırlı bir

avlu (Gaziantep) - 2. Olduğu gibi, yüz üs- tü: Bir çok işlerim demdes kaldı (Gazian- tep).

DEMİ, Su gelmesi mümkün olmıyan tarla (Ağrı ili) (Dem, 2).

DEMİRLİ, Onbeş kilo buğday alan bir ölçek İhsaniye "Artova-Tokat").

DEMİRSEK, Saban demirinin konduğu yer M. Kemalpaşa "Bursa"; İnebolu "Kara- mürsel-Kocaeli").

DEN, 1. Kepeği çıkarılmış buğday (Be- şiri "Siirt") - 2. Fiy otunun taneleri (Er- zincan) - 3. Ekmek ve yemek kırıntısı (Gü- müşane) - 4. Tane: Nar deni, mısır deni (Artvin) - 5. Akıl: Densiz= akılsız (Ha- rau "Urfa").

DENE, Tane (Bayburt "Gümüştane"; Sinop; Ankara; Zıvarık "Konya") De- nem).

DENEBAŞI, Ekilir ekilmez üye, rine kar- basan kış ekini (Hadım "Konya").

DERGİ, Hasat vakti (Malatya) (A.D.).

DERGİ, Çiftçi tırmığı (Çankırı; Sücül- lü "Yalvaç"; Atabey, Köke "Şarkikaraağaç"; Aliköy "Isparta"; Dikmen köyü; Antalya; Misi:; "Seyhan"; İzmir).

DERME, Hasat mevsiminde ekinleri her- hangi bir aletle toplama (Kayseri, Erzurum, Adana).

DERSİK, Hububat (İnebolu "Kastamo- nu").

DESTE, Bir kaç pırnastan meydana ge- len küme (Adana).

DESTE ÇEKMEK, Buğday destelerini harman yerine taşımak (Adana).

DEŞTİ Susuz "deşti tarlanın ekimi su- sus tarladan sonradır" (Gaziantep)-deşt-i.

DEVE GÖNÜ, Saban batmaz yer, killi toprak (Samandıra "Kartal-İst."; Eskihisar "Denizli"; Ladik "Samsun").

DEYİRME, Hasat vakti, deyiği (Ma- latya), derme (Kayseri, Erzurum, Adana).

DIĞDAK, 1. Bi;ilen ekinle° (A. D.) - (2) 2. Bir çeşit yabancı çalı meyvesi (İpsile- Ha- fik) (S. D. 424).

DIÖLİ, Buğday veya arpa gibi nesnele- ri!". saplarmdan yapılan düdük (Edirne).

DiĞ RAK, 1. Erken yetişen mahsul; har- manda yiyinti için sürülüp savrulan ilk ha- sılât (Masa "Mut"; İçel; Ereğli, Karaman "Konya"; Kayseri) - 1. Seri, Çevik: O, doğrusu dığrak attır (Yeniköy, Hortu "E- reğli"; Konyl'.; B Ahçeli "Ezine-Çanakka- le"; Seyhan) - 3. Sarı renkli kısa saplı buğday, ufak buğday (İldızım "Çankırı").

DIRAF, Düğen sürülürken iç taraftaki hayvanı dışa alma, hayvanların istikametini geri çevirme (Atabey "Isparta"; Güneş "Ak- şehir-Konya") (Bak: Yan değıştirme).

DIRGEN, (*Bor "Niğde"*; *Güdü/ "Ayaş-Ankara"*; *Haydarbeyli "Yozgat"*; *Girne "Kıbrıs-Ankara"*; *Antalya*) (*Bak: Dirgen*).

DIYRAK BUĞDAY, Uzun ve kırmızı bir çeşit buğday (*Bademağacı "Antalya"*).

DİBLİK, Dere kenarındaki bahçe, tarla (*Gümüşane*).

DİKE, 1. Sabanın toprağı iyi yaramadığı yer (*Isgöbe köyü "Kayseri"*). - 2. Sabanın çok derin battığı yer (*Yalak "Pınarbaşı-Kayseri"*).

DİKİ, 1. Parça: Elbisem diki diki olmuş (*Amasya; Develi, Talas "Kayseri"*) (*Bak: Biti 6.*).

Dilkem, Tarla sının (*Niğde*) (*Bak: Anı, 1.*).

DİNK, Bulgur ve dane (yarma) yapmaya yarar (*Niğde*), dik (*Çankırı*), soku. Niğ-de de yarmaya *aşlık* derler. Bu kaynatılmadan döğülen buğday demektir. Bulgur ve yarma ayrıca eltaşından da çekilir. Tahan için susam da dink de döğülür. Susam diğer adı ile *küncü* fırında kavrulur. Soğutulduktan sonra kabukları ayrılır. Üstünden bez gezdirilirse kabukları kavlar. Asıl susam bembeyaz olur. Bunu dinge korlar. Bir tarafında oluk vardır. Yağı oradan akar. Bu yağ *şırlağan* yağıdır. İcap ederse yağını alıp kalan pusasını kıl torbaya korlar. Bunun içine *çöğen* ile şeker karıştırılırsa *tahan* olur.

DIRGEN, 1. Harmanda sapları yaymak ve sürülen sapları karıştırmak için kullanılan iki çatallı sırık (*Kars; Dereköy "Kırk-lareli"*; *Genezin "A vonos"*; *Köşker "Kırşe-hir"*; *Ficek "Reş,diye"*; *Tokat; Sille, Gömek, Akşehir "Kony">.*; *Burhaniye "Ceyhan."*; *Misis "Seyhan"*; *Talas, Erki/et, Zencidere "Kayseri"*; *Dişli "Sorgun"*; *Yozgat Bucak "Burdur"*; *Uncuboz, Selimşahlar "Malatya"*; *Amasya; K. stamonu; Denizli; Şuşehri "Sivas"*; *Keçiborlu, Atabey, Barla "Eğirdir-Isparta"*; *Balikesir ve çevresi; Bolvadin "Afyon"*; *Yanpar (?) ,Çandır, Şebinkarahisar "Giresun"*; *Tire, Torbalı "İzmir"*; *Yeni-pazar "Aydın"*; *Bala, Feruz köyü "Kayaş-Ankara"*; *Parsut "Ulukışla-Niğde"*; *Tercan, Erzurum; Şihlar "Ulubey-Ordu"*; *Yerkesik "Muğla"*) (*Bak: iki çatallı, dengen, diren dirkan, diyren, ailgön*) - 2. Yemek çatalı (*Kuşadası "Malatya"*; *Çulh, m köyü "Yenişehir-Aydın"*) (*Bak: Dirgende*).

DİRGET, Dirgen (*Isgöbü "Kayseri"*).

DİŞ, Döğen tabanına çakılan çakmak taşı.

DİŞEVİ, Döğünde çakmak taşının çakılacağı oyuklar (*Gözene "Malatya"*).

DİZE, Tahta tırmık: Bizim dize artık kullanılmaz bir hale geldi (*Bahadırılı, Çırpı-lar "Bayramiç-Çanakale"*).

DOĞDURME, Kısa yakın ekin ekme (*Şarkikarahisar "Giresun"*).

DOLU, Buz afeti.

DON, Kağın donu, deste düşmemek için karaçava ip gerilidikten sonra içine *dou* tesmiye olunan kıldan dokunmuş bir nevi örtü konur (*Kurşunlu-Çankırı*).

DONDURMA, Kışın ekilen tohum (*Tokat; Erzurum; Çakır "Şebinkarahisar-Giresun"*).

DONKESTİ, Sonbaharda ekilen buğdayın soğuktan kesilmesi (*Zincidere "Kayseri"*).

DÖĞEN, Sa czmeğe mahsus düzen, döven *Bursa, Kayseri, Tarsus*, düğen (*Niğ-de*), düven (*Kurşunlu-Çankırı*), döven (*San-dıklı*). Parçaları: *çente, kaş, ip, gergi, er-kek, diş, boyunduruk, tok, sürüt, sürüt hal-kası, sürü: çengeli, bok?.cak; düğen taşı Kül-tepe-Kayseri = diş*. Kurşunluya düğen taşı Köprüliden gelir. Okka hesabıyla satılır. (*L. 5*).

DÖKKÜ, 1. Köylerde ocakların arkasına dökülen gübre (*Kuruhüyük "Boğazlı-yan-Yozgat"*) - 2. Hayvanların altına *seri* len ot (*Kozan "Seyhan"*) - 3. Hayvanlara yedirilen ağaç (*Ilıca "Kozan-Seyhan"*) - 4. Misafire çıkarılan *yemek* (*Ilıca "Kozan-Seyhan"*).

DÖNEK YERİ, Harman yeri (*Edirne*).

DÖĞÜM, Harmanda sürülen *ekin, sap* ve dane'nin karışık olarak bir *arada aldığı* addır. Bu *döğüm, aya/ama* adı verilen tırmıkla toplanarak *tinaz yapılır*. (*Kurşunlu-Çankırı*) (*L. 17*).

DÖNERCE, Tek demirli pulluk (*Çal "Kütahya"*; *Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir"*).

DÖNMECE, Ağaç pulluk (*Edirne "Muh."*; *Balıkçıçeşme, Biga, Sıraçlı "Çanak-kale "Muh."*; *Yenice köyü "Karacabey-Bursa"*) (*Bal. Pahaca*).

DÖŞEK, Harman yerinde serilen ekin (*Kayseri*) (*L. 6*).

DÖVME, Döğülmüş buğday (*Urfa, Adana "Seyhan"*).

DURNA DİLİ, Uzun *taneli parlak bir cins buğday* (*Vezirköprü "Samsun"*; *Çimşit köyü "Bala - Ankara"*; *Dişli "Sorgun - Yozgat"*; *Avanos "Kırşehir"*).

DUTAK, 1. Sabanı *idare ederken* tutulan ağaç (*Karzağ "Şiran"*; *Bandula, Kelkit "Gümüşane.r"*; *Güdü/ "Ayaş - Ankara"*) - 2. *Tencereyi* ateşten *indirmek için kullanılan* paca vavra (*Zile "Tokat"*) (*Bak: Dutaç*).

DUTULGA, 1. *Sar'a* (*Zile "Tokat"*) - 2. Buğday içinde yetişen bir çeşit *delice* (*Bargızı "Malatya"*).

DÜĞEN, Harman yerine dökülen ekin saplarını küçülten alet (*Konya*).

DÜÖEN OTURAÖİ, Düğen sürerken üs-

tüne oturmaya mahsus sandalya (*Alaca, Kurşunlu - Çankırı*) (L. z8).

DÜĞENSELİK, Düğen oku (*Balıkesir ve çevresi; Ficek "Reşadiye - Tokat"*).

DÜĞENSİLİK, Düğen oku (*Kayseri; Türkbeyli "Mengen - Bolu"*) (Bak: *Düğensürüt, düğenselik*).

DÜĞENSÜRÜT, Düğen oku (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) (Bak: *Düğensilik, düğenselik*).

DÜĞÜCEK, İnce bulgur (*Niğde*).

DÜĞÜL, 1. Buğday ve bulgurun döğülükten sonra kalan çok ufak kısmı (*Ovasaray "Çorum"*) - 2. Toprağın en küçük parçası (*Koyimbaba "Kalecik - Ankara"*).

DÜMENİT, Turfanda yetişen mahsul, yazlık buğday (*Reşadiye "Tokat"*).

DÜRTEÇ, Ucunda çuvaldız gibi ince bir demir bulunan değnek, küçük övendire (*Bolu*).

DÜRTLENGİÇ, Övendire (*Edirne "Muh"*).

DÜŞÜT, 1. Mahsul: Tarlanın doğusundaki düşüt iyidir (*Bayındır "İzmir"*) - 2. Bir masumun öldürüldüğü ve düştüğü yer (*Pınarbaşı "Kayseri (Afşar aşireti arasında)*).

DÜVENÇERE, Düveni çeken ağaç, düven oku (*Şebinkarahisar "Giresun"*).

DÜVEN KAYARLAMAK, Düvenin bozulan ve düşen taşlarını yeniden koymak (*Sinop; Samsun*).

DÜVEN::ELİK, 1. Düveni boyunduruğa bağlayan uzun ağaç (*Hocaköy "İnegöl - Bursa"; Çağış "Balıkesir"; Sinop; Honaz "Denizli"; Samsun; Avanos "Kırşehir"; Yukarısöğütünü "Eskişehir"; Çalıköy "Domaniç - Kütahya"*) - 2. Harman aletlerinden boyunduruk ağacını. düvene birleştirmek için kullanılan zincir (*Tozman "Söğüt Bilecik"; Harman köyü "?"*).

DÜVENSELİK, Düvenlerin üzerinde bulunan eğri bir ağaç (*Balıkesir köyleri*).

DÜVENSİL, Düvene takılan ağaç çivi (*Ortaklar, Küflek "Havza - Samsun"*).

DÜVENSİLİK, Düveni boyunduruğa bağlayan uzun ağaç (*Gelibolu, Biga "Çanak-kale"; Büyükdere "?", Karacaviran "?", Korna, Kurtdoğan "İst."; Karacaköy "Ayancık Sinop"*) (Bak: *Düvenselik*).

DÜVEY DÜVEY, Mandayı sevk için çıkarılan ses (*Başköy "Ankara"*).

EÖAN, Ekini harmana yaymak için kullanılan argit, diğren, anadut (*Bayburt "Gümüşane"*).

EĞEÇ, Bayırımsı bir tarlanın çukur yeri (*Ankara*).

EĞEF, 1. Saban okunu boyunduruğa rapteden halka gibi bükülmüş ağaç (*Bala "Ankara"; Saraycık "Kütahya"; Düğrek "Muğla"; Durasılı "Salihli - Manisa"; Güvere "Silifke-*

İçel"; Barla "Eğridir", Isparta ve köyleri; Karkın "Çumra"; Karapınar, Marcalı, Manyan, Karaman, Erişenak, Keras "Ereğli", Tepelice, Bozkll, Iğın, Boyalı, Kırkıgiret, Holamış, Sille, Akşehir, Konya; Ulucak "Kemal paşa", Bayındır, Tire, Bornova "İzmir"; Çivril "Denizli") - 2. Arabaya yük yüklerken iplerin kolaylıkla geçmesini temin eden ağaç halka (*Bergama "İzmir"*) - 3. Bez dokuma aygıtı (*Konya*).

EĞEK, 1. Sabanı kullanmak için çift sürenin eliyle tuttuğu yer, tutak (*Karahisar "Tavas - Denizli"; Seyhan; Ünye, Ordu; Ladik "Samsun"; Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara"; Bolu; Eskere, Geriçam "Köyceğiz - Muğla"; Yıldızeli "Sivas"*) (Bak: *Enek, 2*) - 2. Kara sabanın en büyük ve esaslı parçası, göğdesinin eğri kısmı (*Kayı "Tosya - Kastamonu"; Sarnyözü "Amasya"*) - 3. Saban demirinin takıldığı ağacın ucu (*Maruf "Çankırı"; Sinop; Samsun*) (Bak: *Eynek*) - 4. Saban demirinin oturduğu yer (*İncesu köyü "Sungurlu - Çorum"; Yeğren "Konya"*) - 5. Saban demirinin takıldığı ağaçtan yapılmış eğri kısım (*Elbistan "Maraş"; Alaçam "Samsun"*).

EHYALIK, Gübrelenmiş toprak (*Andırın "Maraş"*).

EKECEK, Tohum: Ekecek zamanı geldi (*Vezirköprü "Samsun"*).

EKELGE, 1. Ekilmiye elverişli tarla (Bu köyün ekelgesi az: (*Konya; Civanaylağı "Mersin - İçel*) (*Kösereili aşireti*); *Sarılar "Avanos - Kırşehir"*) (Bak: *Ekenek x, ekerek, ekerge*) - 2. Mezruat: Bu tarlanın ekelgesi çok güzel (*İzmit "Kocaeli"*).

EKELGE, Ziraat sahası (C. A.).

EKENEK, 1. Ekilecek yer, tarla (*Görelle, Tepeköy "Piraziz - Giresun"; Kemah "Erzurum"; Yapıntı "Mut-İçel"; Rize; Gümüşane; Erzurum; Osmaniç "Çorum"*) (Bak: *Ekelge 1, ekerek, ekerge*) - 2. Buğday v. s. gibi ekilecek tohum (*Niğde köyleri*) - 3. Saban demirinin geçirildiği ağaç (*Küpesi "Erzurum"*).

EKENEK, Ekilmiş ve ekilecek arazi (*Boyabat "Sinop"*).

EKERGE, Tarla, ekilecek yer (*Niğde; Mersin "İçel"*) (Bak: *Ekerek, ekelge 1, ekerek, x*).

EKEREK, Tarla: Bir gün bizim ekerekte baktım ki bir davar geziyor (*İst. "Muh."*) (Bak: *Ekelge 1, ekerek 1, ekerge*).

EKİLGE, Ekilen şey (Bizim köyün ekilges yalnız çavdardır) (*Toroslar ve Çukurova*).

EKİN KELLEŞİ, Başak (*Ankara*).

EKİNCİ, Çiftçi, ziraatçi (*Gaziantep*).

EKSAN (*Alayunt, Kütahya, Akşehir,*

Eğridir), Eksen (Çumra, Afyon, Seyitgazi, Çal, Boldan, Denizli, Çanakkale, Kalecik), Eysan (Polatlı, Ayaş - Ankara, Çakırlar - Konya), Eysen (Taşpınar, Ağaali - Ankara, Giresun, Senirkent - Isparta) Kağrı dingili (L.).

EL, Kağrıda yastığa geçirilmiş iki meşe değnek olup eksenin çıkmamasını sağlar. Keskin'de buna azı derler. (L. 19).

ELLİK, 1. Yün veya tiftik eldiven (Kayseri; Samsun; Zonguldak; Yozgat; Amasya; Sivas; Konya; Ankara; Malatya; Isparta; Kars; Kastamonu; Kütahya; Giresun; Çel; Denizli; Ordu; Elazığ; Çorum; Bursa; Gazi- antep; Bolu illeri) (Bak: Elcek, 1) - 2. Ekin biçenlerin sol eli parmaklarına ayrı ayrı ge- çirdikleri tahtadan yapılmış aygıt, tahtadan muhafazalar (Sinop; Amasya; Malatya; Sam- sun; Çorum; Tokat; Balıkesir; Çanakkale, Kayseri; Konya; Seyhan; Antalya; l çel; Edirne illeri) - 3. Parmak ucu (Kemalpaşa "Izmir") - 4. Hükümet makamı: Mahkemem

•., ar, elliğe gidiyorum (Sarayköy "Denizli") - 5. Eğlence (Kükürt "Kütahya") - 6. Kalabalık (Çomaklar "Ödemiş-Izmir") - 7. Adam, insan, kişi (Kızılcaören "Kütahya") - 8. Tercüman (Eşme "Manisa [Muh.]") - 9. Sahur yemeği (Incesu "Kayseri"; Boğazlıyan "Yozgat") - 10. Yabancı (Kırkağaç "Manisa") - 11. Umumi (Gavurdağ "Cebelberek - Seyhan") - 12. Kaydırak oyununda atılan büyük taş (Antalya) - 13. Topluluk; ev balkı (Çepni "Sandıklı - Afyon") - 14. Yemeniciler yemeni dikerken ip ellerini kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin parmaklık (Gerze "Sinop").

ELÇİK, 1. Ekin biçerken parmak uçlarına takılan muhafaza, elli (Kemalpaşa "izmir") (Bak: Elcek, 6) - 2. İnsana çok alışkan hayvan, elden yem yiyan hayvan (Tire, Kuşadası "izmir"; Bağyaka "Finike - Antalya"; Burdur) - 3. Dokumacılıkta gücüleri aşağı yukarı hareket ettiren demir aygıt (To- kat) - 4. Haşhaş yağı makinesi (Nuribey "Al yon"; Kütahya) - 5. Çıkrık kolu (Kara- cabey "Bursa (Türkmenler)") (Bak: Elçek,

z).

ELDEÇ, Bulgur dövmeğe kulla ilan taş

veya ağaçtan yapılmış dibek tokmağı (Kayadibi, Şebinkarahisar, Alucra "Giresun") (Bak: Soku, solku).

ELÇİN, 1. Ekin biçilirken elde tutulan saplar (Çel) - 2. Kışın ocak başında öten cırcır böceği (Hayvanların sidik zoruna elçin birebirdir: Köprücek "Emet- Kütahya"; Konurlar "inegöl - Bursa").

ELDİREK, 1. Taneleri küçük, yumuşak, rengi esmer bir çeşit buğday (Denizli) - 2. Kalaycı kısıkaçı (Isparta; Çanakkale) (Bak: E/deşik).

ELENTİ, 1. Arpa, buğday ve benzerlerinin kalburdan geçirilmiş kısmı (Erzurum çevresi; Erzincan; Kayseri) - 2. Üşüme, titre- me (Kayseri).

ELÇEK, (Bak: Tırpan elçeği).

ELTAŞI, Küçük el değirmeni (Niğde).

EMBEL, Hayvanları sürmek için uzun veya kısa bir değnek ucuna geçirilen başsız çivi, nodul (Güvere, Silifke "I çel"; Babakale "Ayancık - Çanakkale"; Akşehir, Morcalı, Manyan, Karaman, Saiteli, Uğurlu, Ermenak, Akviran, Karapınar, Boyalı, Bilecik, Karavi- ran, Alkaran "Cumra", Karacigian, Konya),

ENEK, 1. Sermaye 2. Sabanın geri tarafında el ile tutacak yeri (Iskender "Edirne"; Ağa- eli "Kalecik - Ankara"; Eskire "Geriçam", Köyceğiz "Muğla"; Uygur "Amasya"; Dişli "Sorgun - Yozgat"; Karamehmet "Çorlu - Tekirdağ (Muh.)"; Ortaköy "Inegöl - Bursa"; Dadya "Muğla"; Ortaköy "Çal - Denizli"; Narlıdere, Köprücek "Emet- Kütahya"; Seydin "Çorum"; Tokat; Kuruova "Akçadağ- Malatya") (Bak: Eğek, 1)-3. Saban demiri- ni tutan ağaç (Babadere, Çanakkale; Erzu- rum; Dikenli "Çankırı"; Eskişehir; Peterek "Yusu- feli - Çoruh"; Zermut "Gümüşane"; Susğırlık "Balıkesir"; Tarsus "I çel"; Bey- pazarı - Ankara"; Üçüyük "Altıntaş - Kütah- ya"; Paşaköy "ipsala - Edirne"; Pınarbaşı "Erki/et - Kayseri"; Bargızı "Ismetpaşa - Ma- latya"; Eleşkirt "Ağrı"; Kars; Ergani; Os- maniye "Diyarbakır"; Elazığ; Ficek "Reşadi- ye - Tokat"; Akköy "Söğüt - Bilecik"; Girap "Amasya") - 4. Tohumluk kuru fasulye: Elimize enek geçse de bahçeyi eksek (Turhal "Tokat").

ENENK, Sabanın tutağı, kulpu (Berk köyü "Bolu").

ENGİLİ BUÖDAY, Ak buğday (Selki "Beyşehir - Konya").

ENİZ, Boş duran tarla, anız (Tatların "Nevşehir- Niğde").

ENLERCİ, Ekin toplayıcıların sağında ve baş tarafında duran adam (Göcer "Kara- man - Konya").

ENNİK, Ekin biçilirken sol el parmakla- rına geçirilen muhafazalar (Yukarıhisar, Di-

nek "Konya") (Bak: Enlik, J) - 2. Havacıva denilen bir türlü ot kökü (Konya; Fenike "Antalya").

ENYEK, Saban demiri taktıkları eğri ağaç (Miye "Taşköprü - Kastamonu") (Bak: Eğek, J).

ERNEK, Saban demirinin geçtiği ağaç (Ziğan "Pazar - Çoruh").

ETEN TAVI, Arpa, buğday gibi hububa- tın son ekilm: zamanı (Senir "Isparta"; Ak- çaköyü "i").

EVEK, (Bak: Enek).

EVLEK, Dönümün dörtte biri (*Kurşun-lu-Çankırı, Yozgat, Çorum v. s.*) (*Bak: Gedik, tahta.*)

EVEF, Saban kolu ile boyunduruğu bir ağaca bağlayan ağaç halka (*Durlas (Ereğli - Konya)*) (*Bak: Eyef.*)

EVİN, 1. Buğday tanesi içi,, özü (*Aydın; Detseköyü, Ermenak, Konya; Bayındır, Tire "Izmir"; Balıkesir ve çevresi; Dedeköy, Çal, Sarayköy, Hasköy,* (Bu yıl buğdayların evini yok): *Denizli; Milas "Muğla"; Manisa*) - 2. Çok taneli başak (Şu buğday evinli: *Akçao- va "Aydın"; Civanyaylağı "Mersin - Içel"; Eğrigöz "?"; Dereköy "Kırklareli"; Dereli "Antalya (Muh.)"*) (*Bak: Evcer*) - 3. Tohum (*Balıkesir*) - 4. Mahsulat: Yaylanın evini iyi olur (*Kesme "Eğridir - Isparta"*) - 5. Zeytin tanesi (*Ayancık "Sinop"*) - 6. Burçak başağı (*Bergaz "Ezine - Çanakkale"; Medar "Akhisar-Manisa"*) - 7. Yenmiyen yabani ağaç meyvası (*Bengü "Bafra - Samsun"*) 1.) 8. Tane (*Ünye "Ordu"*) - g. Saman hali- ne gelen ot (*Başköy "Ankara"*) - 10. Bulgur- la yapılmış yaprak dolması (*Adana; Antalya*) 2.) 11. Pişmiş yemeğin katı kısmı: Yemeğin evininden koyma, suyundan koy (*Samsun*).

EVİNLENMEK, Olgunlaşmak, kemale gelmek (buğday arpa hakkında) (*Yeğenli "Tire - Izmir"; Bağyaka "Fenike - Antalya"*).

EVİNLİ, Özlü (buğday, arpa hakkında) (*Sandıklı "Afyon"; Karaçakal "Yenipazar- Aydın"*).

EVİNSİZ, 1. Özsüz (hububat hakkında) (*Alaşehir "Manisa"*) - 2. Lüzumsuz, kıymet- siz (söz hakkmda) (*Dinar "Afyon"; Mesevle "Muğla"; Ergili köyü "Bandırma", Balıkesir; Tavas, Honaz, Çıtak "Çal - Denizli"; Alaşehir "Manisa"*) - 3. Zayıf, kuru (*Mesevle "Muğ- la"*).

EVİSMEK, Bulgur veya buğday gibi hububatin kepeklerini ayırmak için kullanılan silindir biçiminde, ortası çukurca bir aygıt (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*).

EVSELEMEK, Hububatin yabancı mad- delerini evsecek denilen kap içinde savurarak temizlemek (*Niğde ve dolayı; Erzurum; Kay- seri; Isparta*) (*Bak: Evsemek, evsenmek, ev- simek*).

EVSENMEK, Tahta tepsilerde hububa- tın üfleyerek tozunu savurmak (*Ünye "Or- du"*) (*Bak: Evsemek r, evselemek, evserlemek, evsirmek*).

EVŞİ, Hububat içindeki yabancı madde- leri bir araya getirme (*Seyhan*).

EVÜR, Çadır biçiminde tarlaya dizilen buğday veya kendir yığını (*Taşköprü "Kasta- monu"*).

EVZELEMEK, 1. El ile araştırmak: Ha- san evzelerken parayı buldu (*Salar köyü "Af- yon"*) - 2. Buğday veya arpa başaklarını el ile ufalıyarak tanelerine bakmak (*Uluborlu "Isparta"*).

EYEF, Kağı veya saban oklarını boyun- duruğa tutturan halka biçiminde bükülmüş in- ce ağaç (*Görece, Tire, Bayındır "Izmir"; Se- limşahlar "Manisa"; Kadınhanı, Kamenı "Konya"; Akseki, Serik, Antalya; Daday, Gölcük, Muğla, Kuşu "Hekimhan - Malatya"; Sivas; Tatarlı "?"; Dengere "Tefenni - Bur- clur"; Kızılhisar, Solmaz "Tavas"; Nikfer, Honaz, Acıpayam, Çifte giderken eyefi unut- ma: Denizli; Cebel, Keçiborlu "Isparta"; Alanlı "Aydın", Mahmudiye "Giresun"; Ya- kasinek "Bolvadin - Afyon"*).

EYGEF, Saban kayışı yerinde kullanılan eğri ağaç (*Kütahya*) (*S. D. 564*).

EYLEMEK, 1. Debat etmek (*Aydınlı aşireti "Amasya"; Civanyaylağı "Mersin° Içel"; Aydın*) - 2. Buğdayı kalburlayıp kes- müğünü ayırmak (*Konya*) - 3. Yufka açmak, ekmek yapmak (*Çavuşçu "Ilgın - Konya"*) - 4. Durdurmak, kısa kesmek (*Ist.*) - 5. Yap- mak (*Ara.pköyü "Keskin - Ankara"*).

EYLEYİCİ, Buğdayı temizleyip kesmi- ğinden ayıran kimse (*Konya*).

EYNAL, Kaplıca (*Simav "Kütahya (Muh.)"*).

EYYAF, Saban kayışı ucuna yaş meşe ağacından örülmek suretiyle yapılan eğri hal- ka (*Ayvalı "Tavşanlı - Kütahya"*).

EZELGİÇ, Saban okunu eyefe tutturan çivi (*Cebel, Kasımlar (Eğridir - Isparta)*).

FAK, Karaçay çatallarını geçirmeğe ya- rıyan iki başlı ve delikli değnekçik (*L. 19*).

FASULYE, Sebze nevi. Çeşitleri: *Bar- buna, ayşekadın, çalı, yeni dünya, tango fa- sulye (sarı olur)*. (*Izmir*).

FELHAN, Baharda sürülüp gelecek sene için hazırlanan arazi. Arapçadan gelmektedir. (*Güney Anadolu*).

FEREZ, Ekin biçildikten sonra tarlada kalan kısım, anız (*Konya*).

FERG, Hıdırellezden sonra tarlayı kuv- vetlendirmek için yapılan nadas (*Iğdır "Araç. Kastamonu"*).

FERHAN, Sürülmüş, hazırlanmış toprak (*Andırın "Maraş"*).

FIRAHTI, Tarlaları birbirinden ayıran parmaklık şeklinde çit (*Giresun; Samsun; Bursa illeri*).

FİĞ, Bı:ırağa benzer bir çeşit hayvan yemi (*Ağrı; Trabzon; Niğde illeri*).

FİREK, Ekin saplarından yapılan deste (*Kütahya*).

FİREZ, Tarlanın ekini sürüldükten sonra sürülmemiş haline verilen isim (A. ?).

FİRİK, 1. - Henüz başak çıkarmağa başlamış arpa (*Kayseri*); 2. - Başağın ilk çıkma zamanından birkaç gün sonraki hali (*Adana*).

FİREZ, 1. Biçilmiş tarladla kalan hubu- bat kökleri, anız (*Kadirli, Adana; Pazar "Kızılcahamam - Ankara"; Bodrum "Muğla"; Ereğli, Konya; Pazarviran, Bünyan "Kayseri"; Haruniye, Kozan, Osmaniye "Seyhan"; Başlamış "Dörtöl - Hatay"; İzgin "Elbis-tan-Maraş"; Bor, Niğde; Çerkeş "Çankırı"; Gaziantep; Sivas; Karakız "Yozgat"; Nixsar "Tokat"*) - 2. Ocakta odunları tutuşturmak için kullanılan kuru otlar, ince dallar (*Gene- zin "Avanos • Kırşehir"*) - 3. Harman sü- pürgesi yapılan bir çeşit ot (*Üçem "Bala - An-- kara"*) - 4. Yeni çıkmağa başlamış ekin (*G.i- vurdag "Cebelibereket - Seyhan"*) - 5. Yeni sürülmüş tarla (*G.i.vurdag "Cebelibereket - Seyhan"*) - 6. Ekin (*Isparta*).

FİLFİL, Tohum (*Çorum*).

FİL TE, Tutam, bir demet, bir parça, bir avucun kavrayabileceği miktar: Bir kilo yü- nü hep eğirdim de bir filte kaldı (*Giritdü- zü "Şavşat - Çoruh"*) (*Bak: Elçim z, tana*).

FİRİK, 1. Kemale ermek üzere olan hububat (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Pınarbaşı, Erkilet, Bünyan, Dadağı, Karahisar "Incesu", Kayseri; Gaziantep; Topaç, İncirli, Yozgat; Koriya, Bala "Ankara"; Elazığ; Niğde; Tokat; Maraş; Tarsus "İçel"; Ceyhan dolayı "Seyhan"*) - 2. Ateşte ütülen taze hububat (*Gaziantep; Urfa; Gavurdağ "Cebelibereket - Seyhan"; Niğde; Haymana "Ankara"; Pütürke "Malatya"*) (*Bak: Çatırkaç*) - 3. Taze, turfanda (*Urfa; Başçayır "Kangal- Sivas"; Çandırlar "Seyhan"*) - 4. Piliç (*Aksaray "Niğde"; Akdoğan "Kızılcahamam - An- kara"*) - 5. Piliçlik devresini geçirmiş olan tavuk, horoz (*Bozkır, Konya; İshaklı "Afyon"; Geylan "Ulukışla - Niğde"; Gelendost, Yalvaç "Isparta"; Seydiler "Manavgat" - An- talya"; Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"; Sinop; Siverek "Diyarbakır"*) (*Bak: Filik, 7*) - 6. Nemini yeni kaybetmiş tarla (*Ela- zığ*).

FİTİRE, Yeni yeşermiş olan bitkiler (*Karaman "Konya"; Çarıklar "Anamur - İçel"*) (*Bak: Fitirek*).

FİTRE, 1. Henüz bitmiş ekin (*Bardas "Karaman - Konya"*) - 2. Kilenin 1/16 miktarında bir ölçü (*Çal "Kütahya"*) (*Bak: Kabak*).

FİTREK, Çimlenme halinde bulunan hububat (*Kesme "Eğridir - Isparta*).

FİYEN, Yığın (*Çerkeş "Çankırı"*).

FİYİN, Harman yığınının büyüğü (*Deliviran "Çubuk - Ankara"*).

FULE, Sabanın kulaklarını açık tutmak için kulaklar arasına sokulan kazık: Sabanın fulesini iyi koymamışsın (*Bayındır "I zmir"*).

FUND, Tarla kenarlarındaki tümseklik (*Pasinler "Erzurum"*) (*Bak: Tumt*).

FÜCÜRME, Tohum çatlama (*Kaplanlı "Hadım - Konya"*).

GAFUL, Çalı yığını, çalı öbeği (*Kelkit "Gümüştane"*).

GALIÇ: (*Bak: Kalıç*).

GALKAN, Boyunduruğun iki zelve arasındaki kısmı (*Berk köyü "Bolu"*).

GANGAZ, Siyah çürük toprak (*Andırın "Maraş"*).

GASİL, Buğday veya arpanın başak çıkarmadan önceki hali (Hayvana gasil götür de yesin: (*Yolgeçen "Seyhan"; Malatya*).

GASKAN, Saban işlemeyen toprak (*Gerçi "Bayburt - Gümüştane"*).

GAZEBLİ, Tırpan (*Bornova "I zmir"*).

GEBELENME, Ekin başak verme haline gelme (*Batı Anadolu*) (A. D.).

GECEME, Övendirenin alt ucundaki keski demiri (*Dışlı köyü "Bolvadin-Afyon"*) (*Bak: Çegel, çekel, cemek*).

GECİN, 1. Fasulyanın hayvanlara yedirilen kuru sap ve yaprakları ve yeşil fasulyanın kılıçıkları (*Gölköy, Ordu*) - 2. İçinden taneleri çıkarılmış fasulyanın kabuğu (*Gire- sun*) - 3. Soyulmuş olan kendir sapları (*Kastamonu*) - 4. Kendirin taranırken ta- raktan dökülen döküntü ve yoluntusu: Saç- ları gecin gibi olmuş (*Tokat*).

GECİNE, Kenarlı büyük sepet, sele (*Sandıklı "Afyon"*).

GEDEKİL, Saban okunun boyunduruğa takıldığı yedeki ağaç çivi, araba çeki çivisi (*Afşartarakçı "Gerede - Bolu"*) (*Bak: Gedavla*).

GEDEL, Yamaçlar üzerinde yapılan set set tarlalar (*Yozgat; Kapekli "Kaş - Antal- ya"*) (*Bak: Gedine*).

GEDELİÇ ÇİVİSİ, Boyunduruğu saba- na tutturmak için saban okunun ucundaki de- liğe sokulan çivi, çeki çivisi (*Şeyhler "Ulu- bey - Ordu"*).

GEHRE, Düven, harman dövme aygıtı (*Van; Ortabereket "Ayaş - Ankara"*).

GEKMEK, Gagalamak, hububat danesini gagalıyarak almak (*Lapseki "Çanakkale"; Ayvalı "Tavşanlı - Kütahya"; Yalvaç "Isparta"*).

GELBERİ, KELBERİ, Ekinleri saçmak için çatal (*Kırşehir*).

GELEMGE, 1. Ekine elverişli kıraç tar- la (*Akseki köyleri "Antalya"*) - 2. Funda- lıklardan açılmış tarla (*Eksere "Akseki - An- talya"*).

GELEZ, 1. İyi yetişmiyen ekin (*Yalak "Pınarbaşı - Kayseri"*; *Seyhan; Büyükyapa- lak "Elbistan - Maraş"*) - 2. Ekinlerin sey- rek ve fasıllı bitmiş (*Oymaklı "Seyhan"*) - 3. Başaklarından ayrılmamış olan buğday ve- ya arpa sapsarından yapılan küçük yığın (*Ist. "Muh."*).

GEMİLTİ, Döven oku (*Kurucaova "Ak- cadağ- Malatya"*).

GEMİNTİ, Dövende boyunduruğa bağ- lanan uzun ağaç, ok (*Örenköy "Akcadağ", Gözene "Malatya"*) (*Bak: Gemilti*).

GEMRE, 1. Gübre (*Erzurum: Elezli "Vakfikebir-Trabzon"*) (*Bak: Kemre*) - 2. Su yollarına döşenen ağaç boru, künk (*Si- nop*) - 3. Son turfanda yetişir pembe ve sert bir çeşit üzüm (*Tire, Bergama, Kuşadası, Bornova, İzmir, Aydın, Balat "Hadım - Kon- ya"*).

GEMTAHTA, Düven: Gemtahtanın taş- lırlı dökülmüş (*Artvin "Çoruh"*).

GENDEME, Dibekte çok döğülen buğ- day; bütünlük (*Niğde*).

GENİM, Buğday (*Diyarbakır*).

GER, 1. Tufeyliyat (*Kayseri*); 2. Taşsız arazi (*Karatepeli aşireti "Adana"*).

GERDELİÇ, Çift sürerken saban okunu vaziyete göre uzatmak veya kısaltmak için ok deliklerine takılan çomak (*Kaleyaka "Per- şembe - Ordu"*).

GEREDE, 1. Tarla kenarına uzun sırk- lardan yapılan avlağı (*Osmaniye "Seyhan"*) - 2. Karşılıklı çakılı iki ağaca enliliğine, kal- dırılır ve tekrar konular tarzda üç beş sırk uzatılmak suretiyle yapılan kapı (*Gerze, Ka- rasu "Sinop"*) (*Bak: Germeç*).

GERDEVUL, Sabanın çeki çivisi (*Çatal- ağıl "Karacabey - Bursa (Muh.)"*).

GERGİ, Dögen parçası (*Erzincan*).

GERİ, 1. Sahanlarda enek ile kılıç arası- na konulan tahta (*Ziğdi (Erbaa - Tokat)*) - 2. Yamaçlarda toprağı tutmak için yapılan setler (*Karacahisar "Milas - Muğla"*) - 3. (*Hadım "Konya"*) (*Bak: Gerey, 3*).

GERMEÇ, 1. Ekili tarlaları hayvanların girip yemesinden korumak için etraflarına uzun sırk- lardan yapılan avlağı (*Göl, Başköy "Kastamonu"; Turhal "Tokat"; Pazarköy "Eğridir- Isparta"; Safranbolu "Zonguldak"*) (*Bak: Ağla*) - 2. Çamaşır ipi (*Urfa; Halfeti "Kilis", Gaziantep*) - 3. Arabaların geçmesi için avlağın bir tarafına yapılan kapı (*Kara- musa, Çaycuma, Bartın "Zonguldak"; Niksar "Tokat"*) (*Bak: Gerede*) - 4. Piliç veya ta- vuğun köz üzerinde yapılan kızartması (*M e- citözü - Corum"*).

GERNİK, Bulgur yapılan ve kaplıca ya- ni siyez gibi kabuklu olup, başak taneleri de siyezden iric ve parlakça olan bir çeşit buğ- day (*Çorum; Daday "Kastamonu"; Sinop ve Samsun illeri*) (*Bak: Siyez*).

GEVCİN, 1. Fasulyanın hayvanlara yedi- rilen kuru sap ve yaprakları, yeşil fasulyanın kılıçları (*Ordu*) - 2. İçinden taneleri çı- karılmış fasulya kabuğu (*Giresun*) - 3. Lif- leri alınmış kendir sapsarı ve çöpleri (*Kasta- monu*) - 4. Kendirin, taranırken taraktan dökülen döküntü ve yoluntusu: Saçları gev- cin gibi olmuş (*Tokat*).

GEVE, 1. Saban kılıcına okun üstünden takılan çivi (*Konya, Çankırı*) - 2. Halı: Bu geve Kayseri gevesidir (*Manisa; Beyazıt 'Ağrı': Kars*).

GEVELE, 1. Saban okunun ön taraf ucu- na çakılan ağaç çivi (*Ereğli "Konya"; Kü- tahya; Tatarlı"?"; Antalya; Burdur*) - 2. Ahır, samanlık gibi binalar üzerine atılan ağaç (*Söğüt "Bilecik"; Satılmış "Eskişehir"*) (*Bak: Ustun*) - 3. Kerestelik ağaç (*Boz- üyük "Bilecik"*) - 4. İplik turası (*Avasköy*) "?") - 5. Elemye, çıkırık, çözüğü (*Acıpayam "Denizli"*) (*Bak: Keçre*).

GEVEN, Harman süpürgesi (*Karacavi- ran* "?").

GEVER, 1. Bostan veya bahçeleri sula- mak için açılan ince su yolu, ark, karık (*Boz- ca, Incesu, Sadık, Mucur, Kayseri; Bükeler "Kızılcahamam", Ayaş, Ankara; Efsus "El- bi.,tan", Önsen "Maraş"; Babayağmur "Bo- ğazlıyan", Hisarbey "Maden", incirli "Yoz- gat"; Kızılcaviran "Tokat"; Koyulhisar "Si- vas"; Genezin "Avanos", Kırşehir; Halfeti, Gaziantep; Çakır "Şebinkarahisar - Giresun"; Urfa; Elishkirt "Ağrı"; Elazığ; Üzümlü "Fethiye - Muğla"; Yarhisar, Büyükyenice, Bilecik; Acıpayam "Denizli"; Darende "Ma- latya"; Sinop; Inkili "Iznik - Bursa"; Lap- seki "Çanakkale"; Çavuşçu "İlgin - Konya"*)

- 2. Ark suyunu maşalalara bağlamak için delinip konulan taş (*Isgübü "Kayseri"*) - 3. Boyunduruğun kayış bağlandığı yeri (*Argıt- han "İlgin - Konya"*).

GEVERE, Sabanın kılıcını saban oku ile kaşa raptetmek için kullanılan demir çivi (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

GEVİK, Nişastası alınmış buğdayın ka- buğı. (*Konya*).

GEVİN, Taşlı, çakıllı tarla; kıraç yer (*Elbistan "Maraş"*).

GEZ YAZILI, İki kuzusu bulunan ko- yun (*Konya*).

GICIVA, 1. Sabanı boyunduruğa bağlı- yan bağ, kayış (*Devecikonağı "Mustafake- malpaşa - Bursa"*) - 2. Sabanla boyunduruğu birleştirmek için kayış yerine kullanılan bü-

külü ağaç (*Pazarlık "Boziyüik - Bilecik"; Satılmış "Eskişehi,r"; Mustafakemalpaşa "Bursa"*).

GIGALAK, 1. Deve pislği (*Karaman "Konya"*) (*Bak: Gıg*) - 2. Keçi ve koyun gübresi: Tarlaya gıgalak atmıştım, bu sene iyi mahsul aldım (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta"*).

GIGİŞ, Harmandan artan iri saman (*Yanpar "İçel"*).

GIRCI, Ufak dolu (*Alacahöyük, Avşar*).

GIRGAL, Öküz ve ineklerin boğazına takılan ağaç halka (*Taçın "Kars"*).

GILDİRİK, Koyunun veya keçinin yuvarlak pislikleri (*Harput "Elazığ"*).

GIRIS, Kesmik sürülüp savrulduktan sonra kalan parça ki, yakılmıya yarar (*Uluçak "Menemen - İzmir"*).

GIRGIL, Tarla, bahçe, orman gibi yerleri temizleme (*Çandır "Giresun"*).

GODA, Boyunduruğun ortasına geçirilen ve kendisine kayış takılan ağaç çivi (*Kars*).

GOVANLIK, Saban demirinin geçtiği yer (*Ulubey "Ordu"*).

GORT, Sürülmemiş tarla (*Elazığ*) (*Bak: Geng, I*).

GÖBEK, İspitin merkezindeki kısım.

GÖCEK, Dalın göğdeden ayrılarak dağılması hali (*Alacahöyük*).

GÖBEK KAPISI, Bileziğin lodos tarafından bırakılan kapı (*Kastamonu*).

GÖCEKLENME, Buğdayın boy atmada yapraklarının çoğalması (*Adana*).

GÖCEKLENMEK, Ekin uygun şartlar içinde esas daldan ayrılarak gelişmek, kardeşlenmek (*Avanos - Kırşehir*).

GÖCER, Tarlada kenarda çalışan işçi (*Hisarlıkaya "Polatlı - Ankara"*).

GÖCERCİ, Hububat saplarını deren işçilerin sol başındaki adam (*Göcer "Karaman - Konya"*).

GÖÇEK, Ekinin soğuğa tahammül edecek kadar büyümesi (*Kayseri*).

GÖÇERGİ, Tarlayı biçerken veya sürerken bir istikamette ilerliyen amele (*İsparta*) (*Bak: Eynelci*).

GÖDÜREDİ, Beyaz renkli dolgun çavdar (*Ha'dım "Konya"*).

GÖLEN, Boş zamanlarda içine bol su salıvermek suretiyle göllendirilen tarla (*Nar, Bor, Nevşehir "Niğde"*) (*Bak: Gönen,8*).

GÖLENBEK, Gölcük, su birikintişi (*Belen "Antalya"*) (*Bak: Gölben*).

GÖLENLEMEK, Bir tarlayı ekmezden evvel, bol su ile sulamak (*Afyon*).

GÖLENTİ, Arklardan su almak için açılan çukur (*Kastamonu*).

GÖMDEME, Düğeni boyunduruğa iliştiiren ağaç (*Reşadiye "Tokat"*).

GÖMEK, Çamurlu arazi, bataklık arazi (*Güvere "İçel"; Nebiler "Serik - Antalya"*).

GÖMENİ, Döğeni boyunduruğa bağliyan ağaç (*Göl köyü "Samsun"; Mesudiye "Giresun"*).

GÖMLEKSİZ ARPA, Top arpa da denilen ince kabuklu bir çeşit arpa (*Bolat "Konya"*).

GÖNDEM, 1. Arpa, buğday başaklarını toplamakta kullanılan tırmık (*Ulubey "Ordu"*) - 2. Usül, tarz: Her işin göndemini bilmek lazım (*Ankara "bir Kıbrıslıdan"*) (*Bak: Yöntem*).

GÖNER, Ufak soğan (*Kayseri*) (*Bak: Iska, tıska*).

GÖP, KÖP, Kağının genişliğini sağliyan ve iki oku ayıran tahta parçası (*Kurşunlu - Çankırı (L. 19)*).

GÖPMEK, Tarla su ile meşbu bir hale gelmek (*Niğde*) (*Bak: Göptürmek*).

GÖP ÇİVİSİ, Kağında göpü oka bağliyan ağaç çivi (*L. 19*).

GÖRENGEL, Çiçekli yonca, kara yonca (*Tokat*).

GÖRK KAPISI, Harmanda bileziğin lodos tarafında açık bırakılan yer (*Adana*).

GÖRKEM, 1. Görünüş, zahiri hal (*Niğde; Erzurum; Gaziantep*) - 2. Gürbüz (*Ve, zicköprü "Samsun"; Sungurlu "Çorum"; Çalış "Haymana - Ankara"; Yozgat; Sinop*) - 2. Bol süt veren koyun (*Köy "?"*) - 4. Uzun zaman yeşilliğini muhaza eden bitki (*Kabalı "Sinop"*) - 5. İçinde bir kuş saklanacak derecede büyümüş ekin (*Amasya*).

GÖVCEK, Ekinin başak bağliyıcaya kadar olan hali (*Sökün "İncesu - Kayseri"*).

GÖVLE, Hayvanlara yedirilen fiy (*Paz; "Kızılcahamam-Ankara"*).

GÖVLE ÇORBASI, Gendemeden yapılan çorba (*Niğde*).

GÖZAL, İri gözlü kalbur, gözer (*Yozgat*).

GÖZER, Kasnağı çamdan, gözleri koyun, keçi derisi sırımı ile yapılan iri gözlü elek. Dane alta iner kesmik üstte kalır (*Bursa*) (*L. x4*).

GÖZERLEMEK, Hububatı iri gözlü kalburdan geçirmek (*Bursa*).

GÖZGER, Teskere (*Kayseri*).

GÖZLEKÇİ, Aşar mülteziminin katibi olup henu:ı üşrü hesap edilmeyen çeçleri; nühürler (*Aiacahnvük*).

GUBAR, İlk ekilen ekinin adı (*Diyarba-lo; Türkmenleri*).

G UVER, Döğen:le boyunduruk arasındaki iğrimsi ağaç (*Pazar "Tokat"*).

GÜBAH, Toprağı kabarık tarla (Korkut köyü "Sivas") (Bak: Gen, 9).

GÜDÜN, 1. Keten tohumu (Kayseri." (Bak: Göydün) - 2. Güvercinlerin ayaklarına takılan ufak çingırak (Işonya).

GÜDÜNE, Mısır koçanı (Giresun ve çevresi).

GÜĞÜRMEK, Ekinler yerden çıkıp yeşillenmek, çimlemek, yeşermek (Amasya, Mengeser "Ağrı (Kafkas Türkleri)").

GÜMÜRZE, Doğranmış kuru ot vey, samanla karıştırılmak suretiyle elde edilen hayvan yiyeceği (Ahlat "Bitlis").

GÜRDENK, Yığınlardan sap indirmek için kullanılan ucu çatal ağaç (Torbalı "Izmir").

GÜRDESEK, Tohumu atılacak tarlanın tava gelmesi (Porsuk "Ulukışla-Niğde").

GÜVERTME, Sonbaharda ekilen ekin tohumun yeşillenip toprağın yüzünü örtme3İ hali (Parak "Alucni"), Çakır köyü, Şebini:ırahisar "Giresun").

GÜVLEK, Aı;açtan otuz kiloluk ::ahire kabı (Ada:ı) (Bak: şinik).

GÜZLÜK, Harmandan kalkar kalk:-naz e'dle ekin.

GÜZ YİĞİDİ, Harmandan er l:alkan kimse (Alacahöyük).

HAFT, Taştan oyma yalak. De:re kata:ı gibi birbirine eklenebilir. Çeıme baf,la::ına konur (Bilecik) (L. 31).

HAK, İki İstanbul kile3i ağırlığında öl- çek (Bilecik). Hak/ağı (Çorum, Eskişehir).

HAKOS 1. Sabanın tarlada bıraktığı i (Çakırköy "Şebinkarahis:ır") (Bak: Baran,2). - .. 2. Dayak (Gümüşhane).

HALACA, Bir sene ccnra iki üç sene sıra ile □ahsul alınmayan yer (Yenişehir, Bursa").

HALAYA, Saplardan tarlalara dökülerek ertesi sene y tişen hububat (Eskişehir) (Balr: Halaza, 1).

HALAZLAMAK, Tarlalarda dökülüp kalan tohumlar intaş etmek, çimlenmek (Akşehir "Konya").

HALIÇ, Arpaları biçmek için küük orak (Kayseri) (Bak: Kalıç).

HAMBOL, Sabanın önündeki birinci çifte demir (Bahçeköy "Erzurum").

HAMÇAR, Yarı sürülmüş tada (Buca:ı "Kozan-Seyhan).

HAMEL, Toprak düzeltmek için kullanılan sıyrığı (Gündoğdu "Rize").

HAPAN, Kırk elli :şeniklik hububat (Tomarza) (A. D.).

HAP KALDIRAN, Saman yaba:ı (Baltkesir) (A. D.).

HARAR, haral: kıl çuval (A. D.).

HARAZAN, 1. Pullukların önünde bulunan küçük tekerlek (Kars) - 2. Kağmı ara-

balarında öküzleri sürmeğe yarıyan övendire (Erciş "Dört Yol-Hatay").

HARGİN, Ekmiye elverişli yaş toprak (Malatya).

HARKUS, Saban izi (Tercan "Erzin-can"; Kelkit "Gümüş,..ne") (Bak: Argus, ba-ran a).

HARMAN YERİ, Sap dökülen yer. Harmanın birkaç safahsı vardır: tarladaki :a:apı getirme, mal yememesi için yığın yal'na, sonra saçarak döğen sürme (Alacahöyük) (L. 15).

HAROL, Buğdayı bir hat üzerinde eke bilmek için sapanın arkasına iki uzun tahta konur. Toprağa gelen tarafı nisbeten dardır. Bu tahtalarla kurulan sabana harol denir (Ahlat) (A. D.).

HAROS, Sürülmcr:ic, işle:ımemiş tarla (Kars; Erzurur:ı).

HARTI, 1. Harmanda taneleri topl:ılla- ğa yarayan sıyrığı (Türkbeyli "Mengen-Bo-lu") (Bak: Cclberi) - z Hayvan derisinin en ince yeri (Sinop).

HARU, Ağa:, sab:ı) (H el:ışin "Pazar-Rize-").

HASILLAMAK, Temizlemek (Buğdayı ha:ılladını r:ıll? Boyabat "Sinap"; Kargı "Tosya-Kastamonu"; Dikenli "Çankırı").

HASILLANMAK, Tarl:ıda toprak iyice i:ılenmcl (Marda, "Bafra-Samsun") (Bak: Taraz/amal).

HAŞUL, haşıl, Mısır, buğday veya nişastadan su karıftınlarak özemek suretiyle piş:rilcn anı. Buğday el taşmdan çekildikte:ı sc:ara kalburdan g çirilir. Kalburun üstüne ee-le:ı irisini haşul yaparlar (Niğde) (S.D.708).

HATAR, Odun yığını; toprak yığını (Kuyudan bir hatar toprak çıktı: Gündoğdu "Bursa"; Dursunbey "Balıkesir"; Akseki "Antalya").

HATA YRA, Senesinde sürülemyerek ertesi seneye kalan sa:ı yığını (Nar "Nevşehir - Niğde").

BATIRIP, Saban okunu boyunduruğa iliştiren ağaç çivi (Yenice, Maraş; Pınarbaşı, Kayseri; Bürhan köyü, Mersin "!çel"; Kozan, Seyhan) (Bak: Develi).

HAVAYI, Bir çeşit hububat ölçeği, yarım şinik (Seyhan; !çel; Niğde; Konya). "Kars").

HAVTAN, Hayvan yemliği (Konya). HAVUÇLAMAK, Karışık ekilecek tohumları birbirine karıştırmak (Ordu).

HAVUL, Daire şeklinde çevrilmiş tarla (İncesu "Kayseri").

BAVUL, Tarla (Kayseri).

HAVZAR, Elenen şeylerin kötüleri, kalbur artığı, elenti (Zile "Tokat") (Bak: Havza!, 1).

HAYAN, Biçilmiş tarla (*Erzincan*).

HA YAN, Döğülmüş fakat savrulmamış harman yığını (*Van, Ahlat*) (A.D.).

HAZIN, 1. İnsan ve hayvanın kış yiyeceği (*Büyükaşar "Ankara"; Tavlısın, Erki- let, İncesu "Kayseri"; Karakız, incirli, Yoz- gat; kaleboynu "Saimbeyli-Seyhan"*) - 2. Yakılmıya yarıyan odun (*Sadık "Kırşehir"*) - 3. Hayvanlara yedirilen kuru ot (*Mara- buz "Elbistan-Maraş"*).

HEBÜK, Harman aygıtlarından sıyrığı (*Berk köyü "Bolu"*) (Bak: *Kazavı*).

HEKÖVÜ, Hendek, ark (*Gölköy "Or- du"*).

HEKÜGE, Taştan yapılmış üstü kapalı su yolu (*Har put, Elazığ*) (Bak: *H ekürge, lıvas*).

HEKÜRGE, Üstü örtülü su yolu (*Ma- latJ•a*) (Bak: *Heküge*).

HEL, 1. Harman sıyrığı (*Şıhlar "Ulu- bey- Ordu"*) - 2. Kartal; havada süzülüp du- ran ve civcivleri kapalı bir çeşit yırtıcı kuş (Dikkat et civcivleri he! kapmasın: *Turhal "Tokat"; Orta "Çankırı"; Samsun*).

HENNÜK, 1. Yağmur yağdıktan sonra tavlanan toprak (*Giresun*) - 2. Yeni çimle- nen tohum (*Giresun*).

HENS, Saban izi (*Şeyhler "Ulubey- Ordu"*) (Bak: *Argus, baran, 2*).

HERGİL, Bulgur, un ve saire muhafaza- zasma mahsus küçük anbar (*Mecitözü, Sam- sun, Safranbolu*) (A. D.).

HERİK, 1. Kazma, kürek (*Poyraz; Ma- pavri "Rize"*) - 2. Uzun kuyruklu koyun (*Güdüll "Ayaş-Ankara"*) - 3. Sürülmüş tarla (*Kars: Gölr, azarı "Bilecik"*).

HERK, 1. Sürüldükten sonra bir sene dinlendirilen tarla, nadas (*Gümele "Söğüt.., Yenipazar "Gölpazarı - Bilecik"; Sivas; Ku- yuluk "Kozan - Seyhan";* (Ya herk et veya terket: *Nallıhan "Ankara"; Kurt köyü "Küre- Kastamonu";* (Mısır ve darı herkinde ekin ekeceğim): (*Ada_tepe "Devrek - Zonguldak"; Boyabat "Sinop"; Bayburt "Gümüşane"; Ge- nezın, Köşker "Kırşehir"; Cumayanı "Zongul- dak"; Tokat; Şebinkarahisar "Giresun"; Iski- lip "Çorum"; Kurnarlar "Bayramıç - Çanak- kale"; Palanga. "Hekimhan - Malatya"; Çankı- rı; Gerede, Dadanı "Bolu"; Eskişehir; Eleş- kirt "Ağrı"; Başalan "Samsun"; Merzifon "Amasya"; Arzutu, Erzurum; Artvin; Kartal "İst."; Erzincan; Matat "Karaman - Konya"; Niğde; Zincidere; Elbaşı "Bünyan-Kayseri"; Haydarbeyli, İncirli "Yozgat"; Nilüfer "Bur- sa (Muh.)").*

HERKİL, Büyük zahire sandığı, hergil (*Kastamonu*) (A. D.).

HERKETMEK, Tarlayı sürmek, nadas etmek (*Sivas; Erzurum; Yozgat; Ankara; Kozan "Seyhan"*),

HERNÜK, Sürülmüş ve kabartılmış top- rak (*Ordu; Erzincan*).

HESERLİ, Ecnebi mevadlı, topraklı buğday (*Güney Anadolu*) (A. D.).

HEVKERE, r. Köylerde, çiftliklerde ev- lerin yanlarında bulunan birkaç evleklik seb- ze bahçesi olabilecek yer (*Toros köyleri "Adana"; Kocaeli*) - 2. Avlu, ev avlusu (*Ye- nısu köyü "Silifke"; Taşucu "Içel"*).

HEVLEK, Sabanın tarlada açtığı iz (*Ka- rahisar "İncesu - Kayseri"*).

HEVÜS, Sabanın tarlada oçtığı iz (*Ha- vuz "Kangal - Sivas"*) (Bak: *Hevlek*),

HEZİR, Aşar mülteziminin sebzevattan aldığı vergi (*Alacahöyük*).

HİCAZ BUĞDAYI, Bir çeşit buğday (*Alacahöyük*).

HILTAN, Saplarının uçları kürdan ye- rinde kullanılan bir ot, dış çöpü (*Ortaköy "Bor - Niğde"; Dereköy "Kayseri"; Adana "Seyhan"; Kuz köyü "Bucak - Burdur"*).

HIRK, Nadasa terk edilen tarla, hirk (*Kayseri*).

HİŞTEK, 1. Koltuk altına yama olarak konulan köşe parça (*Malatya*) (Bak: *Hıştek, 2*) - 2. Yüzünün bir tarafı geniş, bir tarafı dar olan şibimünharif şeklindeki tarla (*Ka- rakoyun "İğdır - Kars"*).

HİŞMA, Bir avuç, bir kısım, bir hapaz alınan şey (*Ahlat "Bilis"*).

HİLKE, 1. Çeşme ağızlığı (*Üsküdar "İst. (Muh.)"*) (Bak: *Filke*) - 2. Düğeni boyun- duruğa bağlayan ve çeken ağaç (*Derinkuyu "Niğde"*).

HOLLETMEK, Hayvana tırnağıyla ez- dirmek suretiyle mısır harmanı döğmek (*Ga- ziantep*).

HOLUZ, İri gözlü kalbur (*Kızılhisar "Denizli"; Çeşme "Daday - Muğla"; Isparta*) (Bak: *Holos*).

HON, r. Ekin biçilirken bir hizaya sırala- nan işçi takımı, işçi bölüğü (Honun başına durmuş, tırpan attırıyor: (*Kelkit "Gümüşa- ne" ; Şebinkarahisar "Giresun"*) - 2. İşlenen arazide toprak, makta, hendek (*Malatya ve çevresi*) - 3. Bir defada tırpanın biçtiği yer (*Hasankale "Erzurum"*).

HONCU, Ekin biçici (*İriağaç "Malat- ya"*).

HONCUBAŞI, Ekin biçicilerin sağ veya sol tarafta bulunarak en İyi biçeni (*Gümüşa- ne*).

HOP, Sı.l.;,an demiri (*Şavşat köyleri "Ço- ruh"*).

HOPAN, Bakımsız kalmış bağ, bahçe, tarla (*Van, Pütürge "Malatya"*) - 2. Büyük tahıl çuvalı (*Kadirli "Seyhan"*) - 3. Bardak eriği (*Boyabat "Sinop"*) - 4. Yaban güverci- ni (*Mecitözü "Çorum"*) (Bak: *Hopa!, 1*) - 5. Üzümü az olan bağ (*Urfa*).

F: 3

HOPSA, 1. Gözer köyü "*Karaman - Konya*") (*Bak: Cemek*) - 2. Uzun müddet sürülmemiş tarla (*Emirdağ "Afyon"*).

HOPUR, 1. Orman yakılarak veya kesilerek açılan tarla (*Cebelibereket, Karaisalı, Saimbeyli, Kadırlı, Seyhan, Konya*) - 2. Kabartılmış, kabalaştırılmış: Hopur yatakta rahat uyku uyunur (*Sungurlu "Çorum"*) - 3. Armut kurusundan yapılan mürabba, marmelat: Hopur yiye hoplasın * Vur davula patlasın * Sallan gitsin kız gelin * Düşmanların patlasın (*Yiğren "Boyabat- Sinop"*) - 4. Sürülmüş tarla (*Erzurum*).

HOPUR, Ormandan açılmış tarla (*Varanlı "Maraş"; Doğanbeyli "Seyhan"*).

HOPUR ETMEK, 1. Ormandan, ağaçları yakmak ve kesmek suretiyle tarla açmak (*Kadırlı "Seyhan"*) - 2. Sürmek, bellemek, kirizme yapmak (*Nize "Kayseri"*).

HOROM, Mısır saplarının beş onu bir araya getirilmek suretiyle yapılan küçük yığın (*Kavala "Yomra - Trabzon"*) (*Bak: Kumul*).

HORUK, Kağrı veya sabanı çekemiyen bir çift öküzle ilave olunan ikinci çift (*Ahlat "Bitlis"*) (*Bak: Toruş*).

HOTARE, Hububat saplarının harman yerinde yapılan yığınları (*Karkın "Çumra - Konya"*) (*Bak: Hotayra*).

HOTAZ, 1. Dibekte dövülen buğday veya pirincin, savrulmadan önceki hali (*Gölyaka "Düzce_Bolu"*) 2. Hiddet, sertlenme

(*Kızılcaören "Kütahya"*).

HOYUM, Demet (*Kozan "Seyhan"*).

HOZAN, 1. Bir iki yıl ekilmemiş olan tarla (*Çorum; Havza, Samsun; Yaslı "Bahçe - Seyhan"*) - 2. Orta malı olan tarla (*Tekkeköyü "Samsun"*).

HÖBEK, Buğday, mısır gibi hububatın sap yığını (*Alacahöyük, Ordu*).

HÖDÜME VE BÖDÜME, Çiftçi çizmesi (*Ula "Muğla"*).

HÖĞÖL, Yığın: Ot höğülüne hayvan yavaşmış (*Adauazarı "Kocaeli"*).

HÖLÜMEK, Pamuk tohumunu öfelemek

(*Boynuyoğun "Seyhan"*).

HÖRÜK VE ÖRÜK, Bir çift öküzün önüne ilave olunan tek öküz (*Arpaçay "Kars"*).

HÖRÜM, Burçak, mercimek veya nohut gibi nebatlardan yolunarak yapılan yığın (*Talas "Kayseri"*).

HÖSSÜKLEMEK, Üvendirenin ucundaki sivri demiri öküzün sırtına batırarak çıkarmaksızın itmek (*Konya*).

HÖŞÜRÜM, Kayadan hızla akan suyun açtığı gedik (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) (*Bak: Şarlağan*).

HULAK, Mısır saplarından yapılan dört

HUN, 1. Hazine (*Türkmen "Eskişehir"*)

2. Tarla biçilirken herkese ayrılan parça (*Ben kendi hunumu bitirdim: (Kars; Ahlat "Bitlis"*).

IMBAL, Üvendirenin ucuna takılan demir çivi, nodul (*Kırşehir; Alemnar "Bolu"; Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir"; Niğde*).

IMBAR, Üvendirenin ucuna takılan demir çivi, nodul (*Yukarıakhisar "Aksaray - Niğde"*) (*Bk: Imbal*).

IMBARLAMAK, Öküzü nodullu üvendiren ile dürtüşlemek (*Yukarıakhisar "Konya"*).

IMBİL, Evlek, takriben 25X4 eb'adında yer (*Develin "Kayseri"*).

İMİRGILAMAK, Hububat toprak altında sürüp çıkmaya başlamak (*Yeniceköy "Kırşehir"*).

INDIR, Harman yeri (*Kayseri*).

IRIM, 1. Sokak içi, çıkmaz sokak (*Nazilli "Aydın"; Ankara*) - 2. İşaret (*Himmet-oğlu "Zonguldak"*) - 3. Arazi üzerindeki burunlar (*Atabey "Isparta"*) - 4. İki tarla arasında dar yol (*Bornova "izmir"*).

İRİNTİ, Kalbur ve elek üzerinde kalan maddelerin irileri, kalbur üstü (*Malatya*).

İBEZ, Cılız kalmış hububat tanesi (*Saraycık "Kütahya"*).

İBRAN, Buğdaylar içinde biten ve yenilirse baş döndüren deli yulaf (*Kazancı "Konya"*) (*Bak: İram*).

İFDOĞUM, Yazlık olmak üzere ekilen buğday (*Ça.kırköy "Şebinkarahisar - Giresun"*).

İGAN, İki parmaklı yaba (*Gümüşane*) (*Bak: Diğren*).

İĞLEZ VE İLEZ, İnce, zayıf, cılız: Arpalar bu sene çok iğlez (*Dombaylı "Salihli - Manisa"*).

İĞNE ATMAK, Tütün yapraklarının tarladan koparılması işine son vermek: Bugün iğneyi attık (*Balcalı "Çarşamba - Samsun"*).

İLİPİN, Tarlaları sulamak için açılan küçük ark (*Umranıhamidi "Konya"*) (*Bak: ilimar, 2*).

İLMEÇER, 1. Boyunduruğun ucundaki kayışın ucuna takılan eğri demir (*Yaylak "Pınarbaşı - Kayseri"*) - 2. Çapraz (*Keskin "Ankara"*).

beş bağlık yığın (*Trabzon*).

İLMİK, 1. Henüz topraktan yükselmiş olan arpa, yPlaf gibi hububat filizleri (*Misis Adana "Seyhan"; Yalak "Pınarbaşı - Kayse- ri)* - 2. Ebegümeçi (*Ahu köyü "Muğla"*).

İMBAL, 1. Üvendire ucuna çakılan küçük çivi (Övendireye imbal yapacağım: *Emirler, Sirkeli, Sorhuu, Etimesğut "Çubuk", Bala "Ankara"; Güllühüyük "Çiçekdağı - Kırşe- hir"; Kürt köy "Altıntaş - Kütahya"; Çankı- rı; Yozgat)* (*Bak: Meşes, embel, imdal)* - 2.

Eşekleri yürütmek için kullanılan ucu çivili veya sivriltilmiş küçük değnek (*Hortu köyü "Ereğli - Konya"; Güdül, Kızılcahamam, Hasandede, Büyükağaç "Ankara"; Afyon; Eskişehir*) - 3. Uzunluğu altmış, eni on adım olan bağ bölümleri (Benim onbeş imbal bağım var: (*Sungurlu "Çorum"; Babayağmur "Boğazlıyan - Yozgat"*) (Bak: *Ombul, anda!*).

İMBİK, Rakı çıkarmaya mahsus aygıt (*Niğde, Alacahöyük*) (L. 28).

İNBAL, Nodul (*Çerkeş "Çankırı"; Niğde ve çevresi*) (Bak: *imbal*).

İNBİZ, Nodul (*Konya'*) (Bak: *imbiz*).

İREZ, Hububatın içindeki çör çöp (*Tarsus "i çel"*).

İRİLEMEK, 1. Hayvanlar saman yerken irisini ayırıp bırakmak (*Kastamonu*) - 2. Kavun, karpuz alırken veya tarladan toplarken irisini seçmek (*Uşak, Kütahya*).

İRİN, Köşebaşı (*Trabzon; Aydın; Çarşamba "Samsun"*) (Bak: *irim, 4*).

İRİMİK, İri olan şey, iri savrulan saman (*Bakırdağ "Kayseri"*).

İSİK, Sıcağın tesiriyle sararmış buğday (*Ayastar "İlgün - Konya"*).

İSKEL, Balta, çift demiri gibi şeyleri çelikleme (*Elazığ; Urla*).

İŞKİL VE İŞGİL, Boyunduruğun demir kısmını bağlayan kayış (*Erzurum*).

İTEK, Tarla tarığı, tırmık (*Maraş*).

İYEF, Saban okuna geçirilen ağaç halka (*Edirne*) (Bak: *Eye{}*).

İYENK, Saban tutağı (*Küçükçaylı "Dörtöyl - Hatay"*) (Bak: *Eğek*).

İYLEME, Buğdayı harmanda kalburdan geçirme (*Boyalıca "Çankırı"*).

İYLEZ, İyi dolmamış hububat taneleri (*Viranköy "Kütahya"*).

İZA, Kaplıca (bir çeşit buğday) (*Gölpazarı "Bilecik"*).

KABA, r. Mağara (*Hemşin "Pazar - Rize"*) - 2. Döğülmek üzere harman yerinde koni şeklinde yığılan mahsul (*iznik "Bursa"; Elmalı "Antalya"*).

KABAK, Sebze çeşidi (*Helvacı kabağı, bal kabağı, asma kabağı, sakız kabağı*) (*izmir*).

KABAK, 1. Mısır ve benzeri hububatı tartmağa mahsus 24 okkalık bir ölçek (*Balcalı "Çarşamba - Samsun"*) - 2. Ön, ileri, cephe (*Merzifon, Amasya; Bornova "izmir"; Sultaniye "Aydın"; Kars; Erzurum*).

KABAL, 1. Toptan, götürü (*Ezine, Amasya, Genezin "Avanos - Kırşehir"; Elazığ; Şebinkarahisar "Giresun"; Konya; Ahlat "Bitlis"; Nizip, Gaziantep; Sivas; Malatya; Ilıscarık "Kayseri"; Bayburt "Gümüşane"; Maraş*) - 2. Sopa (*Trabzon*) - 3. Çamaşır tokmağı (*Sinop*) - 4. Sebzelerden alınan güveri vergisi (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*).

KABALCI, Götürü usulü ile ekin biçen irgat: Kaç kabalcı tuttunuz? (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

KABAL ALMAK, Toptan, götürü almak (*Erzincan; Ankara "bir Lefkoşalidan"*).

KABALA, r. Toptan, götürü, tartısız (*Sinop; Samsun; Ezine, Amasya; Kayseri; Pasinler "Erzurum"; Kilis "Gaziantep"; Maraş; Köşker "Kırşehir"; Silifke "Antalya"; Konya*) - 2. Küçük çömlek (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) - 3. İçinde hububat saklanan kap (*Merzifon "Amasya"*).

KABALAMAK, r. Saman veya pamuk gibi şeyleri kaba bırakmak, sıkıştırmamak (*ıf onaz "Denizli"*) (Bak: *Kabatlama*) - 2. Tarlayı ikinci defa sürmek (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*).

KABAŞUK, Birer tek öküzü olan iki kişi, i:iküzlerini birleştirerek nöbetle koşmak (*Şebeli "Piraziz - Giresun"*).

KABATLAMA, Ot ve saman gibi şeyleri çuvala gevşek doldurma (*Avanos "Kırşehir"*) (Bak: *Kabalamak*).

KABRAN, Hububat ölçeği, şinik (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"; Kocayayla "Çan - Elazığ; Kuruoba "??"; Kavaklı "??"*).

KACAR, 1. Kaynatılmadan pirinç gibi pilavı yapılan bir çeşit buğday (*Zincidere "Kayseri"*).

KAÇAL, Buğday, nohut, mısır, mercimek, ceviz i:ü ve benzerleri karıştırılarak ve içine kırmızı biber de katılarak yapılan bir çeşit çorba (*BağJ, aka "Finike - Antalya"*) (Bak: *Kölle*).

KAÇINA, Üvendire, sopa, büyük değnek (*Bakırköy "Celibolu - Çanakkale (Muh.)"*).

KADI, 1. Harmanda buğday elerken kalbur altına konulan destek (*Berk köyü "Bolu"*) - 2. Büyük fıçı (*Veliköy "Çoruh"; Hemşin köyleri "Rize"*).

KADIRGA, Harmanın rüzgar gelen tarafına ekin demetlerinden yapılan mania (*Geyikli "Kastamonu"*).

KAF, Tar la kenarındaki yüksekçe toprak setler (*Karadere "Görece - Giresun"*).

KAĞAN, r. Boyunduruğu arabaya bağlayan kayış (*Mengeres "Doğubeyazıt"*) - 2. Bağ ve bostanlardaki zararlı otları çapalama (*Bayburt "Erzincan"; Iğdır "Doğubeyazıt"*).

KAĞNI, Dingili ile dönen iki tekerli araba. Parçaları: *Üstlük, göp, buylu, mazi, teker, diş, gergicek, ok, çağ, çağ kazığı, yastık, yan ı; ereği, çatal, ön tapan, çavga, arka kazık, ar- k<1 tapan, göt ceriği, köplengi, azı = el, fak, çatal, dayak, küp basan, doğuca, doraba, ok başı, dayak zinciri, döşek, makas, boy yuğruk, ok tutan, şına...* gibi adlar alır. (L. 18, 19).

KAĞNIK, Tarla, çay veya arkin yüksek

olması dolayısıyla suyun arkaya yığılması (*Sertaç "Burdur"*).

KAĞNI EVİ, Kağni teferruatından arık (*Sandıklı (A. D.)*).

KALADAK, Döğülmemiş ekin sapı (*Köse "Kelkit- Gümüştane"*).

KALDAVAR, Saman ve ot koyulan yer, sa_manhk (*Erzurum*).

KALDİ, Düveni boyunduruğa bağhyan ağaç, düvensilik (*Bahadırılı "Bayramiç - Çanakkale"*).

KALEF, Tarlalardaki bekçi kulübesi (*Rize*).

KALEM, r. Buğdayın boy atma zamanında uzama<;1, başak (*Erzincan*) - 2. Sepet *Turhan "Boyabat - Sinop"*; - 3. Bağ kütü-ğünden kesilen kısa çubuk (*Köşker "Kırşe- hir"*) - 4. Üzerine iplik sarılmak için ağaç- dan yapılmış bir aygıt, masura (çulhacılıkta) (*Manisa; Bursa*).

KALKITMAK, Buğday veya bulguru samandan ve kepeğinden ayırmak için savurmak (*Gaziantep; Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir"*).

KALMAST, Harman kaldırılırken fakirlere, çocuklara dağıtılan buğday (*Ahlat "Bitlis"*).

KALLELİ, Karışık buğday: Sattığım buğday kelleli idi (*Yenikişla "Boğazlıyan - Yozgat"*).

KALOÇ, Küçük orak: Ekinleri kaloçla biçtim (*Amasya*).

KALSIRA, Sepet, çiten (*Edirne*).

KAMALI TOPRAK, Taş haline gelmiş toprak (*Emet "Kütahya"*) (*Bak: köyke*).

KAMANA, Dışarda yapılan saman yığınları (*Necatiye "Havas - Edirne (Muh.)"*).

KAMANTI, Tarlayı sularken çıkmıyan yerlere su çıkarmak için açılan ark (*Çarık-saray "Şarkikaraağaç - Isparta"*).

KAMİLDER, Düğenle boyunduruğu birbirine bağhyan kalın ağaç, ok (*Ağın "Arapkir - Malatya"*).

KANDAL, r. Sırtlara yapılan setler, seki (*Ferhenk "Anamur-içel"*; *Ural "Izır"*; *Narlıdere "Boldan - Denizli"*; *Zencidere "Kayseri"*) (*Bak: Anda!*) - 2. Ağaç diplerine gübre dökülmek için açılan çukur (*Bayat "Aziziye_ Afyon"*) - 3. Tarlalardaki çalılık-lar (*Dindebul "Ermenak - Konya"*) - 4. Ev- lek (*Gündüzbey "Sandıklı - Afyon"*; *Çapak "Torbalı - İzmir"*; *Karamanlı "Burdur"*; *Yamanlı "Saimbeyli - Seyhan"*; *Atabey, B. Fidos "Isparta"*) (*Bak: Anda, maşala*) - 5. Orman veya kayalıklar arasında bulunan küçük tarlalar (*Tarsus köyleri "içe!"*)

KANDİRİF, Sığırları boyunduruğa bağ-lamak için kullanılan "U" harfi şeklinde bükülmüş ağaç (*Kuzkişla "Kuruçay", Erzincan, Horzağ "Şiran - Gümüştane"*) (*Bak: Mankur, dedegülüç*).

KANDİRİF, Okla boyunduruğu birbirine bağlayan ve kayış gibi bükülmüş ağaç (*Aleş- kirt "A ifrı"*).

KANGIC, Ciğdem veya kar ciceği çıkar-mak i in kulfanılan ucu sivri değnek (*Pınar-başı "Kavspri"*).

KANGIN, 1. Suya doymuş toprak (*Gere-de "Nallıhan - Ankara"*) (*Bak: Gönen*) - 2. İtikcıtılı, inanan, mümin (*Çetmigüvem "Bal-kesir"*).

KAPU, Harman aletlerinden sıyrığı (*Ge-libolu "Canakkale"*).

KAPRAN, Zahire ökü>ünde kullanılan şinik (*Siikriive aşireti köyü "Ceyhan - Seyhan (JYT uh.)"*). Ekinlere arız oluo tane yaptırımıyanbir hastalık (*Taş pınar "Ankara"*).

KARACA, r. Gizli rastık denilen bir çeşit bui>;-day hastalığı (*Yusufeli "Amasya (Muh.)"; Van*) - 2. Soğanın çiçekten sonraki tohumu (*Sungurlu "Çorum"*; *Çırpılar "Bavramiç - Çanakkale"*; *Pulluca "Demirci - Manisa"*; *Sandıklı "Afyon": Kecibo;:lu "Isparta"*; *Kon-yr; Osmaneli "Bilecik"*; *Akçaalan "Eskişe- hir"*; *İli pınar "Eskiloça - İzmir"*; *Kayseri; Yakaköy "Isparta"*; *Gaziantep*) (*Bak: Galik, 2*) - 3. Çöret otu (*Akdoğan "Kızılcahamam - Ankara"*) - "· Susam tanesi büyüklüğünde, hububata musallat olan bir böcek (*Sarıcalı "Çanakkale"*) - 5. Siyah ve yuvarlak taneli ekşi bir üzüm (*Isparta*).

KARAÇAV Ekin taşımak için genişletil-miş kağni. Karaçav ile okun arası urgan ile şeritlenir. Karaçav, ekin harmana geldikten sonra çövdürülür (*L. z6*).

KARAÇAV, 1. Sicim (*Büğdüz "Çorum"*) - 2. Urgan (*Büğdüz "Çorum"*).

KARAÇAV ÇAT ALI, Kağnıda hayvanın üstüne yük basması için kullanılan aygıt (*L. 19*).

KARAÇOBAN, Siyahça renkte bir cins buğday (*Harıtlap "Maraş"*).

KARADA VA, Ekin çiçekte iken yağmur yağdığı zaman meydana gelen ve başakları karartan hastalık (*Zemma "Kütahya"*).

KARADOĞ U, 1. Buğday başaklarının kararmasıyla meydana gelen hastalık (*Şebinkarahisar "Giresun"*; *Ovasaray "Çorum"*; *Bayat "Aziziye - Afyon"*; *Önür, Çerkeş "Cankırı"*) - 2. Her tarafı siyah, kulakları doğuştan kü, ök, kürük keçi (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*).

KARA HARMAN, Ekin başaklarını yakararak yaılan kavurga (*Tokat*) (*Bak: Çatır-gaç*).

KARAKILÇIK, Siyah renkte ve kılçıklı bir cins buğday (*Harıtlap "Maraş"*).

KARAYAPILDAK, Kelleyi çıkartmadan önceki ekin (*Boğazkale "Çorum"*).

KARAYAPILDAK, İçinde bir tavuk sak

!anacak kadar büyüyen ekin (*Sarılar "Ava-nos - Kırşehir"; Yalak "Pınarbaşı - Kayseri"*).

. **KARAYEL**, Kuzeleden esen ve harmanda samanı uzağa götürmeyen en iyi rüzgar (*Kurşuqlu "Çankırı"*).

KARDAŞLANMA, Ekinin kökünden çatlaması (*Adana*).

KARDEŞLENME, Ekin bir kökten birkaç sap birden verme (*Adana; Konya*) (*Bak: Göceklemek*).

KAREVLEK, Yağmurun toprağa 25 santimetre geçerek nemlendirmesi; toprağın 11 emlilik tavı (*Süller "Çal - Denizli"*) (*Bak: Telhis*).

KARIKLI, 1. Arpa, buğday, çavdar gibi hububat tanelerinin karışmasıyla meydana gelen halita (*Gürcü, Bükeler (Kızılcahamam, Güdül "Ayaş"; Ankara; Hacıkadın "Devrek", Yakademirciler "Zonguldak"; ÇuJpara; Amasya; Veliköy "?"; Boyabat "Sinop"; Kortal "Şiran - Gümüşane"; Kargı "Tosya - Kastamonu"; Göynük "Bolu" Osmaniye "Çorum"; Karakuş "Ünye - Ordu"; Samsun*) (*Bak: Göremez, 1*) - 2. Arpa ve buğday karıştırılarak yapılan un (*Çankırı*) (*Bak: Göremez, 1*).

KARIKLI, Arpa ve buğday karışığı (*Merzifon ve köyleri "Amasya"*).

KARIM, Harmanda tınazdan savrulmak üzere ayrılan parça (*Kurşunlu "İlgaz - Çankırı"*).

KARGAN, Ekilmiş ve yorulmuş toprak (*Andırın "Maraş"*).

KARGI, Kamış (*Umurlu "Aydın"; Karaoğlanlı "Manisa"; Beyköyü "Adana - Seyhan"; Antalya; Üçem "Bala - Ankara"; Milas, Marmuis, Daday "Muğla"; Denizli; Balıkesir; Balçova "izmir"*).

KARGI DALI, Mısır (*Yoncalı "Doğubeyazıt - Ağrı"*).

KARGILIK, 1. Kamışlık (*Gavurdağı "Seyhan"*) - 2. Barut ve saçma saklanan yer (*Antalya*).

KAROT, Dinlenmiye bırakılmış tarla (*Sinop*).

KARGIN, 1. Bentte birikip taşan su (*Temürlü "Kırşehir"; Develi "Kayseri"; Satmazlı "Şile"; "ist. (Muh.)"; Gaziantep ve çevresi; Kolukısa "Konya"; Samrı "Söğüt-Bilecik"; Niğde B. Findos "Antalya"*) - 2. İlkbaharda karların arimesi ve buzların çözülmesiyle akan şiddetli su (*Kelkit, Bayburt, Mavrangel "Gümüşane"; Kars; Apsarı "Çankırı"; Genezin "Avanos - Kırşehir"; • Hamitli "Uzunköprü - Edirne"; Karakulluk "Tercan - Erzurum"*) - 3. Suların yükselip taşması, met (*Edremit "Balıkesir"; Hayrabolu "Tekirdağ"*) - 4. Karla karışık yağın yağmur (*Ela-zığ; Gözene "Malatya"*) - 5. Sulu kar (*Kars*) 1) 6. Tarlanın sudan çamur haline gelmesi

(*Küre "Kastamonu"*) - 7. Suların etrafa taştıktan sonra donması (*Erzincan*) - 8. Taş-ın su (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*) - 9. Üstü kuru gibi görünüp, altı bataklık olan yer (*Görece "İzmir"; Ahi köy "Söğüt - Bilecik"*)

2) 10. Dereler çekildikten sonra kalan toprak (*Kocaeli "Muh."*) - 11. Nemli toprak (*Ar- mutlu "Burdur"*) - 12. Meyli az, sakin ve şarlıtısz akan su (*Toprakkale "Osmaniye -*

*Seyhan"; (O. A.) - 13. Bent (Cebelibereket "Seyhan") - 14. Bol, çok: (Bugün mal pa- zarda kargındır: (Apturrahmanlar "Serik - Antalya"; Çardak "Göksun - Maraş"; Gelibo- lu "Çanakkale") - 15. Malın çokluğundan fiatın düşmesi: Pazar çok kargın (*Küre "Kastamonu"*) - 16. Doymuş, tok (*Çavdarhisar "Emet - Kütahya"; Balıkesir*) - 17. Değirmenin alt taşının konulmasına yarıyan çatal bir ağaç (*Kaçavera "Maçka - Trabzon"*)*

18. Çağlayan (*Çandır "Perşembe - Ordu"*) -

• Sık, pek sıkışık: Arpa bitti de tane tut- madı (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) - 20. Tarlada mahsulün fazla büyüyerek yere yat-ması (*Yenişehir "Fethiye - Muğla (Muh.)"*)

• 21. Çok alevli ateş (*Til "Elbistan - Maraş"*) - 22. Hesabını bilmeyecek derecede çok zengin (adam) (*Çimi "Akseki - Antalya"*)

• 23. Su çevrintisi, girdap (*Bursa; Kütahya; inhisar "Söğüt - Bilecik"*) (*Bak: Dönek, 3*).

KASAN, 1. Sellerin getirdiği teressübat (Kasanlı toprak; kasanlı yer: (*Orhaneli "Bursa"; Emet "Kütahya"*) - 2. Cılız buğday sapı (*Geyve köyü "Söğüt - Bilecik"*).

KASAR, 1. Harman savrulduktan sonra kalan ve tekrar süren samanlı taneler (*Tar- sus; Büyükkaylı, Misis "Seyhan"*) - 2. Ma- nevi kuvvet: Çocuğun kasan kırıldı (*Sarıka- vak "Eskişehir"*) - 3. Hatır, gönül: Refika- kamm kasarını kıracak laflarda bulundum (*Sivrihisar "Eskişehir"*).

KASIN, Sellerin getirdiği kum ve mil (*Kütahya; Anafarta, Sarıcalı "Çanakkale"; Müstecep "Samsun"; Eskişehir; Naılı- han - Ankara*).

KASTEL, 1. Çeşme (*Kilis "Muh.", Gazi- antep; Urfa; Ankara*) (*Bak: Kastar*) - 2. Mısır koparıldıktan sonra t'Oprakta kalan kısmı (*Trabzon*).

KATKI, Düğün günü davetlilerin öğleye kadar gönderdikleri hediyeler (*ibradı "An- talya"*).

KAVLAN, Çınar ağacı (*inebolu "Kasta- monu"; Yakademirciler "Zonguldak"; Ele- men, Düzce "Bolu"; Ahmetçe "Ayvacic - Çan- nakkale"*) (*Eak: Kavlağan*).

KAVŞAYIK, Yaban yulafı (*Söğüt "Köyceğiz - Muğla"*).

KAVŞIK, İki yolun birleştiği yer (*Atlas "Sivrihisar - Eskişehir"*).

KAVŞIT, 1. İki yolun, iki suyun, iki dağın birleştiği yer (*Köşker, Kaşektaş "Avanos-Kırşehir"; Kadirli "Seyhan"; Gaziantep*) - 2. Ek, bitişik yer (*Alembeyli "Sungurlu - Çorum"*) - 3. Yerle gökün birleştiği yer, ufuk (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*).

KAVUK, 1. Hayvanların sidik torbası (*Tel "Elbistan - Maraş"*) - 2. Kuka, yumak, makara (*Isparta*).

KAVULCA, Tek dişli ve kabuklu buğday (*Safranbolu "Zonguldak"*).

KAVURGALIK, Kavrulacak buğday (*G. A.*).

KAVUZ, 1. Hastalık veya pek sıcak rüzgarlar dolayısıyla içi boşalmış, foslaşmış buğday, arpa (*Sinop; Samsun*) (*Bak: Ağbaş*) - 2. Zahire yıkarken veya çeç elerken kalburda kalan kapçıklı taneler (*Adana; Genezin "Avanos-Kırşehir"; Erzincan; Sungurlu "Çorum"*) (*Bak: Hızmik, 2.*).

KAVZALAMAK, Muhafaza etmek (*Bodrum "Muğla"*).

KALKITMAK, Buğday veya bulguru samandan ve kepeğinden ayırmak için savurmak (*Gaziantep; Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir"*).

KAYIŞ, Çift koşumu parçası. Bu, öküz veya manda sırt derisinden yapılır. Deriyi yüzer, tuzlar, diler sonra süte yatırılır. Bir hafta süt içinde kaldıktan sonra üstüne şap= siy (*Kurşunlu*), sey (*Niğde*) ekerler. Koyun kuyruğunu parçalıyarak katlanmış kayış içine koyarlar. Yağ, gönü öldürür. (*Alacahöyük*).

KAYLAN, 1. Küçük taşlarla dolu tarla (*Çepni "Mudurnu - Bolu"*) - 2. **Killi**, kayraklı toprak (*Kızılcaören "Kütahya"*) - 3. Sarı ve gevşek siva toprağı (*Yörükhacısungur "Malkara - Tekirdağ"*).

KAYLANMAK, Ekilmiş tarlanın yüzü yağmur tesiriyle sert bir kabuk bağlamak: Tarla kaylandı, ekin çıkmadı (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta"*).

KAYLIM, Çift sürerken bir noktadan diğer noktaya yapılan devir (*Kurugö/ "Nevşehir - Niğde"*).

KAYLIMBAŞI, Çift sürerken öküzlerin varıp da döndüğü yer (*Niğde*).

KAYRANMAK, Kış hazırlığı yapmak (*Mut - İçel*).

KAYRANSI, Toprağın oynak hali (*Ordu "Sinop"*).

KAZAĞAÇ, Övendirenin ucuna takılan demir, cemek (*Kozluca "Burdur"*) (*Bak: Mizmi/e*).

KAZAĞU, Harmanda toplanan mahsulü bir yere yığmakta kullanılan saplı bir alet, sıyrığı (*Sinop; Samsun*).

KAZAVU, 1. Harman sıyrığı (*Havza "Samsun"; Berk köyü "Bolu"*) (*Bak:*

Aya/ama r, hebük) - 2. (*Çaycuma "Devrek-Zonguldak"*) (*Bak: Cemek, r.*).

KAZAVU, KAZAĞI, Düğen bittikten sonra sürülen sapı toplamak için tahtadan aygıt (*Bolu*) (*A. D.*).

KAZMIK, Harmandan artan cılız daneli saman ve çepe. Kesmik. (*Güney Anadolu*) (*A. D.*).

KEBİK, Sert, donmuş toprak (*Mut - Arapkir - Malatya*) (*Bak: Gebik*).

KEÇ, 1. Nemli yer (*Ahlat "Bitlis"*) - 2. Samanı ayrılmış buğday (*Bargızı "İsmetpaşa - Malatya"*) (*Bak: Seç, çeç*) - 3. Bal pe-teği (*Mapavri "Rize"*) - 4. Destek: Keç ol-mazsa direk tutmaz (*Vezirköprü "Samsun"*).

KEF, 1. Orakçıların bir kısmının ellerine taktıkları uçlarında parmak şeklinde tahtalar bulunan meşin eldiven (*Gaziantep*); - 2. Su ile kaynatılan şeylerin su yüzüne çıkan kirli köpüğü (*Gaziantep ve köyleri*).

KEH, Sınır (*O. A.*).

KEHAN YAPMAK, Tarla içerisinde bulunan yabancı otları temizlemek (*Erzincan; Kars*).

KEKİLLİ NADAS, Hazıranda yapılan nadas, (*Emirdağ "Afyon"*).

KELBUĞDAY, Bir buğday cinsi (*Sivas*).

KELEMİY, Yeni sürülen toprak (*Konya*).

KELEMNE, 1. Evvelce ekilip sonra birkaç sene boş bırakılan tarla (*Osmaniye "Ilgın-Konya (Muh.)"*) - 2. Yıllarca sürülmi-yen tarla (*Pazarcık "Bozöyük - Bilecik (Muh.)"*) - 3. Ot bürümüş boş arazi (*Göl-cük "İzmit (Muh.)"*) - 4. Papatya (*Emet "Kütahya"*).

KELEN, Mahsul yapmayan toprak, verimsiz toprak (*Bevar "Merzifon - Amasya"*).

KELE, Sürülmemiş tarla (*Turgutlu "Manisa"; Nevşehir "Niğde"; Konya*).

KELEP KESMEK, Tarlayı tekrar sürmek (*Güney Anadolu*) (*A. D.*).

KELEŞİRMEK, Güzelleşerek büyümek: Diktiğin fidan budanınca keleşiriverdi (*Denizli*).

KELEZ, 1. Hasta, cılız, zayıf (*Salı, Çitakköyü "Aynncık - Sinop"; Kastamonu; Çerkeş "Çankırı"; Karaköy "Nallıhan - Ankara"; Satılmış "Eskişehir"*) - 2. Gübresiz yavan toprak (*Göl "Kastamonu"*) - 3. Kertenkele (*Ankara*) - 4. Büyüyememiş, tekemmül etmemiş (inek, öküz hakkında) (*Kütahya "Yü-rükler"*) - 5. Fındık (*Abalar "Havsa - Edirne (Muh.)"*).

KELEZ YER, Ekin ekilmeyen verimsiz toprak (*Kastamonu*).

KELİMİYE, Nadas edilmeden tohum ekilen tada (*Kayı köyü "?"*).

KELLELEMEK, Aşı yapmak için ağacı kesmek (*Budak "Mucur - Kırşehir"*).

KELLELENME, Ekinin baş bağlaması. Daha önce *gebelenme* devresini geçirir (A. D.).

KELPEL: <E, Yüzü az topraklı, altı taşlı olan verimsiz yerler (*Tepelice "Bozkır-Konya"; Silifke "I çel"; Çaka/kuyusu "Adana - Seyhan"*) (Bak: *Ge/teme*, 3).

KELTE, Ot bitirmiyen, mahsul vermeyen yerler (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*) (Bak: *Toyla, hozan*).

KELTEME, 1. Az mahsul veren toprak, çorak yer (*Taşkacalar "Çankırı"*) - 2. Düzluklerdeki toprak tümsekleri (*Karahoca "Haymana - Ankara"*) - 3. Altı taşlı, üstü hafif toprak olan yerler (*Dikenli "Çankırı"*) (Bak: *Gelpere*).

KEMRE, 1. Gübre (*Şahmelik "Vakfike - bir - Trabzon"; Sivas; Sinop; Balıkesir ve çevresi; Berges "Ezine - Çanakkale"; Çoruh;*

Bolu; Adatçpe, Safranbolu, Yakademirciler, Kilimli "Zonguldak"; Tirebolu, Piraziz "Giresun"; Gürcü "Kızılcahamam - Ankara"; Kelkit "Gümüştane"; Büğdüz "Çorum"; Balıkesir; İnebolu, Kastamonu; Dereköy "Havza-Samsun"; Alaybey "Malkara - Tekirdağ"; Girap "Amasya"; Maraş; Alibeyli "İzmir") (Bak: *Gemre 1, ahbun, ahbın*) - 2. Ahırlarda hayvanların çiğniyerek sertleştirdikleri gübre, tezek (*Mut "içel"; Yukarısöğüt "Seyitgazi - Eskişehir"; Alayunt "Kütahya"; Çankırı; Gelibolu "Çanakkale"; Kızı/casöğüt "Çivril", Çal "Denizli"*) - 3. Gübreli toprak (*Kastamonu*) - 4. Tezek (*Konya; Afyon*) - 5. Kuru koyun gübresi (*Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Edirne; Çankırı; Konya*).

KEMSÜK, 1. Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar (*Çarşamba "Samsun"*) - 2. Mımr koçanı (*Çarşamba, Havza "Samsun"*) (Bak: *Kemsik*, 2).

KEN, GEN, Birkaç sene ekilmemiş tarla (*Malatya, Ankara*) (A. D.).

KEN, Yeni açılmış, bitme kuvveti fazla olan tarla (*Araplı "Sorgun - Yozgat"; Soruncak "Eğirdir - Isparta"*).

KEFİLLİK, Killi arazi (*Edirne* (Bak: *Kepirlik*).

KEPİR, 1. Yapışkan, çamurlu, çorak toprak (*Şereflikoçhisar, Üçem "Bala", Ahırlı "Haymana - Ankara"; inebeyli "Gebze"; Gaipler "Kandıra", Yuvacık "izmit - Kocaeli (Muh.)"; Çal "Kütahya"; Bu tarlanın toprağı kepidir: Sungurpaşa "Yenişehir - Bursa"; Büyükteflele, Kepir tarlada bir şey bitmez: Çıplak, Avanos, Kırşehir; Bahşılal "Havsa - Edirne (Muh.)"; Borcak "Söğüt - Bilecik"; Vize "Kırklareli"; Körküler "Yalcaç - Isparta"; Kastamonu; Bornova "izmir"*) - 2. İş-

lenmemişyerler, boz arazi (*Köprüküyü "Keskin"; Karaköy "Nal/ıhan - Ankara"; Toprakale "Seyhan"; Hamitli "Uzunköprü - Edirne"; Bayağşar "Konya"; Urfa; Uşak "Kütahya"*) - 3. Mahsul vermeyen killi arazi (*Görece "izmir"; Ulukışla "Niğde"; Malkara "Tekirdağ"; Temürlü, Kırşehir; Kadırlı, Gavurdağ "Cebelibereket", Çakaldere "Ceyhan", incirli "Seyhan"; Şebinkarahisar "Giresun"; Kocaeli (Muh.); Akseki "Antalya"; Denizli; Birecik "Urfa"; Urla "izmir"; Göles, Dereküla.t "Çankırı"*).

KER, 1. Kızılıcak ağacından yapılan bir çeşit rastık (*Maraş; O/us "Amasya"; Sırçalı "Safranbolu"; Zonguldak*) - 2. Arpa ve buğday hastalığı (*Reşadiye "Tokat"; Ovasaray "Çorum"*) - 3. Kalem aşısı (*İnebolu, Miye "Taşköprü - Kastamonu"*).

KER, Fazla yağmur yağmasından ileri gelen bir ekin hastalığı (*Sinop; Samsun illeri*).

KERİMTİ, Bir çeşit orak (*Görel "Giresun"*).

KERİN, Hiçbir mahsul vermeyen toprak (*Gökeyüp "Salihli - Manisa"*).

KERİNDİ, Sapı kısa ve elceği bulunmayan tırpan (*Erzurum*).

KERİNDİ, Tırpan (*Erzincan; Çoğander "Ovacık", Erzurum; Kars*).

KERİNTİ, 1. Tırpan (*Sürmene "Trabzon"; Parak; Başağrı "Mesudiye - Giresun"*) - 2. Fındık bahçelerini temizlemeye yarıyan aygıt (*Akpınar "Ordu"*).

KERİT, r. Tavlı toprak: Kerit toprak iyi mahsul verir (*Güneybodaklar "Bursa"*) - 2. Taşlı, sert ve sıkı toprak (*ilyas köyü "?"*) - (12) Yumuşak taş (*incesu "Dinar - Afyon"*) - (13) Taşlaşmış killi toprak: Tarlanın altı kerit çıktı (*Böbekler "Sertaç - Burdur"*).

KERK, Tarlanın sürülüp aktarılması (*isgöbü "Kayseri"*).

KERME, Tezek; kerpiç (*Erki/et "Kayseri"*).

KERNİK, Kökünden birçok çatallar, kollar çıkmış olan buğday veya arpa sapı (*La.dik "Samsun"*).

KERPİÇ, Sığır tezeğine iri saman karıştırılıp güneşte kurutulmak suretiyle yapılan yakacak (*Tavlısın, Süksün "incesu", Gesi, Kayseri, Sarılar "Avanos - Kırşehir"; Gülabi "Yozgat"*).

KERZEVİL, Sabanın okunu sabana bağlayan yirmi, yirmi beş santimetre uzunluğunda çivi (*Aleşkirt "Ağrı"*).

KES, 1. Düven altında ezilmiyerek diri kalan buğday kellesi (*Balıkesir*); - 2. Harman sonu (*Kastamonu*).

KES, Hayvanların yemedikleri samanın iri kısmı (*Kemer "Sertaç - Burdur"; On çeten*

kes aldım: (Çorum); Bir torba kes getir de 1 yakalım: (Çivril "Denizli"; Balçıkhisar "Afyon"; Amasya; Antalya; Elazığ; Gebeciler "Simav - Kütahya"; Bornova "İzmir"; Sücüllü "Yalvaç - Isparta"; Kazmasökü "Sinop") - 2. Hububat kalburdan geçtikten sonra kalburun üstünde kalan kısım (Antalya; Eskişehir; Malatya; Aslıhantepeciği "Çaltış - Balıkesir"; Niğde) (Bak: Kavuz) - 3. Harmanda kalan başaklar (Kocabergos "Erdek - Balıkesir (Muh.)") - 4. Yaprakları soyulmuş küçük mısır koçanı (İnebolu "Kastamonu") - 5. Fiy veya kuru ot samanı (Çankırı) - 6. Koza çöpü (Karalarbucağı "Seyhan").

KESEK, 1. Sabanın, belin veya çapanın çıkardığı iri toprak. parçası, tezek (Manisa; İshaklı "Bolvadin - Afyon"; Çiftlik "Çeşme - İzmir"; Honaz, Denizli; Körkükler "Yalvaç"; Isparta; Burdur; Beşkarış, Kurt "Altıntaş - Kütahya"; Konya; Adana "Seyhan"; Lapseki "Çanakkale"; Ağaeli "Kalecik", Pazarcık "Kızılcahamam - Ankara"; Salmanlı "Yozgat"; Sinop ili; Gaziantep; Harput, Elazığ; Kemalîye "Erzincan"; Kars; Erzincan; Ahlat "Van" Erzurum; Birecik "Urfa") - 2. Funda; çalı (Turanlı "Bergama - İzmir").

KESİK, 1. Köye yakın ve yol kenarında bulunan tarlaların etrafına çekilen mania (Çivril "Denizli"); - 2. Ayakkabı (Ankara); - 3. Tahammülü ve sebatı olmayan (Kastamonu); - 4. Çok arızalı arazi (Maraş).

KESİK, 1. Sudan, dondan, çoraktan sararmış ve çürümüş ekin (Zincidere "Kayseri") - 2. Başaklı kaba saman, kesmük (Balıkesir ve çevresi) - 3. Hendek (Ula "Muğla"; Finike; Elmalı ve çevresi, Kaş, "Antalya"; Germencik "Aydın"; Denizli; Kuşadası, Me-nemen, Urla, Karaburun, Ödemiş, Seferihisar, Tire, Bergama "İzmir") - 4. Köye yakın tarla (Bakacak "Balıkesir") - 5. Yağı alınmış süttan yapılan yoğurt kurusu (Lapseki "Çanakkale") (Bak: Keş) - 6. Yağı alınmış kötü peynir (Germencik "Aydın"; Edirne) (Bak: Ekşimik) - 7. Tepe üzerindeki az düzlük (Lağus "Isparta"; Hisarlıkaya "Potl-ı Ankara") - 8. İki bağ arasındaki çalılık, hattıfasil (Muğla "Muh.") - 9. Topraktan örme bağ duvarı: Tavşanlı bağın kesiminde vurdum (Bahşılı "Ankara") (Bak: Harım) - 10. Köy evlerinde anbar işini gören kerpiçle ayrılmış bölme (Çoğu "Bolvadin-Afyon").

KESİM, r. Dört dönümlük arazi (Sinop; Samsun illeri) - 2. Güzel, biçimli (Ünye "Ordu").

KESİME VERMEK, Bir tarlayı belli bir para veya kararlaştırılan mahsul karşılığı olarak bir kimsenin işlemesine bırakmak (Trabzon).

KESLEMEK, Hayvanlar saman yerken irilerini ayırma (Alayunt "Kütahya").

KESLİK, Harmanda ezilmeyen sıklar (Beyköy "Kavak - Samsun").

KESMİK, Harmanda dövülen buğdayın boğumlu ve iri parçacıkları (Kayseri, Gaziantep).

KESMİK, 1. Başakla karışık iri saman (Kırşehir; Kayseri; Urfa; Çorum; Konya; Antalya; Gaziantep; Eskişehir; Çankırı; Ankara; Niğde; Denizli; Isparta; Bursa; Sinop; Burdur; Kırklareli illeri) - 2. Kesilmiş süt (Balıkesir ve çevresi; İst. "Muh."; Alaça "Çorum").

KEŞEN, 1. Tırmık (Edirne; Gerze, Ayancık, Sinop) - 2. Boz renkli toprak (Çumra, Taşagül, Ereğli, "Konya") - 3. Su kovası (Gaziantep) - 4. Azmış ve yayılmış yara (Kastamonu).

KEŞGERE, Üzerinde taş ve toprak taşınan tezkere (Çukurbağ "Mut-İçel") (Bak: Dezgenç).

KEŞKARIĞI, Harmanda kullanılan tahatta kürek: Keşkariği ile buğdayı kileye doldur (Kurt köyü "Kartal - İst.").

KEŞKEK, Döğülmüş buğdayla etten yapılan yemek (S. D. 890).

KEVİK, 1. Tütün hevenlerini ve buna benzer şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış çengel (Bafra "Samsun"; Çorum) - 2. İncir toplamak için uzun ve ucu bükülmüş değnek (Marınca "Merzifon - Amasya"; Niksar "Tokat"; Sinop (Bak: Eymeç) - 3. Boynuzlu koyun (Erzurum) - 4. Yere düşmüş fakat içindeki taneleri çıkmamış başak (Tarsus "İçel") - 5. Buğday kavuzu (Bala "Ankara"; Karaman "Konya") (Bak: Kesmik, gevik 9) - 6. İri saman (Akdağmadeni "Yozgat"; Civanaylağı "Mersin", Mut "İçel") - 7. Bir şeyi aşırma, çalma (Yampar "İncesu Kayseri").

KEVİKLENMEK, Yardakçılık etmek (Sarıoğlan "Kayseri").

KEVİKLİK, Samanlık (Adana; Elbistan "Maraş").

KEVLEK, Kuru mısır sapı: Zayıflıktan kevlek gibi olmuş (Ortaköy "Çorum").

KEVS, Hayvan artığı saman (İğdecik, Sancaklıboz "Manisa (Aşiret)").

KEVSEK, 1. Bir çeşit kaba, yumuşak beyaz taş (Emirler "Bala - Ankara") (Bak: Kesmük, kevsenk) - 2. Harmanda mahsulat kalburdan geçirildikten sonra tekrar sürülme ve savrulmak için ayrılan kalın saman ve başaklar (Yusuflu "Bayındır - İzmir") (Bak: Kesmük, kevsenk) - 3. Gevşek toprak (Radık "Cimin - Erzincan").

KEVSENK, Özü alınmış buğday kabuğu (Tire "İzmir").

KEYDİRMEK, Savurup atmak (*Ulubey "Ordu"*).

KIDDI, Leblebi (*Ankara*).

KIFLAMAK, Arpa, buğday ve sair hububatın kellesini koparmak (*Malatya*).

KILAPA, 1. Hatılların üzerine vurulan yarım metre uzunluğundaki ağaçlar (*Edirne*)
2. Zayıf ve boysuz ekin (*Navdalı "Mut-i çel"*).

KILIÇ ARPA, Hayvanlara yedirilen sivri, uzunca ve kuvvetli bir arpa (*Bademağacı "A 7alya"; Gülabi "Yozgat"*),

KILIÇ, 1. Saban ökçesini oka bağliyan ağaç parçası (*Karataş, Narmar "Erzurum"; Kars; Çınarlı, Şeyhsami "I çel"; Kilis "Gaziantep"; Alan "Çumra - Konya"; Şebinkarahisar "Giresun"; Üçkuyu "Altıntaş - Kütahya"; Ladik "Samsun"; Hacımuşlu "İlgaz - Çankırı"; Burdur; Genezin "Avanos - Kırşehir" İsgöbü, Yalak "Pınarbaşı - Kayseri (Afşarla)"* - 2. Boyunduruğun ortasındaki de liğe takılan kısa ağaç (*Osmaniye "Seyhan"*)
- 3. Kendir liflerini dövmek üzere kullanılan çatal ağaç (*Tire "İzmir"*) 4. Tekerlekle eysenin vaziyetini tesbit eden ağaç parçası (*Zencidere "Kayseri"*).

KILIÇ BASKISI Sahanda kılıçı aşığı yukarı sağmasın için çakılan ağaç çivi (*Çivril =Lokma çivisi (Çankırı) (L. 2.)*).

KINACIK, Rütubet tesiriyle buğdayların küflenmesi (*Çorum*).

KINCIRAK, Tosunu çifte alıştırma için kullanılan aygıt (*Antalya*).

KIPI, 1. Mutbak (*G. A.*); - 2. Sapan boyunduruğunun ortasında bulunan iki kazık (*Erzurum ve yöresi*).

KIRAĞI, Çiy zıddı: Mayıs ta kırağı ekine zarar verir.

KIRCAN, 1. İri saman, kesmil (*Şir_an "Giimüşane"*) - 2. (*Bolvadin "Afyon"*).

KIRÇAN, 1. Ekinleri vuran sam (*içerenköy "ist."*) - 2. Kış günlerinde insanların sakal ve bıyığı, hayvanların tüyleri üzerinde hasıl olan buz (*Artvin "Çoruh"*) - 3. Kıl iplik (*Cumayanı "Zonguldak"*) - 4. Rüzgarla karışık yağmur (*Hayrabolu "Tekirdağ"*) - (14) Kırgın, hastalıklı, rahatsız (*Krutlar "iz mi-tKocaeli"*) - 6. Koyun, keçi ve emsali hayvanlara arız olan bir hastalık (*Vezirköprü "Samsun"; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"; Silivri "Ist." (Muh.)*) - 7. Diken ucu (*Gökçeboğaz "Bafra - Samsun"*) - 8. Öz dikeninin yeni sürmüş filizleri: Bizim karılar kırçan toplamağa gittiler (*Karamaşı "Çarşamba - Samsun"*).

KİREŞ, Kıraç yer (*Büyükkabaca "Ulu-*

borlu - Isparta"; Gazelyakup "Tavşanlı - Kütahya").

KIRF, Yere dökülen, serilen ve bu suretle işe yarayan ekin, sebze, meyva (*Çıkrık "Mecitözü - Çorum"*).

KIRIM, Bir tarla sürüleceği veya tohum atılacağı zaman bir günlük iş için tarlada ilk önce çizgiyle açılan yer. (*Urta "İzmir"; Atça "Aydın"*).

KIRF, 1. Buğday başağı: Kıvrılar sararmağa başladı (*5ekeroba "Maras"*) - 2. Yufka ekmeği kırığı (*Büyük çaylı "Dört Yol - Hatay"*).

KİRİZMA KAZMASI, Bir tarafı balta, o bir tarafı kazma olan aygıt. (Beylik kazma, toprağı ancak kazar. Kirizma kazması ise, hem kazar, hem karıştırır. Toprak altından çıkan dallarını balta tarafı keser. (L. 10).

KIRKALIK, Ekin bitmeyen kıraç yer (*Kıl:ırisköy, Kayaş - Ankara"*).

KIRMANDAL, Yaş tütün dizilerini kurutmak için serilen yer, ıskara (Çiğdem kırma:ındadaki dizileri örttü): (*Düğerek "Muğla"; İzmir"*).

KIRŞARMA, Davarlarda olan bir hastalıktır ki, kulaklarından kan alınarak tedavi olunur (*Küplü "Kavaklı" - Edirne"*).

KIRTABAN, Az ürün veren toprak (*Urta "izmir"*).

KIRTAK, Taşlık ve az ürün veren yer (*Devrek "Zonguldak"*) (*Bak: Kırtaban*).

KIRTAN, Sürülüp ekilemeyen arazi (*Yukarısöğüt "Seyitgazi - Eskişehir"; Görme "Ermenek - Konya"*).

KIRTIKIRAN, Ot ve ekin yetişmeyen yer (*Kılvar "Daday - Kastamonu"*).

KİTİZ, Harmanda sap yığını (*Güney Anadolu) (A. D.)*.

KIYICIK, Peynir yapmak için süt pişirilirken kazanın dibine yapışan kısım (*Çayhan "Ereğli - Konya"*).

KIVRIZA KARMAK, Tarlaya ekilen tohum derine düşerek, yahut tabaka halinde gübre parçaları altında kalarak yükselip çıkmadığından sararmak (*Dursunbey "Balıkesir"*).

KIYIR, Kumlu toprak (*Gaıpler "Kandıra - Kocaeli"*).

KIZAMBUK, Amberbaris denilen buğday büyüklüğünde, mor renkli yemiş veren bir çalı (*Narman "Erzurum"*).

KIZILGEREN, Toprağı kızıl veya sert olan yer (*Peşrefli "Tire - İzmir"; Irlama.,; "Turgutlu - Manisa"*).

KIZILKIVRIM, 1. Tohumun yanlış biterek intaş edememesinden dolayı aldığı kıvrımlı şekil (*Adana "Seyhan"; İsgöbü "Kayseri"*) (*Bak: Kıvrıza karmak*) - 2. Kuluçka tavuğun yumurtada çok yatmaması yüzünden

civcivlerin ölmesi (*Sinde/höyük "Devrek - Zonguldak"*).

KIZIL KIVRIM, Tanelerin filizlenmeden önce toprak altında, susuzluktan yok olan kısmı (*Önsen "M.araş"*),

KIZIL SAVU, Kızıla çalan toprak çeşidi (*Hunu köyü "Elbistan - Maraş"*),

KİRE TOPRAK, Kireçli sert toprak (*Kocaözü "Hekimhan-Malatya"*).

KİRİK BUĞDAY, Soğuğa dayanan ve Ekimde ekilip yaza kadar filiz vermeyen sarı buğday (*Ağrı*).

KİRS, Killi ve çakıllı kaypak toprak (*Ereğli - "Konya"; Sungur paşa "Yenişehir-Bursa"*).

KİRTEK, Toprağın sert tabakası (*Es-kine "Köyceğiz - Muğla"*).

KİRTELMEK, Sertlemek, sertleşmek (*Tuzaklı "Söğüt - Bilecik"*).

KİŞNEK, Kendir tohumu (*Vezirköprü "Samsun"*).

KİTİZ, Biçilmiş hububat demeti, yığını, destesi (*Gaziantep; Elazığ; Malatya*).

KİTTİ, Leblebi (*Ankara*).

KOÇ ETMEK, Demet yapmak (*Korkut "Boliçan - Sivas"*).

KOCA BUĞDAY, İri taneli, yumuşak ve sarımsı bir buğday (*Denizli; Kırıklı "Kozan-Seyhan"*).

KOCABAŞ DEMİRİ, Sahanda boyunduruğu oka bağlayan demir (*Ankara*) (L. 5.).

KOÇAN, 1. Boyunduruğu araba okuna rapteden kayış (*Edirne*) - 2. Yer elması (*Nifos "Bakırköy - 1st. (Muh.)"*).

KOKURDAMAK, Ekin tane tutmak: Arpalar kokurdadı (*Konya*) (*Bak: Çolar-mak*).

KOLÇAK, Bezden yapılan kolluk. Kadımlar iş görürken kollarına, elbise eskimesin veya derileri incinmesin diye takarlar (*Alaca, Kurşunlu "Çenkm"*) (L. 9.).

KOLDURDAK, Saban işlemiyen toprak (*Süccüllü "Yalvaç - İsparta"*).

KOLOZ, r. Sarı başaklı buğday (*Celep köy "Çatalca - 1st. (Muh.)"*) - 2. Şeytan uçurtması (*Diyarbakır*).

KOLUKMA, Hayvanların yükten veya yorgunluktan ön bacakları tutulma (Öküzler koluktu, çift süremiyorum: *Emirler "Bala - Ankara"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

KONAÇ, Biçilmiş ekin kökü.

KOPDUN VE KOPTUN, Zeyreğin dövülüp, yağı çıkarıldıktan sonra kalan ve hayvanlara verilen posası (*Erzincan*).

KORAF, Azami otuz adımlık dört köşe tarlanın bir bölümü (*Teke*) (A. D.).

KORKMAK, Ekin taze iken sararmıya yüz tutmak: Bu tarlanın ekini korkmuş; bi-zim ekinler hep korktu (*Havza "Samsun"*).

KORKOR, Ufak ziller (*Boyabat "Sinop"*).

KORSAK, r. Sulak yer: Korsakta iyi pirinç olur (*Hayrabolu "Tekirdağ"*).

KORZEVAL, Sabanın ok kısmına açılan delik (*H:ışara "Gümüştane"*).

KORZEVİL, Boyunduruğun üstündeki değnek (*Kemaliye "Erzincan"*).

KOSA, r. Tırpan (*Hortuna "Torbalı - İzmir"; Papasköy "Samsun (Muh.)"; Umurlu "Çine", Aydın; Tekirdağ; Ergine "Bacak (?)"*); *Yapıntı "Mut - i çel"; Trabzon; Çalica "Hendek - Kocaeli"; Bergaz "Ezine - Çanak-kale"; Çardak "Dinar - Afyon"; Kurşunlu "Gölpazarı - Bilecik (Muh.)"*)

2. Orak (*İlicaksu "Domaniç - Kütahya"*) - 3. Örül-müş saç (*1st. "Muh."*).

KOSOVA, Geniş ova (G. A.).

KOSTERE, Tarlalarda herkten sonra açılan hendek veya ark (*Tokat*).

KOŞAN YOLU, Ormanlarda kesilmiş ağaçları taşımak için koşulmuş bir çift öküzün geçtiği yol (*Ünye "Ordu"*).

KOŞAN, r. Davarları bir araya koyup sayma (*Karapınar, Konya*) - 2. Boyunduruğu araba okuna bağlayan çivi (*Berk "Bolu"*)

-3. Çalıdan daire biçiminde çevrilmiş davar ağılı (*Sorkuncak "Eğridir-İsparta"*) - 4. Boyunduruğa bağlı olarak hayvanlar tarafından sürüklenen ağaç, odun (*Ünye "Ordu"*).

KOT, On iki kıyalık buğday ölçüsü. (*Samsun, Ahlat, Ahışa, Diyarbakır*) (A.D.).

KOTAN, Demir sapan (*Erzurum*).

KOZAN, r. Ekini biçilip kaldırılmış tarla (*Malatya*) - 2. Komik, tuhaf söz söyleyen (*Tepeköy "Torbalı - İzmir"*) - 3. Ekin biçildikten sonra kalan kökler (*Osmaniye "Seyhan"*).

KOZLAMAK, r. Tavuk yumurtlamak (*Kastamonu "Muh."*) - 2. Buğday biti, hububatın içerisini yiyerek boşaltmak: Bizim buğdayı bit kozladı (*Bayındır "Beşşehir - Konya"*).

KÖFTERE, Tarla ve bahçeye su salmak için büyük arıka açılan delik (*Dereköy "Tokat"; Boyabat "Sinop"; Çankm*) (*Bak: Köfdere, 2*).

KÖHREK, Kendir sapı (*Burhanettin "Ordu"*).

KÖKÇÜ, Amele, işçi, ırgat (*Buca "izmir"*).

KÖNNEK, Dernek, toplantı yeri, öbek, yığın: Arı könneği; mantar könneği (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

KÖPER, r. Çaylardan ark geçirmek için uzatılan oluklu köprü (*Ermenak, Hadım "Konya"; ishaklar "Gülнар - Afyon"*) - 2. İki tarlayı birbirinden ayıran sınır: Aradaki

köperi görmemiş de bizim tarlayı sürmüş (*Karasenir "Boğazlıyan - Yozgat"*).

KÖPME, Toprak tavlama (*Kazağaç "Şiran - Gümüşane"*).

KÖREZLEMEK, _ Hayvanın nalını eski mihlarla çaktırmak (*Karadiken "Tarsus - İçel"*) (Bak: *Kayarlamak*).

KÖRK, Ahırların üstünde yapılan otluk, samanlık (*Peterek "Yusufeli - Artvin"*).

KÖRZEHİL, Saban okunun ucunda bulunan ve okun boyunduruktaki halkadan çıkamaması için kullanılan eğri bir ağaç (*Elazığ*).

KÖS, Sürülmemiş tarla (*Genceli "Mut - İçel"; Çayhan, İvriz "Ereğli - Konya"*).

KÖSEMUR VE KÖSEMOR, Altın sarısı renginde en iyi cins tohumluk buğday (*Konya*) (Bak: *Kundulu*).

KÖSTEKLİK, Dikenli tarla: Bu tarla çok kösteklidir, içinde yürünmez (*Pirinççeş- me "Malkara - Tekirdağ"*).

KÖSTERE, Tarlalarda berkten sonra açılan hendek veya ark (*Tokat*).

KÖTE, Demet (*Amasya*).

KÖTEN, 1. Pulluk (*Tokat; Faraşlı "Kalecik", Ankara; Misis "Seyhan"; Çeşnigir "Karacabey- Bursa (Muh.)"; Bahattin "İs- ki/İp - Çorum"*) - 2. Beygir ve sığırların kar- nı altında meydana gelen şişlik (*Sarımbey "Çorum"*) (Bak: *Kötay*) - 2. İki çift öküz koşularak çayır sökülün büyük saban (*Kayseri; Tekirdağ; Köşker "Kırşehir"; Sivas; Kars; Amasya;*) - 3. Hayvanların boğazların- da çıkan şişlik (*Çankm, Yendiğin/I/gın - Konya*).

KÖTEV, (*İncesu köyü "Dinar-Afyon"; Köy "Kırşehir"*) (Bak: *Köten*, 2).

KÖTMEK, Fındık ocakları arasında kalan kuru kökler: Kötmeklerin kurusunu toplıyarak yakacağı (*Boztekke "??"*).

KÖTÜRÜMLEMEK, Buğdayın içindeki kalın kesikleri kalburlamak (*Hisar "Be/öntü - Burdur"*).

KUBDON, Harman toplamağa yarar aygıt (*Tercan "Erzincan"*).

KUBRAY, Sabanı temizlemeğe yarıyan aygıt (*Alucra "Giresun"*) Bak: *Cemek*).

KUDAMA, Leblebi (*Kilis "Gaziantep"*).

KUDAMACI, Leblebici (*Kilis "Gaziantep"*).

KUDAYMA VE KUDEYME, Leblebi (*Pinili, Seydin "Avanos - Kırşehir"*) (Bak: *Kudama*).

KUDEYME, Leblebi (*Pinili "Avanos - Kırşehir"*).

KULAK, 1. Sabanın toprağa giren kısmı.

KUMBUT, Taze arpa kavrulduktan sonra bulgur gibi çekilerek yapılan pilav (*Bü- yük çaylı "Dörtöyl - Hatay"*).

KUMDARI, Küçük taneli, uçları sivri mısır (*Zencidere "Kayseri"; Edremit "Balıkesir"*).

KUM KUM, Sakız leblebisi (*Adana "Seyhan"*).

KUMUL, Yığın, eksibe (*Bayburt, Gümüşane; Gaziantep; Ordu; Vakfıkebir "Trabzon"*) (Bak: *Horom*).

KUMULLAMAK, Tepeleme doldurmak, yağmak (*Ordu; Gümüşane*).

KUNUT, GUNUT, Küçük kamçı (*Zaim köyü "Kars"*).

KUP, Buğday yığını: Bu kup çok samanlıdır (*İst. "Muh."*) (Bak: *Kupa, çeç, 4*).

KUPAŞMAK, Karşılıklı yardım suretiyle iş görmek (*Mamure "Yozgat"*) (Bak: *Kubaşmak*).

KUR, 1. Sert, katı, kuru toprak (*Gaziantep*) - 2. Nankör, halinden şikayetçi (*Bayburt "Gümüşane"*).

KURÇ, 1. Çürük: Peynirin kurçu; özümün kurçu (*Erzurum ve çevresi*) - 2. Taş yığını (*Erzurum*) - 3. Toprak içinde bulunan büyük taş (*Erzurum*).

KURGAZ, 1. Kurak, kuraklık, durgun (hava) (*Birecik "Balıkesir"; Alibeyli "İzmir"; Kilis "Gaziantep"; Keskin "Ankara"*) (Bak: *Çontu, 4*).

KUŞAK, Döğenin iki tahtasının genişliğine birbirine bağlar. Bunun öndekisine *pis döğen derler*. (*Tarsus "Toroslar"; Ankara "Kutludüğün"*) (L. 5.).

KUŞACAK, Germeç, sahanda ok ile enek arasına çakılır. Üste gelen toprağı dağıtır. (*Çorum, Kurşunlu "Çankırı"*) (L. 2.).

KUŞKORKUTACAĞI, Kuşları uzaklaştırmak için rfu::gar değdikçe tenekeye çarparak ses veren aygıt (L. 32).

KUŞNE, Burçak (*Şarkikarahisar "Giresun"*).

KUŞ YUTMAZ, Bir çeşit iri taneli buğday (*Zencidere "Kayseri"*).

KUŞLU, Bir çeşit ağaç saban (*Alıköy "İsparta"*).

KUVEL, Tohumluk için bırakılan kenevir (*Hamidiye "Gündoğdu-Rtze"*).

KUYU, Buğday konan_ çukur. Buğday harmandan çıkınca çuvallara konur. Bazı yerde ise ekin kuyusuna korlar. Kuyu toprağı sert olmalıdır. Kuyunun içini başta sıvarlar. Altına saman döşerler. Sonra daneyi dökerler. Üstüne de saman koyarak kapar ve toprak atarlar. Samanı ise yağar üstünü toprakla örtler. Bu saman yığımına *noda derler* (*Ankara "Karaoğ/an"; (Kurşunlu)*).

KUYU ÇIKRIĞI, Derin yerden su çekmek için kullanılır. *Serenli kuyu* ise ekseri iki üç metre derinlikte su bulunan ovalarda kullanılır. (*Ankara*) (L. 30).

Üstü açık, kenarı çevrik toprak yeri (*Bor, istanbul v.s.*) (A. D.).

LÖNGEZ, Çok çamurlu ve bataklık tarla (*Yerkesik "Muğla"*).

MADRAP, Ekilmemiş tarla, mera (*Yozgat, Kavseri*) (A. D.).

MALAĞMA, *Malama*. Dane ile karışık saman. Döğülmüş fakat henüz savrulmamış harman (*Elbistan. Kırşehir; Kayseri, Erzurum, Adana, İzmir, Ankara, Alisar, Sandıklı*).

MALAZ, 1. Sulak arazi: Malaz tarla pamuğu iyi yetiştirir (*Caka/dere kövü "Ceyhan-Seyhan"; Tarsus "İçel"*) - 2. Çoraklığı veya suların birikmesi dolayısıyla ekilmeyen düz veya boş arazi (*Oymaklı "Adana - Seyhan"*) - 3. Sürülmemiş, ekilmemiş otluk tarla: Hayvanlar malaza yayılmağa gitti (*Civanyay/ağı "Mersin - İcel"* - A. Sel altında kalan, su bakan tarla (*Adana "Seyhan"*) - 5. Taş parçası, moloz (*Kastamonu*).

MANÇ, Saban işlemeyen sert toprak (*Bahuslar "Havsa - Edirne"*) (Bak: *Kepir*).

MASLAK, 1. Birkaç menbadan sızıp toplanan su (*Muğla*) - 2. Mezbağa (*Gaziantep*) - 3. Su l.e.: - azisi (*Mornova "İzmir"*) (Bak: *Savak, savat*) - 4. Tuhaf sözlü, nekre (*Adana, Azanlı "Seyhan"*).

MASNARA, Su arkı (*Gaziantep*).

MAZIL KALMAK, Tarla sürülmiyerek boz kalmak (*Orhaniye "Marmaris - Muğla"*).

MEĞE, İki tarla arasındaki sınır (*Malakara "Tekirdağ (Muh.)"*).

MEĞELLEMEK, Toprağı çapa ile kabartmak (*Araç "Kastamonu"; Amasya*).

MEĞENE, (*Karaman "Konya"*) (Bak: *Cemek*).

MEKE, Mısır buğdayı (Kış gecesi meke kavurması? iyi olur).

MELCİK, Düğün teferruatı.

MELEK TOPRAK, Kırıldaki boz toprak (*Apturrahmanlar "Serik - Antalya"*) (Bak: *Melek*).

MELN, 1. İşlenmemiş toprak (*Mirahor "Eğridir - Isparta"*) - 2. Durgun su (*Kızılcahamam "Ankara"*) - 3. Balıkların bir araya toplandığı yer (*Fatsa "Ordu"*).

MELNK, 1. Senelerce sürülmemiş toprak (*Bedre "İnegöl - Bursa"*) (Bak: *Melek*) - 2. Killi toprak, kepes, kayran (*Kılındıras "Sandıklı - Afyon"*) (Bak: *Melen, 1*) - 3. Su sızıntısı gösteren yaş toprak (*İslahiye "Rize"*).

MENEKSİ, Kırmızımsı toprak (*Kumdanlı "Yalvaç - Isparta"*).

MENGEN, 1. Çavdar (*Vezirköprü "Sam-sun"*) - 2. Güzün ekilen buğday (*Belviran "Bayburt - Sinop"*) - 3. Büyük köpek (*Sungurlu "Çorum"*) - 4. İpek kozası (*Pınarbaşı "İzmir"*) - 5. Bakır su kovanı (*Gerede "Bo-lu"*).

MERK, Bahçe tarlı, evlek (*Erzincan*) (S. D.).

MEREK, Avluya getirilip yere konan ot (*Ei-zurum*).

MEREK, Samanlık, saman veya ot konacak kulübe, saman damı (*Zile, Mecitözü, Trabzon, Erzincan, Ahışa*) (A. D.).

MESES, MESİS, Övendir, ucu bizli çiftçi değneği (*Güney Anadolu; Ankara, Konya*) (L.).

MEŞİK, 1. Keşin ezilmeyen kısmı (*Malatya*) - 2. Ekin çuvalı (*Şebinkarahisar "Giresun"; Bergama "İzmir"*) (Bak: *Seklem*).

MICILDAK, Sulu çamur: Tarla micildakmış çift süremedim. (*Yoğunpelit "Bey-pazarı - Ankara"*) (Bak: *Bulav*).

MİNTAN, Şinik. Kilenin dörtte biri (*Kütahya*) (A. D.).

MİSİT, Meyilli tarlalarda, toprağın kaymaması için yapılan kuru duvar (*Mastat "Karaman - Konya"*).

MOCUR, On iki tanesi bir kilo tutan bir ölçek (*Kastamonu*) (Bak: *Mucur*).

MOÇU, 1. Acemi bostancı çırağı (*İzmir*) - 2. Mocu şişman, cüce (*Eskişehir*) (S. D.).

MODUL, Ucu iğneli değnek (*İsparta yöresi*).

MUHAS, Çok kızıl toprak (*Ladik "Sait-eli - Konya"*).

MUKTANLI, Arpa ve buğday mahlıltu, karıklı, katıklı (*Haruniye "Bahçe - Seyhan"*).

IIIUNZURLUK, Burunsalık, harmanda öküzler daneyi yemesinler diye burunlarına geçirilen söğütten örme bir nevi sepet (*Çorum*) Ka, şılaştır: *Munzur, burun (Trabzon)* (L. 9.).

NIUSURLUK, Yemlik; samanlık (Ş. A.)

MU TAMBA, Tarlaları su baskımından korumak için kazıklardan yapılmış set (*Bafra "Milas - Muğla"*).

MUT, 1. Elli şiniklik bir hububat ölçüğü (*Kayseri; Çadırlar "Feke - Seyhan"; Kızı/hisar "Acıpayam - Denizli"; Seyidler "Fethiye-Muğla"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) - 2. Y,ni doğmuş çocukların vücuduna pudra gibi ekilen döğülmüş mersin yaprağı (*Dombaylı "Salihli - Manisa"*).

NADAS, İkinci defa tarlayı sökerek havalandırma. Harmari kalktıktan sonra tarlada ekin kökleri kalır. O tarla *hirk* edilir. Yani sürülür, anız gübre olur. İkinci defa sürerse *nadas* olur. *Hirk* büyük kara sabanla yapılır. İlkbaharda tarlayı sürmeğe *saban aktarma* derler. (*Çankırı*) (L. 1.).

NAĞAT, Umumi arktan tarlalara su alınan ağız (*Kiskim "Yusufeli - Erzurum"*) (Bak: *Köğtere*).

NAMLI, (*Kırşehir, Kayseri*); Namnı (*Ma-*

latya), lamlı (*Teke*) Savrulmuş henüz çalkanmış hububat yığını (L. z7).

NAT, Harman yerinde daire şeklinde yığın (*Burdur*) (A. D.).

NEMERGİN, Nemli toprak (*Nuh "Afyon"*).

NİSLİK, Şinik (*Süleymaniye "Boldan - Denizli"; Edirne (Muh.); 1st. (Muh.); Kuruculuk "Susuzluluk - Balıkesir"; Kızılcapınar "Tekirdağ"*).

NODA, Üstü toprakla örtülü saman yığını (*Karapınar "Konya"; Halitli "Keskin"; Sarılar "Nallıhan"; Ankara; Yukarısöğüt Eskişehir"; Sarılar "Avanos - Kırşehir"; Karapınar "Demirci - Manisa"; Bolvadin "Afyon"; Çorum; Kuruhüyük "Boğazlıyan - Yozgat"; Denizli; Alayunt, Kütahya*).

NODUL, **NODUR**, Öğendere ucundaki çivi (*Bolu, Dinar, Güney Anadolu, Teke; Malatya*) (Bak: *Imbal*) (L.).

OBSA, Üvendirenin alt ucundaki yassı küçük demir (*Seydişehir "Konya"*) (Bak: *Cemek, obussa*).

ODO, Yenilecek hale gelmiş taze mısır (*Gümüşane*).

OKLUK, Sapan direği (G. A.).

OK KUYRUĞU, Saban okunun enek'e giren kısmı (*Kurşunlu - Çankırı; = cüçük Keskin*).

ORAK, Ekin biçmeğe yarar aygıt. İki çeşittir: *Buğday orağı* ve *galiç, kaliç*. Çankırı'da kaliç'a orak derler. Niğde'de ise orağa *dahra* derler. (L. 8).

ORTAKÇI, Çiftlik hasılatını çiftlik sahibi ile aralarında bir nispet dahilinde paylaşılmak üzere kullanan rençber, yarıcı (*Taşköprü "Kastamonu"; Sinop; Samsun*).

OVUNDURUK, 1. Arpa ve buğday sürgünü (*Devizli*) - 2. Taze ve yaş çam odunu: Bugün çarşıda çok iyi odun yok, hep avunduruk (*Denizli*).

ÖDDE, Düveni boyunduruğa bağlıyan ağaç (*Akköy "Ürgüp - Kayseri"*).

ÖĞENDERE, **ÖVENDERE**, İki buçuk metre uzunlukta, öküzleri sürmeğe yarar sopa. Bir ucunda çividen yapılmış, ucu sivri *nodul* veya *imbal* bulunur, öküzlere *imbal* ile dalı denir. Öğendirenin diğer ucunda saban demirini temizlemeye mahsus ucu yassı bir demir vardır ki, Afyon'da, Keskin'de buna *çekkel*, Kurşunlu'da *çemek* adı verilir. Çemek veya çekkel killi topraklarda kullanılır. Keskin'in Haremeyn Türkmenleri öğendereye *meses derler* (*Nevşehir, Afyon - Emirli; Kurşunlu - Çankırı; Kastamonu - Çankırı; Niğde*). (L. 7.).

ÖL, 1. Yaşlık toprak tavı (*Köy "Kaş", Alanya "Antalya"; Niğde; Mihalliççik "Eskişehir"; Çırpı "Bayındır - İzmir"; Talas, Kayseri: Mastat "Karaman - Konya"; Avanos*

*::Kırşehir"; Çöplü "Çivril - Denizli"; Çerçim Burdur"; Bor "Niğde"; Aşağıhadım "Hadım - Konya"; Çay "Bolvadin - Afyon"; Söğüt "Bilecik"; Uluborlu "İsparta") (Bak: Darbız, Gönen) - 2. Katık, ekmekle beraber yenilen şey (Komşunun öl vermiye gönlü olmayınca git kabını getir demişti: (*Köşker "Kırşehir"*) (Bak: *Ül, ülüş*).*

ÖMBEK, Düz yer ve tarlalardaki çukurlar: Şu tarlanın ömbeğinde su toplanmış (*Akçakese "Beypazarı - Ankara"*).

ÖPÇİK, Kenar: Tarlanın öpçeğinde (*Antalya*) (Bak: *Öpçük*).

ÖVCELEMEK, Mısır tanelerini koçanından ayırmak, (mecazen) ihmal etmek (*Denizli*).

ÖVEKE, Tarla işleriyle uğraşma (*1st. "Muh."*).

ÖREN YER, Toprağı kuvvetli yer (*Çağlayan "Bursa"*).

ÖRKE, Düğeni boyunduruğa bağlıyan ağaç (*Büyükdere "Niğde"*).

ÖZEN, 1. Sulu yer (*Kazancı "Konya" - 2. Birbirine yakın iki dağ arası, vadi (Çilehane "Reşadiye - Tokat (Muh.)"; Kadıçift/iği "Yalova - 1st") - 3. Irmak (Karkın Çumra - Konya"*).

PAHNA, Hayvan yemliği (*Safranbolu "Zonguldak") (Bak: Pağna*).

PAHNİ, Saman sepeti, selesi (*Günece "Yenişehir - Bursa"*).

PALASANLIK, Otluk, çakıllı veya dikenli yer (*Yay/agöme "Malkara - Tekirdağ"*).

PUNNAT, Orakçıların elcikle biçerek kolları üstünde biriktirdikleri demet (*Kurugöl, "Nevşehir - Niğde"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

PASTAL, 1. Hokkabazların oyun sırasında kullandıkları şakşağı (*1st.*) - 2. Tütün yapraklarının i tif edilmiş (*Ayancık "Sinop"; Dağköyü "Samsun"*).

PASTIRANLIK, Üzeri yaban otlarıyla kapanmış çorak yer (*1st.*) (*"Muh."*) (Bak: *Gürlük, 3*).

PAYTAR, 1. Beş dönümden az toprak parçası (*Karakuyu "Saimbeyli - Seyhan"*) - 2. Killi topraklar (*İçel*) - 3. Çok meyilli veya dik yerler (*Homa "Çivril - Denizli"; Karakuzu "Manisa"; Kasımlar "Eğridir - İsparta"; Ende/, sebil, Az kaldı paytardan yuvarlanacaktı: (Üskül Yeniköyü "Osmaniye - S"3yhan") - 4. Kesildikten sonra tekrar üreyen orman (Faydalı "Seyhan") - 5. Bitelgesi az olan topraklar (Sarivadi "Ermenak - Kon - ya") - 6. Bodur ardıç (Develi "Kayseri"*).

PELEMNE, Samanlık (*Edirne "Muh."*).

PERELEMEK, Suyu bir tarlanın yüzüne düzgünce yayarak sulamak: Tarlayı pereledim (*Kabağaç "Fethiye - Muğla"*).

Hi

PERE, 1. İnsan, hayvan ve bitkilerin hali ve durumu: Ekinlerin peresi bozulmuş; Alinin peresi bozuk (*Keleği "Acıpayam - Denizli"*) - 2. Bent, su bendi: Perenin suyu (*Kirazlı "Yalova - İst."*) - 3. Başörtüsü (*Ko- zan "Seyhan"*).

PEYGAMBER ARPASI, Arpanın gayet iriolanı (*Amasya*).

PİŞ DÜĞEN, Düğen teferruatından (*Bak: Kuşak*).

PIRAŞ, Mısır yapılan ikinci çapalama işi (*İst. "Muh."*).

PIRLAN, Kumlu toprak (*Hunu köyü Elbistan - Maraş*).

PIRNAS, Bir avuç biçilmiş ekin (*G. A.*).

PİNÇAK, Kökleri birbirine geçmiş ekin (*İğriağaç "Hekimhan - Malatya"*).

POHREK, Ağaç veya topraktan yapılmış su künkü (*Gümüşane; Cevzli "Şavşat- Artvin"*) (*Bak: Poyra*).

POLAK, 1. Bir el kavrıyacak kadar ekin demeti (*Ka/ivya "Malkara - Tekirdağ (Muh.)"*) - 2. Maşrapa, su bardağı (*Eskieş- me, Doğantepe köyü (Muh.) "Geyve - Koca- eli"*) - 3. Ayı yavrusu (*Gürnüşane*).

POR, 1. Kurak yıllarda mahsul vermeyen toprak; çok ta,ılı ve çakıllı toprak (*Detse, Alibeyhüyüğü "Çumra - Konya"*) - 2. Çürük taş (*Kasımlar "Eğridir- Isparta"*) - 3. Küf (*Çankırı*) (*Bak: Porlanmak*).

POSNUMAK, Tavı kaçmak: Mısır patlağı dura dura posunmuş (*Safranbolu "Zonguldak"*).

POST, 1. Tırpanla biçilip, tırmıkla toplanmış olan ot (*Ahlat "Bitlis"*) - 2. Şişman; tembel (*Kastamonu*).

POTUŞ, (*Bak: Çotra, tıkar*).

POYRAZ EKMEĞİ Yağmur yağmasa da poyraz rüzgarı ile yetişen ekin (*Alacahöyük*).

PÖHRENK, Yer altında yapılan su yolu mecrası; künk (*Şahinefe "Ürgüp- Niğde"; Yalova "İst."; Erzurum; Çorum; Ordu; Giresun; Kayseri; Tokat; Gürün; Urfa; Misis "Seyhan"*) (*Bak: Böhrenk*).

PÜHRENK, Demir, toprak veya ağaç su borusu (*Hınıs "Hasankale - Erzurum"*) (*Bak: Pöyre*).

PÜLEZ TOPRAK, İçerisinde çok olarak uzvi madde bulunan, ümüslü toprak (*Harşıt "Torul - Gümüşane"*).

REVA, Gubardan sonra ekilen ekin (*Di-yarbakır Türkmenleri*).

SAÇMAR, Kaba ve iri saman (*Develi "Kayseri"; Zile "Tokat"*).

SAHRAN, Alfin sarısı renginde olan bir çeşit buğday (*Fadıca "Muğla"*).

SALGI TOKMAĞI, Soku tokmağı (*L. 22*).

SABAN AKTARMASI, İlkbaharda tarlayı sürme.

SABAN DEMİRİ, Söğüt yaprağı veya kavak yaprağı şeklinde olur. Sonuncu daha iyidir. (*Kurşunlu*) (*L. 2*).

SABAN KIRAN, Ayırık otu (*Bahçecik-Kocaeli*) (*S. D. x.*).

SABAN ÖKÇESİ, Sabanın yere batan kısmı (*Konya*) (*L.*).

SABANGEZEK, Tarlanın seyrek sürül- müş yeri (*Reşadiye - Tokat*) (*S. D. xx76*).

SABUNLAĞI, Sabındırık, manda boy- nuzundan kağına eksanını yağlamak için kap. Bu, kağınının karaçav çatalına veya öküzün zelvesine takılır. İçine yağ veya yoğurt ko- nur. (*Kültepe - Kayseri*) (*L. 21.*).

SALAK, 1. Pirinç ziraati için su altına alınmış toprak (*Andırın "Maraş"*); - 2. Bü- yük tarla, çiftlik.

SALAN, 1. Dinlendirilen tarla, toprak (*Silifke, Mut "içe"; Toros köyleri*) - 2. Otlak, mer'a (*Çakaldere "Ceyhan - Seyhan"*) -- 3. Semt, cihet (*Karaisalı "Seyhan"*).

SALI, 1. Cihet, taraf (Dağ salısında ekin- ler iyidir: (*Denizli; Konya*) - 2. Birer yıl dinlendirilen tarla (*Ermenak "Konya"*).

SALLALA BAĞIRMAK, Orak biçme bi- tirildikten sonra son tarlada son ekin tutamını biçmeden bir ağızdan bağırma (*Amasya yöresi*). - salli'ala.

SALMANTA, Sürülmüş harman toplan- dıktan sonra etrafta kalan kısım: Harman sal- mantasını kaldır (*Sorguncak "Eğridir- Isparta"*).

SAMAN YILI, Ekinin kellesinin az, sa- manının fazla olduğu yıl (*Ankara*).

SAM BAĞI, Boyunduruktaki zveleri birbirine bağlayan ip (*Erzurum*).

SAMDARI EŞİĞİ, Mısır koçanı (*Kon- ya*).

SAMI, Boyunduruk zelvesi (*Suhara "Çıl- dir - Kars"; Bursa; Kelkit, Gümüşane; Ter- can, Erzincan; Ağın "Aarapkir"; Akçadağ, Bargızı "İsmetpaşa - Malatya"; Mursal, Va- zı/dan "Divriği - Sivas"; Niksar., Zile, Bah- çebaşı "Tokat"; Erzurum; Pınarbaşı "Erki- /et - Kayseri"; Büyükcaylı "Dört Yol - Ha- tay"; A/işar "Merzifon - Amasya"; Elazığ; Şebinkarahisar, Alucra, Mesudiye, "Giresun"; Trabzon; Ahlat "Bitlis"; Mağara "Saimbeyli- Seyhan"; Saray "Çankırı"*).

SANRAMA TOPRAK, Verimsiz toprak (*Kumarlar "Bayramiç- Çanakkale"*).

SAP, Tırpanla kesilen ekin. Yere kesilip yıkılan ekin dizisi Jarnlıdır. Lamli deste ya- pılır. Deste tarlada kalırsa yıgın yapılır. Onun ortasına bir deste ile göbek dikilir. (*Alaca- höyük*).

SARATLAMAK, Kalburlamak (*Kilis "Gaziantep"*).

SARI BURSA, Buğday çeşidi (*Alacahöyük*).

SARIBAŞ, 1. Güzün ekilen bir türlü buğday (*Rize; Zonguldak; Şiran "Gümüştane"*) - 2. Çitlenbik kuşu (*Antalya*).

SARI ÇİYLE, Rengi az sarı toprak (*iv-rindi "Balıkesir"*).

SARI GEREN, Sarı renkte yağlı toprak (*Bozöyük "Karaburun - izmir"*).

SARI KIVRIK, Yeşermiyerek yer altından sürip filiz veren tane (*İsparta*).

SARMA, Gübre (*Dadya "Muğla"*).

SAV, r. Söz; dedikodu (*Urfa; Ahlat "Bitlis"; Seyhan*) - 2. Hastalık (*Piškidağ Erzincan"; Malatya*) - 3. Mektup (*Ordu*) - 4. Haber (*Teke köyü "Kızılcahamam - Ankara"*) - 5. Berber kayışı (*ishaklı "Bol-vadin - Afyon"*) - 6. Tarla sulandıktan sonra artan ve dışarı akan fazla su (*Kabağaç "Fethiye - Muğla"*).

SAVLA, Akar suların önüne taşla yapılan bent (*Göksun - Maraş*) (*S. D. 1194*).

SAVRIM, Ekini savurma. Aşar zamanı ancak mültezim savrum emri verebilirdi. İh-tilaf olsa ekin yerinde çürürdü. (*Alacahöyük*).

SAYFAN, Bağ ve tarlalardaki bekçi kulübesi (*Giresun, Ordu*).

SEĞİR, 1. İki tarla arasındaki sınır (*Adana, Yerebakan "Feke - Seyhan"; Temürlü "Kırşehir"*) - 2. Sıra dağı, silsile (*Gemerek "Şarkışla - Sivas"*) - 3. Dağ sırtı (*Hamurcu "incesu - Kayseri"; Feruz, Ayaş "Ankara"*)

SEKLEM, Çuval (*Aalacahöyük*).

SELİNTİ, 1. Selin sürüklediği çörçöp (*Malkara "Tekirdağ (Muh.)"; Azaplı "Kadı - Seyhan"; Mutmur "Arapkir - Malatya"; Sarıcaeli, Lapseki "Çanakkale"; Yassıgüme "Burdur"; Ömer köy "Bandırma - Balıkesir"; Balkanda "Beyşehir - Konya"*) (*Bak: Gübürge, gübürse*) - 2. Bağ, bahçe, bostan ve evleri selden korumak üzere topraktan veya ağaçtan yapılan setler, manialar (*İskilip "Çorum"*).

SERENLİ KUYU, Direkli kuyu.

SETEN, 1. Bulgur, yarma dövülen dibek taşı (*Yıldızeli "Sivas"*) - 2. Hububat kepeğini çıkarmağa yarıyan hayvan veya suyla döndürülen dikey dikilmiş değirmen (*Efsus "Elbistan - Maraş"; incesu, Ürgüp, Erkilet "İlçayseri"; Başağrı "Mesudiye"; Şebinkarahisar "Giresun"; Ahmetsaray "Ladik - Samsun"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Darende "Malatya"; Cancin "Zara - Sivas"; Alaca "Çorum"*) (*Bak: Değ/İp, dink, soku, ling*) - 3. Atların arka ayakları arası (*Köşker "Kırşehir"*).

SEYİLLEMEK, Hububattaki ecnebi maddeleri ve taşları su içerisinde çalkahyarak ayıklamak (*Gaziantep, Harput "Elazığ"*).

SEYİP, Dinlenmeğe terk edilen toprak (*Andırın "Maraş"*).

SEYİRLEMEK, Hububatın taşını, samanını yıkayarak temizlemek (*Sivas*) (*Bak: Seyillemek*).

SİĞLİ TARLA, Milli toprak (*Ficek "Reşadiye - Tokat"*).

SIRNI, Kağrı dingili (*Taşlıçay "Diyadin - Ağrı"*).

SIVRIK, Topraktan yeni çıkmış buğday ve aroa filizi (*Boğazkale "Çorum"*).

SIRT DEMİRİ, Sabanın okundan aşağı uzatılan keskin demir (*Ayancık "Sinop"*).

SIYIRDIM, r. Düz çizgi halindeki ufki sınır içinde kalan arazi parçası: Karşiki dere-den başlıya ak gördüğünüz şu sıyırdım kızın köyüdür (*Bozköy "Tire - fzmir"*).

SIYIRGA, 1. Orakla bir defada biçilip dizii ednde toplanabilen ekin veya ot (*Gözene "Malatya"; Denizli (Bak: Deste)*) - 2. Başlanmış taze fasulye (*İsparta*) - 3. De-met, buket: Bahçivan bana bir sıyırğa verdi (*Denizli*) - 4. Kışın damlarda kar küremeğe icin kullanılan büyük tahta kürek (*Malatya*) (*Ba!r: Dalgara*).

SIYRINTI, Astar, ba ma gibi şeylerden uzunlamasına yırtılarak koparılan parça (*Homuz "Denizli"*).

SIYIRGI, 1. Damlardaki karı küremeğe yarıyan büyük tahta kürek (*Haymana "Ankara"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; İsparta; Ermenak; Konya; Yıldızeli "Sivas"; Pazarcık "Gaziantep"; Şebinkarahisar "Giresun"; Gümnüz "Bafra - Samsun"; Dişli "Sorgun - Yozgat"*) - 2. Harmandaki samanı küremeğe yarıyan üç köşeli bir aygıt (*Edirne, Çardak "Lapseki - Çanakkale"; Inebolu "Kastamonu"; Karamürsel "Kocaeli"; Bıyıklı "Tekirdağ (Muh.)"; Sinop; Tarsus "İcel"; Tokat; Vize "Kırklareli"; Dağakadı "Karacabey - Bursa (Muh.)"*) (*Bak: Kazağu, dalgara, kürrnpe, kehel 3*) - 3. Ağaç kabuğu sıyıramağa yarıyan iki saplı bir aygıt (*Eskişehir*) - 4. Kayış üzerine çizgi yapmağa yarıyan aygıt (*Çanakkale*) - 6. Büyük orak (*Mucur "Kırşehir"*) - 6. Bir çeşit ahır küreği (*Adana*) - 7. Dokunan hasırın iplerini tutan ağaç (*Bolvadin "Afyon"*) - 8. Hamur kazımağa yarıyan aygıt (*Sinop*) (*Bak: Eyseran*).

SİLDİREN, Seyrek çıkan ekin: - Am-ca! Senin ekin neden sildiren, tohum bozuk mu idi? (*Tire "İzmir (Muh.)"*).

SİLECE, 1. Gübre taşımağa mahsus olup hasırdan yapılmış büyük torba şeklinde bir kap (*Ga?.iantep*).

SİLECEK, 1. İşlemeli hamam havlusu (*Bursa; Germir "Kayseri"; Kastamonu*) - 2. Zahire ölçeğinin üzerini silmeğe mahsus

tahtadan mültezim damgası biçiminde bir aygıt (*Bayburt "Gümüştane"*).

SİLME, Bir çeşit buğday ölçęđi (*Maraş*).

SİNGİRSİMEK, Zahirde hafifçe kurumak, kuru ile yaş arasında bir hal almak : **He**-dik singirsidi; Bulgur singirsiyince kaldırırsınız (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*).

SİVİŞMEK, Çimlenmeğe başlamak: Ektiğim arpa sivişmeğe başladı (*Denizli*).

SİVRİK, Topraktan yeni çıkmış buğday ve arpa filizi (*Boğazkale "Çorum"*).

SİVRİK, Yeni yeşermekte olan ekin, belirmiş ekin (*Gerze, Boyabat, Sinop; Amasya; Sofular, Çankırı; Boğazköy "Sungurlu - Çorum"; Dastarlı "Ayaş"; Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) (*Bak: Sivrek*).

SOKALAK, Çimlenmiş ekin (*Mahmutlu "Antalya"*).

SOKARIK, 1. Topraktan baş gösteren hububat filizi (*Denizli; Taşagıl; Antalya; Kuzköyü "Bucak - Burdur"; Gönen, se ir, B. Findos "Isparta"; Özbürün "Bolvadin - Afyon"; Sandal "Kula - Manisa"; Bozdoğan "Aydın"*) (*Bak: Çüçük, halıza, ılmık, sokrak*) - 2. Göllerde yetişen kamışların taze ve yeşil hali (*Yakasinek "Bolvadin - Afyon"; Çakırlar "Akşehir - Konya"*).

SOM, 1. Harmandaki ekin saplarınının saman haline gelmesi (*Kargı "Kastamonu"*) - 2. Savrulmak üzere toplanan harman yığını (*Başa'an "Samsun"; Merzifon, Amasya; Sinop*) (*Bak: Cığtı*) - 3. Bir nevi büyük balık (*Konya "Muh."*) - 4. Kaba sözlü kimse (*Büyükkabaca "Uluborlu - Isparta"; Yozgat*).

SONU, Boyunduruğun iki yanına konulan çubuklar, zelve (*Bahadırlı "Bayramıç - Çanakkale"*).

SOVALAK, 1. Verimsiz kısır toprak - 2. Süt vermiyen inek (*Ünye "Ordu"*).

SÖKME, Ormandan açılan yeni tarla (*Sinop; Samsun illeri*).

SÖKÜNTÜ, 1. Ekim için boz yerden veya ormandan açılan tarla, kirizme (*Eşenköyü, kastam-Onu*) - 2. Kirizme (*Alanya "Antal-y_a"*).

SÖKÜRGE, Üvendire (*Malatya*).

SULU SEPKİN, Karla karışık yağmur (*Alacahöyük*).

SUSAMLI, Gürbüz yapraklı ekin: Susamlı bir buğday (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

SUSAMLAMAK, Ekin toprak üstünde yükselip serpilmek (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

SÜMÜN, Şinkin sekizde biri. (*Arapçadan*) (*Adana*).

SÜNET, Tapan okunu tapan ağacına berkiten *g rgi, geri*. (*L. 4.*)

SÜRGEŞİK, Hektar.

SÜREK, Sapanla sürülecek yer (*Gaziantep*).

SÜRGÜ, Sürgü=tapan (*Acıpayam - Denizli*) (*Bak: Sıyrgı*).

SÜREKE, Bölük bölük ekilen tarla (*Mut "Içel"*).

SÜRELGE, Sürülen tarla (*Rumkuz "Seyhan"*).

SÜRELGE, Çalıdan yapılan tapan (*Karatepe "Adana"*).

SÜRÜT, 1. Düğeni boyunduruğa bağlayan ok (*Tuzhisar "Bünyan", Himmetdede "Kayseri"; Yıldızeli "Sivas"; Kalecik ve köyleri "Ankara"*) - 2. Buğday değirmeni (*Koyulhisar "Sivas"*).

SÜRÜTGE, Düğen oku (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*).

SÜT, Başağın ilk çıkma zamanından biraz sonraki hali (*Adana*).

SÜTGÜ, Harman sıyrgısı (*Dağkadıköy "Karacabey - Bursa"*) (*Bak: Kehel, 3*).

SÜTYİL, Kadın, ekin ve davar süütünün bol olduğu yıl (*Ankara*).

ŞAĞMAN, Buğday, arpa, çavdar melezi (*Ereğli "Konya"*) (*Bak: Karıklı*).

ŞAHMAN, İri, kırmızı buğday (*Konya*).

ŞAHRA, Ekin destesi, demeti (*Gaziantep; Maraş*).

ŞAHRA ÇEKMEK, Tarladaki sapları harman yerine taşımak (*Gaziantep*).

ŞAMDARI, Mısır (*Konya*).

ŞAŞMA, Tandırda yakılan kerme ve tezeğın küçükleri (*Ahlat*).

ŞEKERE, 1. Başkasının tarlasına ekilen hububat (*Gaziantep*) - 2. Çiftçinin altı ay müddetle tuttuğu amele için ektiği tohum (*Topçu köyü "Karaisalı - Seyhan"*).

ŞELEVLE, Buğday veya arpa sapı (*Konya*).

ŞENE, Yaba (*Van; Bitlis*).

ŞEPİLDİRİK, Başak vermek üzere olan hububat (*Kozan "Seyhan"*).

ŞEREVLE, Tutam, demet (İki şerevle ekin biçtim: *Senir "Isparta"; Bisse "Akşehir - Konya"*).

ŞİFAN, Yulaf (*Fakıtekinliği "Amasya"*).

ŞİMARİK, Yüzü daima ıslak olan tarla (*Bises köyü "Akşehir - Konya"*).

ŞİVGAR, Arabaya veya pulluفا koşuluş hayvanların önüne yardımcı olarak koşulan diğer hayvanlar ki üçleme ve dörtleme şekli de olur (*Geyve "Kocaeli"; Satılmış "Eskişehir"; Kurtköyü "Küre - Kastamonu"*) (*Bak: Çaluş, çoruş*).

ŞİMEL, Demet demet bir bat boyunca bırakılan buğdaylar (*Gaziantep*).

ŞİNİK' Kilenin dörtte biri. (*A. D. 36z*).
::: urubu, urup. Arapça rubu'dan (*Nevehir*,

Niğde). Yedi buçuk kilo buğday alan kap. Bu tahtadan veya demirden yapılır. Tahtadan yapılmış olanına *Güvlek* de denir. Ancak, güvlekle zahireden başka yağ ve yoğurt da konur. Adana çevresinde otuz kiloluk kaba *güvlek* denir. Buna ise Niğde'de *çerik* adı verilir. Adana'da ayrıca *yarım güvlek* tabiri de kullanılır. Şinik, *çerik*'in dörtte biridir. Sekizde biri Arapça kökten *sümün'dür*. Bu üç buçuk kiloluk kap demektir. Halbuki Kurşunlu-Çankırı'da üç buçuk kiloluk kaba *tas* denir.

ŞİRVAN, Çeltik tarlalarında su taksimatına bakan adam (*Beypazarı "Ankara"*).

SORAK, r. Tuzlu toprak, çorak yer (*Ahlat "Bitlis"; Ankara, Kelkit "Gümüşane"*) - 2. Bataklık (*Tercan "Erzurum"*).

ŞOREKET, Fazla kireçli toprak (*Karakoyunlu "İğdir - Kars"*).

ŞÜDÜRGÜ VE ŞUDURGU, Kamıştan yapılmış dilli düdüğü (*Gavurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*).

TABAN, 1. Hububat ekildikten sonra toprağı düzelten ağaç merdane (*Şebinkarahisar "Giresun"; Türkbeyli "Mengen - Bolu"*) - 2. Tekerlek çemberi (*Hamitli "Uzunköprü - Edirne"*) - 3. Sürülmemiş sert ve kuvvetli toprak (*Yukarıöğütünü "Bilecik"; Devciko-nağı M. Kemalpaşa - Bursa"*).

TAHAL, Arpa, buğday, yulaf ve benzerleri gibi her çeşit hububat (*Atabey, Keçiborlu, i sparta; Bornova, Urla, Bayındır "İzmir"; Kozaç "Tefenni - Burdur"; Fethullah "Develi - Kayseri"; Bor "Niğde"; Akhisar "Manisa"; Devrekani "Kastamonu"; Muğla; Ilgaz "Çankırı"; Kızılcabölük "Denizli"; Boyabat "Sinop"; Beypazarı "Ankara"; Gümüşköprüören "Tavşanlı - Kütahya"; Bolayır "Çanakale"; Karaağaç "Yalvaç - Isparta"*) (Bak: Tahıl, 1).

TAHİL, Üğütölmek üzere hazırlanan hububat (*Aşağıdinek "Şarkikaraağaç", Yalvaç "isparta", Gökçesu, Bolu; Kilis, Gaziantep; Maraş; Malatya, Menemen, İzmir; Urla; Sivas; Elbaşı "Bünyan", Dadağı, Tavlısın "Kayseri"; Kozlukadı, Kirpe "Safranbolu - Zonguldak"; Burhanettin "Ordu" Kars; "Muh."; Dereköy "Seydişehir"; Sadıkhacı Beyşehir-Konya"; Amasya; içe!; Seyhan; Pasinler "Erzurum"; Tokat; Karaköse "Ağrı"; Pekin "Kelkit"; Gümüşane; Elazığ; Şehköy "Aydın"*) (Bak: Tahıl) - 2. Dibeğe dövülerek kabuğu çıkarılmış buğdaydan yapılan bir çeşit pilav (*Cebelibereket, Civanaylağı "Mersin - Içel (Kösereili göçebeleri)"*).

TAHAN, Yağı alınmış susam, çöğen ve şeker katılarak yapılan yiyecek.

TAHİM, Tarla ve bağ hududu, sınır (*Gaziantep; Maraş*).

TAHTA, 1. Dört tarafı toprakla çevrilmiş tarla (*Sille "Konya"*).

TAKIL, 1. Buğday ölçęi, hak, şinik (*Sivas*) - 2. Çamaşır (*Trabzon*) - 3. Buğday (*Yenice "Karacabey- Bursa (Muh.)"; Os-mancık "Çorum"; Kars; Trabzon; Malatya; Şarkışla "Sivas"*) - 4. Pılıpırtı, eşya (*Ak- hisar "Kocaeli"; Keramet "Orhangazi - Bur- sa"*) - 5. Çeyiz (*Adapazarı "Izmit-Kocaeli"*) - 6. Bohça (*Adapazarı "Kocaeli"*) - 7. Yük, ağırlık (*Bakacak "Burdur"*).

TALAK, 1. İntizamsız (*Ünye "Ordu"*) - 2. Küçük bal gümesi (*Ziğansilla "Ço- ruh"*) - 3. Aşık kemiğinin düz olan yan tara- fı (*Niğde*) - 4. İyi sürülmiyen çift (*Saylan "Ünye - Ordu"*).

TALAZLAMA, Bir tarladan mahsul alındıktan sonra dökülen tanelerden tekrar ikinci sene o tarlayı ekmeden mahsul alma (*Arıcak- lar "Gölpazarı - Bilecik"*).

TALFAR, Asma çardağı, tarlalarda ya- pılan gölgelik: Dün tarlada talfar yaptım (*Belenkeşli "Mersin - içel"*) (Bak: Talpar).

TANAS, Harman yığını (*Seyhan*).

TAPAN, 1. Sürüp tohum ektikten sonra tarlayı düzeltmek üzere kullanılan yassı tah- ta, sürgü (*Kahyalı "Çankırı"; Tercan "Erzu- rum"; Ahlat "Bitlis"; Kayarak "Saimbeyli - Seyhan"; Zermut, Bayburt "Gümüşane"; Van; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Şebinkara- hisar "Giresun"; Balya "Balıkesir"; Talas "Kayseri"; Mengen "Bolu"; Ankara; Konya; Elazığ; Çıldır, Kars; Niğde; Sungurlu "Ço- rum"; Eleşkirt "Ağrı"; Cevizli "Şavşat - Art- vin"; Civanaylağı "Mersin - i çel"; Gözene "Malatya"; Özbekun "Bolvadin - Afyon"; Bahattin "Ulubey, Kaleyaka, Perşembe, Or- du; Tuzhisar "Bünyan"; Hamurcu, İnegöbü "Kayseri"; Hayrabolu "Tekirdağ"; Ayaş, Çu- buk "Ankara"; Genezin "Avanos - Kırşehir"; Ilıca köyü (?); Kuzuluk köyü "İskilip - "Ço- rum"; (Bak Keşen, 1) - 2. Binalarda duvar aralarında kullanılan ağaçlar, hatıl (*Gökçam "Sungurlu - Çorum"; Kırşehir*) - 3. Ağıl (*Palak "Adana (Muh.)"*) - 4. Köşe yastığı (*Bursa*) - 5. Değir bel (*Konya*) - 6. Dam- ların karını küreyen aygıt (*Zermut "Torul - Gümüşane"*) - 7. Parça: Bir taban ekmek (*İzmir*) - 8. Hayvanlar için kurulan tuzak (*Sabak "Silifke - Içel"*) - 9. Değirmen çarkı- nın altındaki ağaç (*İlyas "Samsun"*) - 10. Testi (*Konya köyü "Erdek - Balıkesir"*).*

TAPANLAMAK, 1. Kemaliye (*Malat- ya; Kartal (İst.); Pazar "Kızılcahamam - Ankara"; Talas "Kayseri"; Haydarbeyli "Yozgat"*) (Bak: Tapanlama, tapan geçmek) - 2. Bir yeri çiğnek yapmak, yol üstü yapmak (*Bozkır "Konya"*) - 3. Koşmak: Ne tapan- lıyorsun (*Erzin "Dörtöl - Hatay"*).

TAPAN GEÇMEK, Yeni ekilen tarlanın

tohumunu kapatmak için sürgü çekmek (*İs- parta*).

TAPANLAMA, (*Konya*) (*Bak: Tapan geçmek*).

TAPİL, Biçilen ot veya ekin demeti (*Hasankale "Erzurum"*) (*Bak: Tapı J, to- pu*).

TAPUL, 1. Çayırılarda biçilmiş ot öbekleri (*Bozcalı "Reşadiye - Tokat"; Gümüşane*) - 2. Biçilen sapsarı yerden toplama (*Nav- run köyü "?"*) (*Bak: Tapı!, tapıl*).

TARAK ÇİL, Çiftçi aletleri yapılmış yarıyan bir çeşit küçük yapraklı ağaç (*Dere- köyü "Pazar - Tokat"*).

TAPLAKLAMAK, Harman yerini suladıktan sonra döğerek tesviye etmek (*Alaca- höyük*).

TARAZLAMAK, 1. Sürerek ve gübrelilerle tarlayı ekilecek bir duruma getirmek (*Kurtköyü "Kartal - İst."; İlyasköyü "Karamürsel - Kocaeli"; Mardar "Bafra - Samsun"*) - 2. Tarlayı üçüncü defa sürmek (*Mardar "Bafra - Samsun"*) (*Bak: Hasıl/anmak*).

TARHANA, İnce yarmadan yoğurtla karıştırılarak ve kurutulmuş hazırlanan azık. İki çeşittir: *Tatlı tarhana* ve *aş tarhanası*.

TARİÇ, Tarlaları ayıran çalı veya kazıktan yapılmış çitler (*Düzköyü "Ayancık -Sino- p"*).

TAS, Çerik'in sekizde biri olup, üç bu- çuk kilo buğday alır. Bir fitra bir tasdır. (*Kurşunlu - Çankırı*) (*L. 9.*).

TASAR, Saban oku, boyunduruk yapmak için yontularak hazırlanan odun (*Şıtlar "Ulu- bey - Ordu"*).

TASBATAN, Rutubetini daima muhafaza eden verimli toprak (*Urla "izmir"*).

TASI, Bir evleklik yer (*Olukyayarı "Zonguldak (yabancı)"*).

TAŞLIOĞLU BUĞDAYI, Beyaz ve iri taneli bir çeşit buğday (*Orman "Akseki - Antalya"*).

TATLI AŞ, Aşure (*Uluborlu "isparta"; Aydın; Eskişehir*) (*Bak: Datlaş*).

TAV, Toprağın tam işlenecek hale gel- miş olması hali (*Alacahöyük*).

TAYA, Yere yığılmış partlar (*Erzurum*).

TAYA, 1. Konik biçimindeki ot ve hubu- bat yığını (Bir tayayı yaktılar; tayalardan köy evleri görünmüyor: (*Bayburt "Gümüşane"; Erzurum; Turan köyü (?); Kemer "Fethiye- M uğla"*); Dört döndüm arpanın beş tayası oldu. *Yalnızdam "Malatya"; Kurtköyü "Yalova- ist."; Ahlat "Bitlis"; Van*) - 2. Sütanne (*Sivas*) - 3. Muhafız (*Pirebeyli "Emirdağ - Afyon"*) - 4. Pirinci sapından ayırmakta

kullanılan çatallı ağaç (*Kızılcahamam "Anka- ra"*) - 5. Kavrulmuş ve eritilmiş et ve yağ (*Çay "Bolvadin - Afyon"*).

TEÇ, 1. Çeç, hububat yığını (*Bayburt, Gümüşane; Erzurum; Milas "Muğla"; Erzincan*) (*Bak: Tac, 1*) - 2. Leğen, çamaşır leğeni (*Ayvalı "Sivrihisar - Eskişehir"; Erzurum; Çankırı; Bolvadin "Afyon"; Bünyan "Kayse- ri"; Kastamonu; Sabak, Silifke yürük/eri "İ- çe/"; Haymana, Kayaş, Ağaleli "Ankara"; Irgılı "Çivril - Denizli"; Balçova "İzmir"; Gümüşane; Keçiözü "isparta"; Konya*) (*Bak: Tac, - 2*) 3. Büyük süt tavası (*Keçi- borlu "isparta"*) -4. Tencere (*Ereğli "Kon- ya"*) - 5. Bir nevi hububat ölççeği: Ata bir teç arpa verdim (*Kayı "iskilip- Çorum"*).

TEKER GÖZÜ, Kağrı tekerinde mazı- nın geçtiği dört köşe delik. Mazının başına çıkmaması için huylu çivisi yerleştirilir (*Çan- kırı*) (*L. 2r.*).

TEKİCİLİK, Birer öküzü olan ikikişinin keşikle öküzlerini birleştirip çalışmaları (*Zi- ğana "Torul - Gümüşane"*).

TEKSİVRİK, Cılız büyümüş bitki: Sizin arpa teksivrik kalmış (*Bahattin "iskilip - Çorum"*).

TEMESİK, Tapu senedi (*Aydın; Sey- han*).

TENELEMEK, Tane haline koymak (*Kilis "Gaziantep"*).

TEPEL, Ot yığını (*Tarsus "içe]"*).

TEPELÜK, Sap yığını (*Göl okulu "Samsun"*).

TEPKİN, İşlenmesi güç olan toprak (*Sa- rıcalı "Çanakkale"*).

TEPÜRLEMEK, Ağaçtan yapılmış tep- si içindeki hububatı silkelemek suretiyle taş- larını ayıklamak (*Erzincan*).

TERBİZ, Yağmur sulariyle ekin ekilmi- ye müsait hale gelen toprak (*Kayseri köy- leri*) (*Bak: Telhis*).

TERCAN, 1. Yazın yenmek üzere ayrılan buğday: Üç çuval tercan ayırdım (*Kemaliye "Malatya"*) - 2. Kırmızı buğday (*Kocaözii köyü "Hekimhan - Malatya"; Sivas*).

TEZKERE, Sıyırğı denilen harman ay- gırtı (*Geyikli "?"*).

TI, Savrulmuş harman tınazı (*Akçakaya "Talas"; Kayseri; Kırşehir (yabancı); Koca- veliler "Karaisalı - Seyhan"; Şarkışla "Si- vas"*) (*Bak: Tığ, tınaz*).

TİĞ, 1. (*Pınarbaşı "Erkilet", Daday, Js- göbe, Kayseri; Şebinkarahisar "Giresun"; Pa- langa "Malatya"; Erzurum; Elazığ; Piraziz "Giresun"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Sivas; Kuruhüyük "Boğazlıyan - Yozgat"; Şeyhler "Ulubey - Ordu"; Tokat; Ağrı; Gümüşane*)

(Bak: Tı) - 2. Saman yığını (Çankırı; *Mu- cur: Büğdüz "Çorum"*) - 3. Savrulmuş ekin yığını (Elazığ; *Amasya*) (Bak: Çeç)

- 4. Henüz savrulmamış uzunlamasına yapılan harman yığını (*Erzincan*) (Bak: Namlı).

TIKIR, Çamdan oyularak yapılan testi. Çotra (*Çorum, Yozgat*).

TINAR, Harman sürüldükten sonra savrulmak üzere toplanan yığın (*Devrekani, Cide, Kastamonu; Sinop; Tekkeönu "Ereğli - Zonguldak"*).

TINAR ETMEK, Sürülen harmanı savurmak üzere öbek yapmak (*Kastamonu*).

TINAZ, r. Savrulmak üzere yapılan döğülmüş harman yığını (*Çiftlik "Kalecik - Ankara"; Sinop; Balçalı "Çarşamba - Samsun"; Çeşme, Urla, Bergama, izmir; Keramet kö-yü "Orhangazi - Bursa (Muh.)"; Başköy, Gü-dül "Ayaş", Şabanözü "Polatlı - Ankara"; Mengen "Gerede - Bolu"; Vize "Kırklareli"; Mucur "Kırşehir"; Kula, Demirci "Manisa"; Kürt "Altıntaş - Kütahya"; Edirne (Muh.); Balıkesir, Eskişehir; Bartın "Zonguldak"*) -

2. Yığın, küme (*Gölcük "izmit- Kocaeli"; Diyarbakır*) - 3. Alay, istihza, eğlenme (Cidden mi söylüyorsun yoksa tınaz mı ediyorsun; benimle tınaz edip durma: (*Kadirli "Seyhan"; Bahçeler "Şebinkarhisar - Giresun"; Boz-üyük "Göksun"; Maraş; Urla; Erzurum; Bitlis; Yahyalı "Kayseri"*) - 4. Ekin savurma aygıtı, yaba (*Hdırlar "Nallıhan - Ankara"*) (Bak: Kıtız).

TINAZ SAVURMAK, Harmanda ekini yaba ile savurarak samanından ayırmak (*Bar- tın "Zonguldak"*).

TIRAF (dıraf) ETTİRMEK, Döğen süren öküzleri geri döndürmek (*Yazı köyü "Burdur"; Aliköy "isparta"*).

TIRMAN, İki tarlayı yekdiğerinden ayrı- ran topraktan yapılmış sınır (*Niğde "Ür- güp"*) (A. D. 382).

TİÖ-, Savrulmamış harman yığını (*Kars*) (Bak: Loda, malama).

TİKEÇ, Çit kazığı (*Erzin "Dörtyol - Hatay"*).

TIRMIK, Ziraat aleti: Harman tırmığı- nın parmakları ağaçtan olur. Bahçe tırmığı demirden olur. Eğri tırmık tohum saçıldıktan sonra tapan vazifesi görür. Ucunu boyunduruğa bağlayarak hayvana çektirirler (L. u.).

TIRPAN, Hasat aygıtı. Ortasında *tırp;ın elceği* bulunur. Tırpanı *çekiçler/er* ve *tirpan taşı* ile bilerler (*Çankırı*) (L. 8.).

TOBBAŞ, Bir buğday cinsi (*Sivas*) Top baş.

TOKUÇ, Bulgur döğmeye mahsus sopa olup kadınlar imece ile düz kaya üstünde döğ- gerler. Türkü de söylerler. (*Niğde*).

TOHUM ATMA, Bir evleğin bir altın- dan, bir üstünden tohumu attıktan sonra bir

de ortasından atar. Ya Allah, sen vereceksin diye tarlaya girer. İki rekât namaz kılan da bulunur. Tarlaya tohum ekdikten sonra dört başına dört çürük yumurta gömer. Ortasına da bir köpek kafası gömer. Cenabı Hak afet- ten saklasın için. (*Kurşunlu "Çankırı"*) (*Folk- lor*).

TOKALMAK, Dolmak, kemale gelmek: Buğday başakları tokaldı (*Gerze "Sinop"*).

TOKURCUN, 1. Tarlalarda orak biçiliren, başakları iç tarafa gelmek suretiyle, dokuz veya on üç demetten yapılan, hububat yığını (*Çeltikçi "inegöl - Bursa"; Karacaören, Evreşe "Gelibolu", Çanakale (Muh.); Kurşunlu "Galpazarı", Bilecik; Satılmış "Eskişehir"*) (Bak: Çuğul, cuğlu) - 2. Kirizme ya- pılıp bağ çubuğu dikilmek için birer metre fasıla ile ip çekme (*Dolayba "Kartal - ist."*)

- 3. Dokuz taş oyunu (*Bursa*) - 4. İyi yetişmiş dolgun hububat tanesi (*Konya; Keyseri*)

- 5. Ev damlarının kenarı (*Alanya "Antal- ya"*)

- 6. Damalı veya çubuklu çarşaf (*Balt- kesir ve çevresi*) - 7. Dört köşe, kare: To- kurcumlu basma giyer hep (*Balıkesir ve köy- leri*).

TOMATIR, Elli bağdan ibaret keten yığını (*Saylan "Ünye - Ordu"*).

TOMTA, r. Tutam, parça, demet, deste, küçük yığın (*Dursunbey "Balıkesir"*) - 2. Kemikli büyük et parçası (*Narlidere "izmir"*).

TONÇ, 1. İki tarla asarındaki tümsek toprak, sınır (*Kovacık "Nallıhan", Hisarlı "Polatlı", Dastarlı Ataş", Ankara; Zincidere "Kayseri"; Hüyük "Beyşehir - Konya"; Kuz- göl "Gerede - Bolu"; ua.ma "Eğridir - Isparta"*) (Bak: An, kelti, 2. pürse/ - 2. Bahçe ev- leklerinin kenarına çekilen ve su biriktirmeye yarıyan tümsek, set (*Beypazarı "Ankara"; Çankm; iskilip "Çorum"*) - 3. Ark kıyılarındaki toprak yığını (*Kumdanlı "Yalvaç - Isparta"*) - 4. Dağ veya tepenin sırtı (*ist. "??"*) (Bak: Tiç) - 5. Yırtıcı hayvan yuvası veya ini (*Kızılısalı "Silifke -içe/"*).

TOPRAK, Ekilecek yer. Çeşitleri:

Meşe toprağı, orman yerlerde olur. de- rinse iyi mahsul verir.

Boz toprak, fakir olur.

Çoraklı toprak, çatlar.

Kumsal toprak, yağmur yağmazsa ekini sıkır ve çabuk donar.

Kara toprak, çiyden de su alır.

Beyaz toprak (Alaca), hasılatı kısa olur.

Sarı toprak (Alaca), danesi iyi, samanı kısa olur.

Çayır toprağı (Alaca) danesi kısa, samanı çok olur.

Kepir (Alaca), yağmur kısa olursa mahsul vermez, bahar yağışlı olursa su fazla çıkar yine vermez.

TOPRAK ÖKÜZÜ, Boyu kısa, şişman ve çift sürmiye elverişli olan öküz (*Hadım "Konya"*).

TOPUZ ARPA, Ba<şağı dört veya beş sıra olan iyi cins ve kuvvetli arpa (*Çimşit "Bala", Koyunbaba "Kalecik - Ankara"; Vezir-köprü "Samsun"; Bademağacı "Alanya - An-talya"*).

TORTCU, Taneleri iri ve sert buğday (*Yenicek "Maras"*).

TOSMUK, Ot veya kamışın tarlada yığın halindeki kökleri (*Kozan "Seyhan"*).

TOZAK, 1. Harmanda düvenle sürülmüş fakat savrulmadan kaldırılmış saman (*Ankara*) - 2. Yolda, tozu dumana katarak giden adam (*Kaklıç "Menemen - izmir"*) - 3. **Az** miktarda, toz gibi yağın, ince, hafif kar (Dün toz;..k kar yağdı: *Ahi/it "Bitlis"; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun"; Bayburt "Gümüşane"; Kadamat "Samsun"; Kars; Tavşanlı "Kütahya"; Erzurum (Bak: Partam)*) - 4. Kırağı (*Yusufeli "Kars"*) - 5. Düğünlerde gelinin b;ışına sarılan türlü renge boyanmış kuş tüyleri (*G/ivurdağı "Seyhan"; Elbistan "Maras"; Emirdağı "Afyon"; Tilpar "Nizip - Gaziantep"*) - 6. Şimşir ağacı: Tozaktan yapılan kaşık sağlam olur (*G/ivurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*) - 7. Kavak gibi yazın, meşe gibi güzün, hasır otu gibi pamuk çıkaran ağaçlı:1.1.r (*Konya; Lapseki "Çanakkale"; Celep köyü "Çatalca - Ist. (Muh.)"*).

TOZLAMAK, Savurmak: Bu akşam tınaz tozlayacağım (*Ficek "Reşadiye - Tokat"*).

TÖBEÇ, Sürülen tarlada ezilmiyerek kalan topr,ık tezekerler (*Akçaova "Aydın"*).

TÖSLÜK, Gübrelik, mezbele (*Bağtepe "Ko?an - Seyhan"*).

TUĞ, 1. Sabanın ok ve eyeğini tutturmak için takılan halka (*Armudan "Kuruçay- Erzincan"*) - 2. Mısır darısının erkek organı (*Yusuflu "Bayındır - Izmir"*) - 3. Merkez (*Erzincan*).

TULUM, Hayvan derisinden kap. Kuyudan su çekmek için iki tarafı makaraya bağlı tulum kullanılır. (*Izmir*).

TUMSA, Bahçe veya tarlanın sulanması için yapılan toprak set (*Darende "Malatya"*) (*Bak: Tonç*).

TUNIF, Tarla ve sedlerin arasındaki teppe.

TURAT, Yığının (*Inebolu "Kastamonu"*).

TURFANDA, TRUFANDA, İlk çıkan sebze ve meyve (*Izmir*).

TUTAK, 1. Saban eyeğinin elle tutulan kısmı (*Ladik, Havza "Samsun"; Kemal'ye "Malatya"; Isgöbü, Zencidere, Söğütlü "Kayseri"; Sinop; Bağvfran (?); Elazığ; Ba-cı "Polatlı", Elmalı "Kızılcadamam - Ankara"; Kayı "Tosya - Kastamonu"; Tokat; Ge-nezin "Avanos - Kirşehir"; Kastapaşa "Edir-*

ne (Muh.)"; Çankırı; Gümüşane; Gaziantep, Kastamonu) - 2. Tandırın nefes deliğinin tı- kacı (*Erzurum*).

TUTMA, 1. Bir yıl ic;in tutulan çiftlik hizmetçisi, yanaşma (*Toprakkale, Adana "Seyhan"; Akçakent "Nizip - Gaziantep"; Konya; Alanya "Antalya"; Içei; İriağaç "Malatya"; Süksün "Incesu - Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; (Bak: Harmanda)*) - 2. **Ke-** silmiş ayran (*Çermik "Diyarbakır"*).

UÇLUK, Saban okuna eklenen parça (*L. 2.*).

ULA, 1. At kuyruğu (*Bolu*) - 2. Tarlalarda hudut itibar edilen yer, ağaçlık (*Sinop*).

ULUN, Buğday, arpa gibi ekinlerin kökü (*ibrala "Karaman - Konya"*).

URUP, Zahire ölçüsü (*Trabzon*).

URVALAMAK, Tarladaki toprak keseklerini ufalamak (*Aslıhantepeceği "Balıkesir (Muh.)"*).

UYMAK UYMAK, Demet demet (*O. A.*)

ÜÇDEMİRLİ, Müselles biçiminde saban (*Adana "Seyhan"*).

ÜĞE, Silme dolu ölçek (*Akeyne "Anamul - Antalya"*).

ÜĞMEÇ, Arpa tarlasına öbek öbek dökülen kül: Üğmeçler sık ve çok olursa mahsulü yakar (*Orba "Çankırı"*).

ÜPREMEK, Tohum filiz vermek, birder>bire baş göstermek: Afyonlar üpremiş kalkmış (*Basak "Hasançelebi - Malatya"*).

ÜTME, Başağın ilk çıkma zamanından birkaç gün sonraki hali (*Adana*).

ÜVEYLİK, Ekmeği sert ve esmer olan bir cins buğday (*Tokat; Sinop; Samsun il- leri*).

VELEN ETMEK, Bir sene sonra ekilecc tarl:ıyı sürüp hazırlamak (*Fıraktın "Kayseri"*).

VELHAN, Sürülmüş tarla (*Maras; Seyhan*).

VELHEN, 1. Ekilmiş tarla (*Elazığ - 2. Ekilmeden beş ay evvel ilk defa sürülen tarla (Şahmelik "Kayseri"*).

VELKAN, Çift, tarla sürme (*Pazarcık "Bozüyük- Bilecik"*).

VENK, Ağaçlı ve sulak yer (*Elazığ*).

VER, Bitkilerin fazla otlarını ayıklama (*Ahlat "Bitlis"*).

VERE, İki sürülmüş yer arasında kalan sürülmemiş kısım (*Ahi/it "Bitlis"*).

VERİMLİ, Münbit (*Alpanos "Seyitgazi-E.;kişehir"*) (*Bak: Kekez, 4*).

YABA, Tınaz savurmakta veya olmaya yüz tutmuş harmanı aktarmakta kullanılan ağzı üç - beş parmaklıklık tahta aygıt. Yaba, harmanda malama tabir olunan dane karışık samanı savurmağa yarar. Yaba iki çeşittir: *Savurma yabası*, dört dişli olur. *Aktarma ya-*

bası ise beş dişli olur. Aktarma yabası öbek yapmaya yarar. (Kültepe "Kayseri"; Kurşunlu "Çankırı") (L. 11).

YABAALTI, Büyük yaba (Dişli köyü "Sorgun - Yozgat").

YABALTI, 4 - 6 parmaklı büyük yaba (Bolvadin "Afyon"; Aliköy "Isparta"; Dere- köy "Kırklareli"; Antalya) (Bak: Yaba).

YAFTA, Bir arazinin kur'a atma suretiyle yapılan taksimi ve bu suretle taksim edilmiş tarla (Mastat "Karaman - Konya").

YABANTI, Yedi parmaklı yaba (Kültepe "Kayseri") (L. 11).

YAc'.iILDIRIK, Boyunduruk (Soysallı "Develi - Kayseri").

YALDIR, Geç ekilen körpe afyon (Paşa köy "Balıkesir").

YAĞMUR DUASI, Yağmur duasına çıkarken taşa okurlar. Ufak taşları çocuklar toplarlar. O taşları bir su kenarına gömerler. Sonra anasının ilk çocuğu kim ise, isterse yüz yaşında olsun onu ansızın suya atarlar. Bu işe gönüllü gönülsüz kim ise bakmaz, atarlar. Ondan sonra türbeye çıkarlar. Koyun, kuzu bağrıdır. Kurbanlar kesilir. Pilavlar pişirilir. Allah rahmet verecekse o yemeği orada yedirmez. (Kurşunlu "Çankırı") (Folklor).

YALPAN, Hafif meyilli arazi: Yalpandaki bağım bu yıl o kadar üzüm yapmadı (Deveçatağı "Kırklareli").

YAPA, Henüz yerleşip yayılan ekin yapağı (Aliköy "Isparta").

YANLAMA, 1. Sahandan ayrı bir çeşit tarla sürme aleti: Şu tarlayı bir de yanlama ile sür (Kıyık "Edirne") - 2. İki tarla arasındaki ana sınır (Konya) - 3. Develerin yanlarına asılan büyük çan (Konya)- 4. Bir evin çatısı üzerine ilave olarak yapılan oda (Kuzulucu "Dörtöyl - Hatay").

YAREM, Boyunduruğun kenarlarına sokulan uzun demir çubuk, zelve (Sarıyer "Ist. (Muh.)").

YARIMLAc'.iI, Yarım!ağ hububat için yarım kilelik bir ölçek. (S. D.) Şinik denilen ölçekğin dörtte biri.. Altı kara okka bir yarım!ağ'dır. Onun yarısı olan üç okka yarım hak. Daha aşağısı bir buçuk okka mucur dır. (Alacahöyük; Kültepe "Kayseri"; Niğde "Nevşehir"). (L. 9).

YAS, 1. Bitki yetişmiyen arazi (Çorum) - 2. Kuvvetsiz deve (Ayдын).

YASSI, Harmanda az döğölmüş ve henüz saman haline gelmemiş sap (Başköy "Ankara") (Bak: Namlı).

YAŞARTMA, Yedi sekiz sene sürölmeyip boş bırakıldıktan sonra tekrar sürölüp işlenen tarla (Mandar "Bafra - Samsun").

YAVRU SAMAN, Harmanda rüzgarın uzaklara götürdüğü saman (Niğde).

YAYLI, 1. Döğölmek üzere harman yeri- ne saçılan ekin sapları, demetleri (Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı"; Etimesut "Ankara") - 2. Çift yaylı ve çift atlı yolcu arabası (Kayseri; Bursa; Sinop; Samsun).

YAZ, Çıplak ve parçaları kalın taşlığa benzeyen bir toprak (Maras).

YARAMAK, Tarla sürülecek bir hale gelmek (Önsen "Maras").

YAZLIK, İlkbaharda ekilen ufak daneli, kılıklı ve esmer renkte bir cins buğday (Sinop; Afyon; Gümüşane).

YEDAVLA, Sabanın uç tarafında kayışı tutmağa yarıyan delikli ağaç çivi (Bolatır "Gelibolu - Çanakkale").

YEDİNKAT, Nadas yapma, ikileme (Elmal "Antalya").

YEDİN OLMAK, Ekinler, çiçek açma zamanında yağmur yağmaması yüzünden tane bağliyamamak (Orhanlı "Seferihisar - Izmir").

YEDECEK, Dedekılı, Sahanda oka geçen meşe ağacı olup, bir başı topuzludur. Kayışı buna kayışlar/ar. Boyunduruğa bağlarlar. (Alacahöyük; Kurşunlu "Çankırı").

YELİS TOPRAK, Çamurlu, işlenmesi güç, fazla yaş toprak (Kuztekte "Cide - Kastamonu").

YELÖĞÜ, Cılız kalmış hububat (Şav, şat "Çoruh") (Bak: Çalgın, 3).

YELÖNÜ, Ka!burlanan ekinin, rüzgar tesiriyle bir tarafta toplanan cılız kısmı (Geyve "Söğüt - Bilecik"; Kıyıköyü "Erzincan"; Şavşat "Çoruh").

YEMELİK, Zahire (Balıkesir ve çevresi).

YEMSÜK, Tarlanın çukur yeri (Piteriç "Cimin - Erzincan").

YER GEÇİCİ, Tarlalarda suların tesiriyle meydana gelen çukur (Ergen uşağı köyü "Kozan - Seyhan").

YERİŞMEK, Gelişmek, olgunlaşmak (İstanbul).

YERSİMEK, Un veya buğday topraklı topraklı kokmak: Buğday ambarda yersimiş (Hisarcık "Kayseri").

YİĞAL, Tavlanmış, tava getirilmiş tarla (Akşehir, Argıthanı, Yendiğin "Ilgaz - Konya"; Eğridir, Bozanönü köyü, Yalvaç "Isparta"; Yakasinek "Bolvadin - Afyon"; Kasımpaşa "Ist. "?").

YIVGI, 1. Olgun harmanı tınaz yapmak için toplamağa yarıyan tahtadan yapılmış bir aygıt (Yukarı şö-)

YIVI TAŞI, Harman meydanını açmak için kullanılan yuvarlak taş (Şile "Ist.") (Bak: Yıvgı).

TÜRKİYE HALKININ MADDİ KÜLTÜRÜNE DAİR ARAŞTIRMALAR

YIRKAN, Bir çeşit ekin hastalığı (*Konya*).
YİDECEK, Kağnı ve sabanı boyunduruğa

bağlıyan kayışın çıkmaması için oka ve kayış önüne takılan ağaç parçası, çeki çivisi (*Tuzhisar "Bünyan - Kayseri"*).

YOĞUZ, Kuzusu ölmüş koyun (*Kestanbul "Çanakkale"*).

YOLMA, Hasat, ekin biçimi (*Gaziantep*).

YOLMA, Sapı orakla biçilmiyecek kadar kısa kalmış arpa ve buğdayları yolmak işinde kullanılan ve parmak uçlarına geçirilen tahta ellikler (*Güzelpınar "Denizli"*).

YOLMACI, Ekini elleri ile yolan (*Araç "Kastamonu"*).

YOZLAMA, 1. Ekilmiyerek gelecek yıla bırakılmış tarla (*Moramul, Amasya*) - 2. Budanmamış ağaç (*Amasya*).

ZAKIL VE ZAKUT, Övendere ucundaki çivi, nodul (*Urfa; Adana; Elazığ*).

ZAVAR, Kırılmış hayvan yemi (*Bahattin "Iskilip-Çorum"*).

ZIVLAM, Suyu çekmiyen, iyi ekin

vermiyen toprak (*Gazelyakup "Tavşanlı-Kütahya"*).

ZEFTİR, ÖKÜZ boyunduruğu (*Şebinkarahisar "Giresun"*).

ZİL, Yeni intaş eden ekinin çıkardığı fi-liz (*Alacahöyük*).

ZELVE, ZELVİ, Boyudurukta meşe ağacından veya çalıdan eğri çubuklar olup öküzlerin boynunu iki yandan kavrar (*Alacahöyük; Çankırı; izmir*). (L.).

ZELVE İPİ, Zelvenin ucundaki gönden yapılmış bağ. Gön sığır veya manda derisinden olur At derisi gevrek olduğu için dayanmaz. (*Kurşunlu "Çankırı"; Alaca*).

ZIRZIMIK, Az ufak dolu (*Alacahöyük*).

ZİLLEMEK, Tohum intaş etmek: Bakla çiğdi zilledi (*Kemaliye "Malatya"*).

ZÜĞÜRTE, Övendire nodulu (*Ağın "Arapkir-Malatya"*).

ZÜLE, Öküzlerin boynuna geçirilen tahta boyunduruk (*Safranbolu "Zonguldak"*).

= zelve.

